నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స

ఖుద్దకనికాయే

సుత్తనిపాతపాళి

౧. ఉరగవగ్గో

౧. ఉరగసుత్తం

౧. యో [యో వే (స్యా.)] ఉప్పతితం వినేతి కోధం, విసటం సప్పవిసంవ ఓసధేహి [ఓసధేభి (క.)];
సో భిక్ఖు జహాతి ఓరపారం, ఉరగో జిణ్ణమివత్తచం [జిణ్ణమివ తచం (సీ. స్యా. కం. పీ.), జిణ్ణమివా తచం (?)] పురాణం.

౨. యో రాగముదచ్ఛిదా అసేసం, భిసపుప్ఫంవ సరోరుహం [సరేరుహం (క.)] విగయ్హ;
సో భిక్ఖు జహాతి ఓరపారం, ఉరగో జిణ్ణమివత్తచం, పురాణం.

౩. యో తణ్హముదచ్ఛిదా అసేసం, సరితం సీఘసరం విసోసయిత్వా;
సో భిక్ఖు జహాతి ఓరపారం, ఉరగో జిణ్ణమివత్తచం పురాణం.

౪. యో మానముదబ్బధీ అసేసం, నళసేతుంవ సుదుబ్బలం మహోఘో;
సో భిక్ఖు జహాతి ఓరపారం, ఉరగో జిణ్ణమివత్తచం పురాణం.

౫. యో నాజ్ఝగమా భవేసు సారం, విచినం పుప్ఫమివ [పుప్ఫమివ (బహూసు)] ఉదుమ్బరేసు;
సో భిక్ఖు జహాతి ఓరపారం, ఉరగో జిణ్ణమివత్తచం పురాణం.

౬. యస్సన్తరతో న సన్తి కోపా, ఇతిభవాభవతఞ్చ [ఇతిబ్బవాభవతఞ్చ (క.)] వీతివత్తో;
సో భిక్ఖు జహాతి ఓరపారం, ఉరగో జిణ్ణమివత్తచం పురాణం.

౭. యస్స వితక్కా విధూపితా, అజ్ఝత్తం సువికప్పితా అసేసా;
సో భిక్ఖు జహాతి ఓరపారం, ఉరగో జిణ్ణమివత్తచం పురాణం.

౮. యో నాచ్చసారీ న పచ్చసారీ, సబ్బం అచ్చగమా ఇమం పపఞ్చం;
సో భిక్ఖు జహాతి ఓరపారం, ఉరగో జిణ్ణమివత్తచం పురాణం.

౯. యో నాచ్చసారీ న పచ్చసారీ, సబ్బం వితథమిదన్తి ఞత్వా [ఉత్వా (స్యా. పీ. క.)] లోకే;
సో భిక్ఖు జహాతి ఓరపారం, ఉరగో జిణ్ణమివత్తచం పురాణం.

౧౦. యో నాచ్చసారీ న పచ్చసారీ, సబ్బం వితథమిదన్తి వీతలోభో;
సో భిక్ఖు జహాతి ఓరపారం, ఉరగో జిణ్ణమివత్తచం పురాణం.

౧౧. యో నాచ్చసారీ న పచ్చసారీ, సబ్బం వితథమిదన్తి వీతరాగో;
సో భిక్ఖు జహాతి ఓరపారం, ఉరగో జిణ్ణమివత్తచం పురాణం.

౧౨. యో నాచ్చసారీ న పచ్చసారీ, సబ్బం వితథమిదన్తి వీతదోసో;
సో భిక్ఖు జహాతి ఓరపారం, ఉరగో జిణ్ణమివత్తచం పురాణం.

౧౩. యో నాచ్చసారీ న పచ్చసారీ, సబ్బం వితథమిదన్తి వీతమోహో;
సో భిక్ఖు జహాతి ఓరపారం, ఉరగో జిణ్ణమివత్తచం పురాణం.

౧౪. యస్సానుసయా న సన్తి కేచి, మూలా చ అకుసలా సమూహతాసే;
సో భిక్ఖు జహాతి ఓరపారం, ఉరగో జిణ్ణమివత్తచం పురాణం.

౧౫. యస్స దరథజా న సన్తి కేచి, ఓరం ఆగమనాయ పచ్చయాసే;
సో భిక్ఖు జహాతి ఓరపారం, ఉరగో జిణ్ణమివత్తచం పురాణం.

౧౬. యస్స వనథజా న సన్తి కేచి, వినిబన్ధాయ భవాయ హేతుకప్పా;
సో భిక్ఖు జహాతి ఓరపారం, ఉరగో జిణ్ణమివత్తచం పురాణం.

౧౭. యో నీవరణే పహాయ పఞ్చ, అనిఘో తిణ్ణకథంకథో విసల్లో;
సో భిక్ఖు జహాతి ఓరపారం, ఉరగో జిణ్ణమివత్తచం పురాణం.

ఉరగసుత్తం పఠమం నిట్ఠితం.

౨. ధనియసుత్తం

౧౮. "పక్కోదనో దుద్ధఖీరోహమస్మి, (ఇతి ధనియో గోపో)
అనుతీరే మహియా సమానవాసో;
ఛన్నా కుటి ఆహితో గిని, అథ చే పత్థయసీ పవస్స దేవ".

౧౯. "అక్కోధనో విగతఖిలోహమస్మి [విగతఖీలోహమస్మి (సీ. పీ.)], (ఇతి భగవా)
అనుతీరే మహియేకరత్తివాసో;

వివటా కుటి నిబ్బుతో గిని, అథ చే పత్థయసీ పవస్స దేవ".

౨౦. "అన్ధకమకసా న విజ్జరే, (ఇతి ధనియో గోపో)
కచ్ఛే రూళ్హతిణే చరన్తి గావో;
వుట్ఠిమ్పి సహేయ్యుమాగతం, అథ చే పత్థయసీ పవస్స దేవ".

౨౧. "బద్ధాసి భిసీ సుసఙ్ఖతా, (ఇతి భగవా)
తిణ్ణో పారగతో వినేయ్య ఓఘం;
అత్థో భిసియా న విజ్జతి, అథ చే పత్థయసీ పవస్స దేవ".

౨౨. "గోపీ మమ అస్సవా అలోలా, (ఇతి ధనియో గోపో)
దీఘరత్తం [దీఘరత్త (క.)] సంవాసియా మనాపా;
తస్సా న సుణామి కిఞ్చి పాపం, అథ చే పత్థయసీ పవస్స దేవ".

౨౩. "చిత్తం మమ అస్సవం విముత్తం, (ఇతి భగవా)
దీఘరత్తం పరిభావితం సుదన్తం;
పాపం పన మే న విజ్జతి, అథ చే పత్థయసీ పవస్స దేవ".

౨౪. "అత్తవేతనభతోహమస్మి, (ఇతి ధనియో గోపో)
పుత్తా చ మే సమానియా అరోగా;
తేసం న సుణామి కిఞ్చి పాపం, అథ చే పత్థయసీ పవస్స దేవ".

౨౫. "నాహం భతకోస్మి కస్సచి, (ఇతి భగవా)
నిబ్బిట్ఠేన చరామి సబ్బలోకే;
అత్థో భతియా న విజ్జతి, అథ చే పత్థయసీ పవస్స దేవ".

౨౬. "అత్థి వసా అత్థి ధేనుపా, (ఇతి ధనియో గోపో)
గోధరణియో పవేణియోపి అత్థి;
ఉసభోపి గవమ్పతీధ అత్థి, అథ చే పత్థయసీ పవస్స దేవ".

౨౭. "నత్థి వసా నత్థి ధేనుపా, (ఇతి భగవా)
గోధరణియో పవేణియోపి నత్థి;
ఉసభోపి గవమ్పతీధ నత్థి, అథ చే పత్థయసీ పవస్స దేవ".

౨౮. "ఖిలా నిఖాతా అసమ్పవేధీ, (ఇతి ధనియో గోపో)
దామా ముఞ్జమయా నవా సుసణ్ఠానా;

న హి సక్ఖిన్తి ధేనుపాపి ఛేత్తుం [ఛేతుం (క.)], అథ చే పత్థయసీ పవస్స దేవ".

౨౯. "ఉసభోరివ ఛేత్వ [ఛేత్వా (స్యా. క.)] బన్ధనాని, (ఇతి భగవా)

నాగో పూతిలతంవ దాలయిత్వా [పూతిలతం పదాలయిత్వా (స్యా. క.)];

నాహం పునుపేస్సం [పున ఉపేస్సం (సీ. స్యా. కం. పీ.), పునుపేయ్య (క.)] గబ్భసేయ్యం, అథ చే పత్థయసీ పవస్స దేవ".

౩౦. "నిన్నఞ్చ థలఞ్చ పూరయన్తో, మహామేఘో పవస్సి తావదేవ;

సుత్వా దేవస్స వస్సతో, ఇమమత్థం ధనియో అభాసథ.

౩౧. "లాభా వత నో అనప్పకా, యే మయం భగవన్తం అద్దసామ;

సరణం తం ఉపేమ చక్ఖుమ, సత్థా నో హోహి తువం మహాముని.

౩౨. "గోపీ చ అహఞ్చ అస్సవా, బ్రహ్మచరియం [బ్రహ్మచరియ (క.)] సుగతే చరామసే;

జాతిమరణస్స పారగూ [పారగా (సీ. స్యా. కం. పీ.)], దుక్ఖస్సన్తకరా భవామసే".

౩౩. "నన్దతి పుత్తేహి పుత్తిమా, (ఇతి మారో పాపిమా)

గోమా [గోమికో (సీ. పీ.), గోపికో (స్యా. కం.), గోపియో (క.)] గోహి తథేవ నన్దతి;

ఉపధీ హి నరస్స నన్దనా, న హి సో నన్దతి యో నిరూపధి".

౩౪. "సోచతి పుత్తేహి పుత్తిమా, (ఇతి భగవా)

గోపియో గోహి తథేవ సోచతి;

ఉపధీ హి నరస్స సోచనా, న హి సో సోచతి యో నిరూపధీ"తి.

ధనియసుత్తం దుతియం నిట్ఠితం.

౩. ఖగ్గవిసాణసుత్తం

౩౫. సబ్బేసు భూతేసు నిధాయ దణ్డం, అవిహేఠయం అఞ్ఞతరమ్పి తేసం;

న పుత్తమిచ్ఛేయ్య కుతో సహాయం, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౩౬. సంసగ్గజాతస్స భవన్తి స్నేహా, స్నేహన్వయం దుక్ఖమిదం పహోతి;

ఆదీనవం స్నేహజం పేక్ఖమానో, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౩౭. మిత్తే సుహజ్జే అనుకమ్పమానో, హాపేతి అత్థం పటిబద్ధచిత్తో;

ఏతం భయం సన్థవే [సన్ధవే (క.)] పేక్ఖమానో, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౩౮. వంసో విసాలోవ యథా విసత్తో, పుత్తేసు దారేసు చ యా అపేక్ఖా;

వంసక్కళీరోవ [వంసకళీరోవ (సీ.), వంసాకళీరోవ (స్యా. కం. పీ.), వంసేకళీరోవ (నిద్దేస)] సజ్జమానో, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౩౯. మిగో అరఞ్ఞమ్హి యథా అబద్ధో [అబన్ధో (స్యా. కం.)], యేనిచ్ఛకం గచ్ఛతి గోచరాయ;

విఞ్ఞూ నరో సేరితం పేక్ఖమానో, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౪౦. ఆమన్తనా హోతి సహాయమజ్ఝే, వాసే ఠానే గమనే చారికాయ;

అనభిజ్ఝితం సేరితం పేక్ఖమానో, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౪౧. ఖిడ్డా రతీ హోతి సహాయమజ్ఝే, పుత్తేసు చ విపులం హోతి పేమం;

పియవిప్పయోగం విజిగుచ్ఛమానో, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౪౨. చాతుద్దిసో అప్పటిఘో చ హోతి, సన్తుస్సమానో ఇతరీతరేన;

పరిస్సయానం సహితా అఛమ్భీ, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౪౩. దుస్సఙ్గహా పబ్బజితాపి ఏకే, అథో గహట్ఠా ఘరమావసన్తా;

అప్పోస్సుక్కో పరపుత్తేసు హుత్వా, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౪౪. ఓరోపయిత్వా గిహిబ్యఞ్జనాని [గిహివ్యఞ్జనాని (స్యా. కం. పీ.)], సఞ్ఛిన్నపత్తో [సంసీనపత్తో (సీ.)] యథా కోవిళారో;

ఛేత్వాన వీరో గిహిబన్ధనాని, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౪౫. సచే లభేథ నిపకం సహాయం, సద్ధిం చరం సాధువిహారిధీరం;

అభిభుయ్య సబ్బాని పరిస్సయాని, చరేయ్య తేనత్తమనో సతీమా.

౪౬. నో చే లభేథ నిపకం సహాయం, సద్ధిం చరం సాధువిహారిధీరం;

రాజావ రట్ఠం విజితం పహాయ, ఏకో చరే మాతఙ్గరఞ్ఞేవ నాగో.

౪౭. అద్ధా పసంసామ సహాయసమ్పదం, సేట్ఠా సమా సేవితబ్బా సహాయా;

ఏతే అలద్ధా అనవజ్జభోజీ, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౪౮. దిస్వా సువణ్ణస్స పభస్సరాని, కమ్మారపుత్తేన సునిట్ఠితాని;

సఙ్ఘట్టమానాని దువే భుజస్మిం, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౪౯. ఏవం దుతియేన [దుతియేన (సబ్బత్థ)] సహ మమస్స, వాచాభిలాపో అభిసజ్జనా వా;

ఏతం భయం ఆయతిం పేక్ఖమానో, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౫౦. కామా హి చిత్రా మధురా మనోరమా, విరూపరూపేన మథేన్తి చిత్తం;
ఆదీనవం కామగుణేసు దిస్వా, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౫౧. ఈతీ చ గణ్డో చ ఉపద్దవో చ, రోగో చ సల్లఞ్చ భయఞ్చ మేతం;
ఏతం భయం కామగుణేసు దిస్వా, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౫౨. సీతఞ్చ ఉణ్హఞ్చ ఖుదం పిపాసం, వాతాతపే డంససరీసపే [డంససిరింసపే (సీ. స్యా. కం. పీ.)] చ;
సబ్బానిపేతాని అభిసమ్భవిత్వా, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౫౩. నాగోవ యూథాని వివజ్జయిత్వా, సఞ్జాతఖన్ధో పదుమీ ఉళారో;
యథాభిరన్తం విహరం [విహరే (సీ. పీ. నిద్దేస)] అరఞ్ఞే, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౫౪. అట్ఠానతం సఙ్గణికారతస్స, యం ఫస్సయే [ఫుస్సయే (స్యా.)] సామయికం విముత్తిం;
ఆదిచ్చబన్ధుస్స వచో నిసమ్మ, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౫౫. దిట్ఠీవిసూకాని ఉపాతివత్తో, పత్తో నియామం పటిలద్ధమగ్గో;
ఉప్పన్నఞాణోమ్హి అనఞ్ఞనేయ్యో, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౫౬. నిల్లోలుపో నిక్కుహో నిప్పిపాసో, నిమ్మక్ఖో నిద్ధన్తకసావమోహో;
నిరాసయో [నిరాసాసో (క.)] సబ్బలోకే భవిత్వా, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౫౭. పాపం సహాయం పరివజ్జయేథ, అనత్థదస్సిం విసమే నివిట్ఠం;
సయం న సేవే పసుతం పమత్తం, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౫౮. బహుస్సుతం ధమ్మధరం భజేథ, మిత్తం ఉళారం పటిభానవన్తం;
అఞ్ఞాయ అత్థాని వినేయ్య కఙ్ఖం, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౫౯. ఖిడ్డం రతిం కామసుఖఞ్చ లోకే, అనలఙ్కరిత్వా అనపేక్ఖమానో;
విభూసనట్ఠానా విరతో సచ్చవాదీ, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౬౦. పుత్తఞ్చ దారం పితరఞ్చ మాతరం, ధనాని ధఞ్ఞాని చ బన్ధవాని [బన్ధవాని చ (పీ.)];
హిత్వాన కామాని యథోధికాని, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౬౧. సఙ్గో ఏసో పరిత్తమేత్థ సోఖ్యం, అప్పస్సాదో దుక్ఖమేత్థ భియ్యో;

గళో ఏసో ఇతి ఞత్వా ముతీమా [మతీమా (స్యా. క.)], ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౬౨. సన్దాలయిత్వాన [పదాలయిత్వాన (క.)] సంయోజనాని, జాలంవ భేత్వా సలిలమ్బుచారీ;
అగ్గీవ దడ్ఢం అనివత్తమానో, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౬౩. ఓక్ఖిత్తచక్ఖూ న చ పాదలోలో, గుత్తిన్ద్రియో రక్ఖితమానసానో;
అనవస్సుతో అపరిడయ్హమానో, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౬౪. ఓహారయిత్వా గిహిబ్యఞ్జనాని, సఞ్ఛన్నపత్తో [సఞ్ఛిన్నపత్తో (స్యా. పీ.), పచ్ఛిన్నపత్తో (క.)] యథా పారిఛత్తో;
కాసాయవత్థో అభినిక్ఖమిత్వా, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౬౫. రసేసు గేధం అకరం అలోలో, అనఞ్ఞపోసీ సపదానచారీ;
కులే కులే అప్పటిబద్ధచిత్తో [అప్పటిబన్ధచిత్తో (క.)], ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౬౬. పహాయ పఞ్చావరణాని చేతసో, ఉపక్కిలేసే బ్యపనుజ్జ సబ్బే;
అనిస్సితో ఛేత్వ [ఛేత్వా (స్యా. పీ. క.)] సినేహదోసం [స్నేహదోసం (క.)], ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౬౭. విపిట్ఠికత్వాన సుఖం దుఖఞ్చ, పుబ్బేవ చ సోమనస్సదోమనస్సం;
లద్ధానుపేక్ఖం సమథం విసుద్ధం, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౬౮. ఆరద్ధవీరియో పరమత్థపత్తియా, అలీనచిత్తో అకుసీతవుత్తి;
దళ్హనిక్కమో థామబలూపపన్నో, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౬౯. పటిసల్లానం ఝానమరిఞ్చమానో, ధమ్మేసు నిచ్చం అనుధమ్మచారీ;
ఆదీనవం సమ్మసితా భవేసు, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౭౦. తణ్హక్ఖయం పత్థయమప్పమత్తో, అనేళమూగో [అనేలమూగో (స్యా. పీ. క.)] సుతవా సతీమా;
సఙ్ఖాతధమ్మో నియతో పధానవా, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౭౧. సీహోవ సద్దేసు అసన్తసన్తో, వాతోవ జాలమ్హి అసజ్జమానో;
పదుమంవ తోయేన అలిప్పమానో [అలిమ్పమానో (సీ. స్యా. క.)], ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౭౨. సీహో యథా దాఠబలీ పసయ్హ, రాజా మిగానం అభిభుయ్య చారీ;
సేవేథ పన్తాని సేనాసనాని, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౭౩. మేత్తం ఉపేక్ఖం కరుణం విముత్తిం, ఆసేవమానో ముదితఞ్చ కాలే;

సబ్బేన లోకేన అవిరుజ్ఝమానో, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౭౪. రాగఞ్చ దోసఞ్చ పహాయ మోహం, సన్దాలయిత్వాన సంయోజనాని;
అసన్తసం జీవితసఙ్ఖయమ్హి, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

౭౫. భజన్తి సేవన్తి చ కారణత్థా, నిక్కారణా దుల్లభా అజ్జ మిత్తా;
అత్తట్ఠపఞ్ఞా అసుచీ మనుస్సా, ఏకో చరే ఖగ్గవిసాణకప్పో.

ఖగ్గవిసాణసుత్తం తతియం నిట్ఠితం.

౪. కసిభారద్వాజసుత్తం

ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా మగధేసు విహరతి దక్ఖిణాగిరిస్మిం [దక్ఖిణగిరిస్మిం (క.)] ఏకనాళాయం బ్రాహ్మణగామే. తేన ఖో పన సమయేన కసిభారద్వాజస్స బ్రాహ్మణస్స పఞ్చమత్తాని నఙ్గలసతాని పయుత్తాని హోన్తి వప్పకాలే. అథ ఖో భగవా పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ యేన కసిభారద్వాజస్స బ్రాహ్మణస్స కమ్మన్తో తేనుపసఙ్కమి. తేన ఖో పన సమయేన కసిభారద్వాజస్స బ్రాహ్మణస్స పరివేసనా వత్తతి. అథ ఖో భగవా యేన పరివేసనా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి.

అద్దసా ఖో కసిభారద్వాజో బ్రాహ్మణో భగవన్తం పిణ్డాయ ఠితం. దిస్వాన భగవన్తం ఏతదవోచ – "అహం ఖో, సమణ, కసామి చ వపామి చ; కసిత్వా చ వపిత్వా చ భుఞ్జామి. త్వమ్పి, సమణ, కసస్సు చ వపస్సు చ; కసిత్వా చ వపిత్వా చ భుఞ్జస్సూ"తి.

"అహమ్పి ఖో, బ్రాహ్మణ, కసామి చ వపామి చ; కసిత్వా చ వపిత్వా చ భుఞ్జామీ"తి. "న ఖో పన మయం [న ఖో పన సమణ (స్యా.)] పస్సామ భోతో గోతమస్స యుగం వా నఙ్గలం వా ఫాలం వా పాచనం వా బలిబద్దే [బలివద్దే (సీ. పీ.), బలీబద్దే (?)] వా. అథ చ పన భవం గోతమో ఏవమాహ – 'అహమ్పి ఖో, బ్రాహ్మణ, కసామి చ వపామి చ; కసిత్వా చ వపిత్వా చ భుఞ్జామీ'"తి.

అథ ఖో కసిభారద్వాజో బ్రాహ్మణో భగవన్తం గాథాయ అజ్ఝభాసి –

౭౬. "కస్సకో పటిజానాసి, న చ పస్సామ తే కసిం;
కసిం నో పుచ్ఛితో బ్రూహి, యథా జానేము తే కసిం".

౭౭. "సద్ధా బీజం తపో వుట్ఠి, పఞ్ఞా మే యుగనఙ్గలం;
హిరీ ఈసా మనో యోత్తం, సతి మే ఫాలపాచనం.

౭౮. "కాయగుత్తో వచీగుత్తో, ఆహారే ఉదరే యతో;
సచ్చం కరోమి నిద్దానం, సోరచ్చం మే పమోచనం.

౭౯. “వీరియం మే ధురధోరయ్హం, యోగక్ఖేమాధివాహనం;
గచ్ఛతి అనివత్తన్తం, యత్థ గన్త్వా న సోచతి.

౮౦. “ఏవమేసా కసీ కట్ఠా, సా హోతి అమతప్ఫలా;
ఏతం కసిం కసిత్వాన, సబ్బదుక్ఖా పముచ్చతీ”తి.

అథ ఖో కసిభారద్వాజో బ్రాహ్మణో మహతియా కంసపాతియా పాయసం [పాయాసం (సబ్బత్థ)] వడ్ఢేత్వా భగవతో ఉపనామేసి – “భుఞ్జతు భవం గోతమో పాయసం. కస్సకో భవం; యం హి భవం గోతమో అమతప్ఫలం [అమతప్ఫలమ్పి (సం॰ ని॰ ౧.౧౯౭)] కసిం కసతీ”తి.

౮౧. “గాథాభిగీతం మే అభోజనేయ్యం, సమ్పస్సతం బ్రాహ్మణ నేస ధమ్మో;
గాథాభిగీతం పనుదన్తి బుద్ధా, ధమ్మే సతీ బ్రాహ్మణ వుత్తిరేసా.

౮౨. “అఞ్ఞేన చ కేవలినం మహేసిం, ఖీణాసవం కుక్కుచ్చవూపసన్తం;
అన్నేన పానేన ఉపట్ఠహస్సు, ఖేత్తం హి తం పుఞ్ఞపేక్ఖస్స హోతీ”తి.

“అథ కస్స చాహం, భో గోతమ, ఇమం పాయసం దమ్మీ”తి? “న ఖ్వాహం తం, బ్రాహ్మణ, పస్సామి సదేవకే లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ, యస్స సో పాయసో భుత్తో సమ్మా పరిణామం గచ్ఛేయ్య, అఞ్ఞత్ర తథాగతస్స వా తథాగతసావకస్స వా. తేన హి త్వం, బ్రాహ్మణ, తం పాయసం అప్పహరితే వా ఛడ్డేహి అప్పాణకే వా ఉదకే ఓపిలాపేహీ”తి.

అథ ఖో కసిభారద్వాజో బ్రాహ్మణో తం పాయసం అప్పాణకే ఉదకే ఓపిలాపేసి. అథ ఖో సో పాయసో ఉదకే పక్ఖిత్తో చిచ్చిటాయతి చిటిచిటాయతి సన్ధూపాయతి సమ్పధూపాయతి [సన్ధూమాయతి సమ్పధూమాయతి (స్యా॰)]. సేయ్యథాపి నామ ఫాలో దివసం సన్తత్తో [దివససన్తత్తో (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] ఉదకే పక్ఖిత్తో చిచ్చిటాయతి చిటిచిటాయతి సన్ధూపాయతి సమ్పధూపాయతి; ఏవమేవ సో పాయసో ఉదకే పక్ఖిత్తో చిచ్చిటాయతి చిటిచిటాయతి సన్ధూపాయతి సమ్పధూపాయతి.

అథ ఖో కసిభారద్వాజో బ్రాహ్మణో సంవిగ్గో లోమహట్ఠజాతో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతో పాదేసు సిరసా నిపతిత్వా భగవన్తం ఏతదవోచ – “అభిక్కన్తం, భో గోతమ, అభిక్కన్తం , భో గోతమ! సేయ్యథాపి, భో గోతమ, నిక్కుజ్జితం వా ఉక్కుజ్జేయ్య, పటిచ్ఛన్నం వా వివరేయ్య, మూళ్హస్స వా మగ్గం ఆచిక్ఖేయ్య, అన్ధకారే వా తేలపజ్జోతం ధారేయ్య, చక్ఖుమన్తో రూపాని దక్ఖన్తీతి [దక్ఖిన్తీతి (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)]; ఏవమేవం భోతా గోతమేన అనేకపరియాయేన ధమ్మో పకాసితో. ఏసాహం భవన్తం గోతమం సరణం గచ్ఛామి ధమ్మఞ్చ భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ, లభేయ్యాహం భోతో గోతమస్స సన్తికే పబ్బజ్జం, లభేయ్యం ఉపసమ్పద”న్తి.

అలత్థ ఖో కసిభారద్వాజో బ్రాహ్మణో భగవతో సన్తికే పబ్బజ్జం, అలత్థ ఉపసమ్పదం. అచిరూపసమ్పన్నో ఖో పనాయస్మా భారద్వాజో ఏకో వూపకట్ఠో అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరన్తో నచిరస్సేవ – యస్సత్థాయ కులపుత్తా సమ్మదేవ అగారస్మా అనగారియం పబ్బజన్తి, తదనుత్తరం – బ్రహ్మచరియపరియోసానం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా

సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహాసి. “ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా”తి అబ్భఞ్ఞాసి. అఞ్ఞతరో చ [అఞ్ఞతరో చ ఖో (సీ. పీ.), అఞ్ఞతరో ఖో (స్యా. కం. క.)] పనాయస్మా భారద్వాజో అరహతం అహోసీతి.

కసిభారద్వాజసుత్తం చతుత్థం నిట్ఠితం.

౫. చున్దసుత్తం

౮౩. “పుచ్ఛామి మునిం పహూతపఞ్ఞం, (ఇతి చున్దో కమ్మారపుత్తో)
బుద్ధం ధమ్మస్సామిం వీతతణ్హం;
ద్విపదుత్తమం [దిపదుత్తమం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] సారథీనం పవరం, కతి లోకే సమణా తదిఙ్ఘ బ్రూహి”.

౮౪. “చతురో సమణా న పఞ్చమత్థి, (చున్దాతి భగవా)
తే తే ఆవికరోమి సక్ఖిపుట్ఠో;
మగ్గజినో మగ్గదేసకో చ, మగ్గే జీవతి యో చ మగ్గదూసీ”.

౮౫. “కం మగ్గజినం వదన్తి బుద్ధా, (ఇతి చున్దో కమ్మారపుత్తో)
మగ్గక్ఖాయీ కథం అతుల్యో హోతి;
మగ్గే జీవతి మే బ్రూహి పుట్ఠో, అథ మే ఆవికరోహి మగ్గదూసిం” [మగ్గదూసీ (క.)].

౮౬. “యో తిణ్ణకథంకథో విసల్లో, నిబ్బానాభిరతో అనానుగిద్ధో;
లోకస్స సదేవకస్స నేతా, తాదిం మగ్గజినం వదన్తి బుద్ధా.

౮౭. “పరమం పరమన్తి యోధ ఞత్వా, అక్ఖాతి విభజతే ఇధేవ ధమ్మం;
తం కఙ్ఖఛిదం మునిం అనేజం, దుతియం భిక్ఖునమాహు మగ్గదేసిం.

౮౮. “యో ధమ్మపదే సుదేసితే, మగ్గే జీవతి సఞ్ఞతో సతీమా;
అనవజ్జపదాని సేవమానో, తతియం భిక్ఖునమాహు మగ్గజీవిం.

౮౯. “ఛదనం కత్వాన సుబ్బతానం, పక్ఖన్దీ కులదూసకో పగబ్భో;
మాయావీ అసఞ్ఞతో పలాపో, పతిరూపేన చరం స మగ్గదూసీ.

౯౦. “ఏతే చ పటివిజ్ఝి యో గహట్ఠో, సుతవా అరియసావకో సపఞ్ఞో;
సబ్బే నేతాదిసాతి [సబ్బే నే తాదిసాతి (సీ. స్యా. పీ.)] ఞత్వా, ఇతి దిస్వా న హాపేతి తస్స సద్ధా;
కథం హి దుట్ఠేన అసమ్పదుట్ఠం, సుద్ధం అసుద్ధేన సమం కరేయ్యా”తి.

చున్దసుత్తం పఞ్చమం నిట్ఠితం.

౬. పరాభవసుత్తం

ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో అఞ్ఞతరా దేవతా అభిక్కన్తాయ రత్తియా అభిక్కన్తవణ్ణా కేవలకప్పం జేతవనం ఓభాసేత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. ఏకమన్తం ఠితా ఖో సా దేవతా భగవన్తం గాథాయ అజ్ఝభాసి –

౯౧. "పరాభవన్తం పురిసం, మయం పుచ్ఛామ గోతమ [గోతమం (సీ॰ స్యా॰)];

భగవన్తం [భవన్తం (స్యా॰ క॰)] పుట్ఠుమాగమ్మ, కిం పరాభవతో ముఖం".

౯౨. "సువిజానో భవం హోతి, సువిజానో [దువిజానో (స్యా॰ క॰)] పరాభవో;

ధమ్మకామో భవం హోతి, ధమ్మదేస్సీ పరాభవో".

౯౩. "ఇతి హేతం విజానామ, పఠమో సో పరాభవో;

దుతియం భగవా బ్రూహి, కిం పరాభవతో ముఖం".

౯౪. "అసన్తస్స పియా హోన్తి, సన్తే న కురుతే పియం;

అసతం ధమ్మం రోచేతి, తం పరాభవతో ముఖం".

౯౫. "ఇతి హేతం విజానామ, దుతియో సో పరాభవో;

తతియం భగవా బ్రూహి, కిం పరాభవతో ముఖం".

౯౬. "నిద్దాసీలీ సభాసీలీ, అనుట్ఠాతా చ యో నరో;

అలసో కోధపఞ్ఞాణో, తం పరాభవతో ముఖం".

౯౭. "ఇతి హేతం విజానామ, తతియో సో పరాభవో;

చతుత్థం భగవా బ్రూహి, కిం పరాభవతో ముఖం".

౯౮. "యో మాతరం [యో మాతరం వా (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] పితరం వా, జిణ్ణకం గతయోబ్బనం;

పహు సన్తో న భరతి, తం పరాభవతో ముఖం".

౯౯. "ఇతి హేతం విజానామ, చతుత్థో సో పరాభవో;

పఞ్చమం భగవా బ్రూహి, కిం పరాభవతో ముఖం".

౧౦౦."యో బ్రాహ్మణం [యో బ్రాహ్మణం వా (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] సమణం వా, అఞ్ఞం వాపి వనిబ్బకం;

ముసావాదేన వఞ్చేతి, తం పరాభవతో ముఖం".

౧౦౧."ఇతి హేతం విజానామ, పఞ్చమో సో పరాభవో;

ఛట్ఠమం భగవా బ్రూహి, కిం పరాభవతో ముఖం".

౧౦౨."పహూతవిత్తో పురిసో, సహిరఞ్ఞో సభోజనో;
ఏకో భుఞ్జతి సాదూని, తం పరాభవతో ముఖం".

౧౦౩. "ఇతి హేతం విజానామ, ఛట్ఠమో సో పరాభవో;
సత్తమం భగవా బ్రూహి, కిం పరాభవతో ముఖం".

౧౦౪."జాతిత్థద్ధో ధనత్థద్ధో, గోత్తత్థద్ధో చ యో నరో;
సఞ్ఞాతిం అతిమఞ్ఞేతి, తం పరాభవతో ముఖం".

౧౦౫."ఇతి హేతం విజానామ, సత్తమో సో పరాభవో;
అట్ఠమం భగవా బ్రూహి, కిం పరాభవతో ముఖం".

౧౦౬."ఇత్థిధుత్తో సురాధుత్తో, అక్ఖధుత్తో చ యో నరో;
లద్ధం లద్ధం వినాసేతి, తం పరాభవతో ముఖం".

౧౦౭. "ఇతి హేతం విజానామ, అట్ఠమో సో పరాభవో;
నవమం భగవా బ్రూహి, కిం పరాభవతో ముఖం".

౧౦౮."సేహి దారేహి అసన్తుట్ఠో [దారేహ్యసన్తుట్ఠో (క.)], వేసియాసు పదుస్సతి [పదిస్సతి (సీ.)];
దుస్సతి [దిస్సతి (సీ. పీ.)] పరదారేసు, తం పరాభవతో ముఖం".

౧౦౯."ఇతి హేతం విజానామ, నవమో సో పరాభవో;
దసమం భగవా బ్రూహి, కిం పరాభవతో ముఖం".

౧౧౦."అతీతయోబ్బనో పోసో, ఆనేతి తిమ్బరుత్థనిం;
తస్సా ఇస్సా న సుపతి, తం పరాభవతో ముఖం".

౧౧౧."ఇతి హేతం విజానామ, దసమో సో పరాభవో;
ఏకాదసమం భగవా బ్రూహి, కిం పరాభవతో ముఖం".

౧౧౨."ఇత్థిం సోణ్డిం వికిరణిం, పురిసం వాపి తాదిసం;
ఇస్సరియస్మిం ఠపేతి [ఠాపేతి (సీ. పీ.), థపేతి (క.)], తం పరాభవతో ముఖం".

౧౧౩. "ఇతి హేతం విజానామ, ఏకాదసమో సో పరాభవో;
ద్వాదసమం భగవా బ్రూహి, కిం పరాభవతో ముఖం".

౧౧౪.

“అప్పభోగో మహాతణ్హో, ఖత్తియే జాయతే కులే;
సో చ రజ్జం పత్థయతి, తం పరాభవతో ముఖం”.

౧౧౫.“ఏతే పరాభవే లోకే, పణ్డితో సమవేక్ఖియ;
అరియో దస్సనసమ్పన్నో, స లోకం భజతే సివ”న్తి.

పరాభవసుత్తం ఛట్ఠం నిట్ఠితం.

౭. వసలసుత్తం

ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో భగవా పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ సావత్థిం పిణ్డాయ పావిసి. తేన ఖో పన సమయేన అగ్గికభారద్వాజస్స బ్రాహ్మణస్స నివేసనే అగ్గి పజ్జలితో హోతి ఆహుతి పగ్గహితా. అథ ఖో భగవా సావత్థియం సపదానం పిణ్డాయ చరమానో యేన అగ్గికభారద్వాజస్స బ్రాహ్మణస్స నివేసనం తేనుపసఙ్కమి.

అద్దసా ఖో అగ్గికభారద్వాజో బ్రాహ్మణో భగవన్తం దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తం. దిస్వాన భగవన్తం ఏతదవోచ – “తత్రేవ [అత్రేవ (స్యా. క.)], ముణ్డక; తత్రేవ, సమణక; తత్రేవ, వసలక తిట్ఠాహీ”తి.

ఏవం వుత్తే, భగవా అగ్గికభారద్వాజం బ్రాహ్మణం ఏతదవోచ – “జానాసి పన త్వం, బ్రాహ్మణ, వసలం వా వసలకరణే వా ధమ్మే”తి? “న ఖ్వాహం, భో గోతమ, జానామి వసలం వా వసలకరణే వా ధమ్మే; సాధు మే భవం గోతమో తథా ధమ్మం దేసేతు, యథాహం జానేయ్యం వసలం వా వసలకరణే వా ధమ్మే”తి. “తేన హి, బ్రాహ్మణ, సుణాహి, సాధుకం మనసి కరోహి; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భో”తి ఖో అగ్గికభారద్వాజో బ్రాహ్మణో భగవతో పచ్చస్సోసి. భగవా ఏతదవోచ –

౧౧౬.“కోధనో ఉపనాహీ చ, పాపమక్ఖీ చ యో నరో;
విపన్నదిట్ఠి మాయావీ, తం జఞ్ఞా వసలో ఇతి.

౧౧౭.“ఏకజం వా ద్విజం [దిజం (పీ.)] వాపి, యోధ పాణం విహింసతి;
యస్స పాణే దయా నత్థి, తం జఞ్ఞా వసలో ఇతి.

౧౧౮.“యో హన్తి పరిరున్ధతి [ఉపరున్ధేతి (స్యా.), ఉపరున్ధతి (క.)], గామాని నిగమాని చ;
నిగ్గాహకో [నిగ్ఘాతకో (?)] సమఞ్ఞాతో, తం జఞ్ఞా వసలో ఇతి.

౧౧౯.“గామే వా యది వా రఞ్ఞే, యం పరేసం మమాయితం;
థేయ్యా అదిన్నమాదేతి [అదిన్నం ఆదియతి (సీ. పీ.)], తం జఞ్ఞా వసలో ఇతి.

౧౨౦.“యో హవే ఇణమాదాయ, చుజ్జమానో [భుఞ్జమానో (?)] పలాయతి;
న హి తే ఇణమత్థీతి, తం జఞ్ఞా వసలో ఇతి.

౧౨౧.“యో వే కిఞ్చిక్ఖకమ్యతా, పన్థస్మిం వజన్తం జనం;
హన్త్వా కిఞ్చిక్ఖమాదేతి, తం జఞ్ఞా వసలో ఇతి.

౧౨౨.“అత్తహేతు పరహేతు, ధనహేతు చ [ధనహేతు వ (క.)] యో నరో;
సక్ఖిపుట్ఠో ముసా బ్రూతి, తం జఞ్ఞా వసలో ఇతి.

౧౨౩.“యో ఞాతీనం సఖీనం వా, దారేసు పటిదిస్సతి;
సాహసా [సహసా (సీ. స్యా.)] సమ్పియేన వా, తం జఞ్ఞా వసలో ఇతి.

౧౨౪.“యో మాతరం పితరం వా, జిణ్ణకం గతయోబ్బనం;
పహు సన్తో న భరతి, తం జఞ్ఞా వసలో ఇతి.

౧౨౫.“యో మాతరం పితరం వా, భాతరం భగినిం ససుం;
హన్తి రోసేతి వాచాయ, తం జఞ్ఞా వసలో ఇతి.

౧౨౬.“యో అత్థం పుచ్ఛితో సన్తో, అనత్థమనుసాసతి;
పటిచ్ఛన్నేన మన్తేతి, తం జఞ్ఞా వసలో ఇతి.

౧౨౭.“యో కత్వా పాపకం కమ్మం, మా మం జఞ్ఞాతి ఇచ్ఛతి [విభ. ౮౯౪ పస్సితబ్బం];
యో పటిచ్ఛన్నకమ్మన్తో, తం జఞ్ఞా వసలో ఇతి.

౧౨౮.“యో వే పరకులం గన్త్వా, భుత్వాన [సుత్వా చ (స్యా. క.)] సుచిభోజనం;
ఆగతం నప్పటిపూజేతి, తం జఞ్ఞా వసలో ఇతి.

౧౨౯.“యో బ్రాహ్మణం సమణం వా, అఞ్ఞం వాపి వనిబ్బకం;
ముసావాదేన వఞ్చేతి, తం జఞ్ఞా వసలో ఇతి.

౧౩౦. “యో బ్రాహ్మణం సమణం వా, భత్తకాలే ఉపట్ఠితే;
రోసేతి వాచా న చ దేతి, తం జఞ్ఞా వసలో ఇతి.

౧౩౧. “అసతం యోధ పబ్రూతి, మోహేన పలిగుణ్ఠితో;
కిఞ్చిక్ఖం నిజిగీసానో [నిజిగింసానో (సీ. స్యా. కం. పీ.)], తం జఞ్ఞా వసలో ఇతి.

౧౩౨.“యో చత్తానం సముక్కంసే, పరే చ మవజానాతి [మవజానతి (సీ. స్యా. పీ.)];
నిహీనో సేన మానేన, తం జఞ్ఞా వసలో ఇతి.

౧౩౩. “రోసకో కదరియో చ, పాపిచ్ఛో మచ్ఛరీ సఠో;

అహిరికో అనోత్తప్పీ, తం జఞ్ఞా వసలో ఇతి.

౧౩౪. “యో బుద్ధం పరిభాసతి, అథ వా తస్స సావకం;

పరిబ్బాజం [పరిబ్బజం (క.), పరిబ్బాజకం (స్యా. కం.)] గహట్ఠం వా, తం జఞ్ఞా వసలో ఇతి.

౧౩౫. “యో వే అనరహం [అనరహా (సీ. పీ.)] సన్తో, అరహం పటిజానాతి [పటిజానతి (సీ. స్యా. పీ.)];

చోరో సబ్రహ్మకే లోకే, ఏసో ఖో వసలాధమో.

౧౩౬. “ఏతే ఖో వసలా వుత్తా, మయా యేతే పకాసితా;

న జచ్చా వసలో హోతి, న జచ్చా హోతి బ్రాహ్మణో;

కమ్మునా [కమ్మనా (సీ. పీ.)] వసలో హోతి, కమ్మునా హోతి బ్రాహ్మణో.

౧౩౭. “తదమినాపి జానాథ, యథామేదం [యథాపేదం (క.)] నిదస్సనం;

చణ్డాలపుత్తో సోపాకో [సపాకో (?)], మాతఙ్గో ఇతి విస్సుతో.

౧౩౮. “సో యసం పరమం పత్తో [సో యసప్పరమప్పత్తో (స్యా. క.)], మాతఙ్గో యం సుదుల్లభం;

ఆగచ్ఛుం తస్సుపట్ఠానం, ఖత్తియా బ్రాహ్మణా బహూ.

౧౩౯. “దేవయానం అభిరుయ్హ, విరజం సో మహాపథం;

కామరాగం విరాజేత్వా, బ్రహ్మలోకూపగో అహు;

న నం జాతి నివారేసి, బ్రహ్మలోకూపపత్తియా.

౧౪౦. “అజ్ఝాయకకులే జాతా, బ్రాహ్మణా మన్తబన్ధవా;

తే చ పాపేసు కమ్మేసు, అభిణ్హముపదిస్సరే.

౧౪౧. “దిట్ఠేవ ధమ్మే గారయ్హా, సమ్పరాయే చ దుగ్గతి;

న నే జాతి నివారేతి, దుగ్గత్యా [దుగ్గచ్చా (సీ. స్యా. కం. పీ.)] గరహాయ వా.

౧౪౨. “న జచ్చా వసలో హోతి, న జచ్చా హోతి బ్రాహ్మణో;

కమ్మునా వసలో హోతి, కమ్మునా హోతి బ్రాహ్మణో”తి.

ఏవం వుత్తే, అగ్గికభారద్వాజో బ్రాహ్మణో భగవన్తం ఏతదవోచ – “అభిక్కన్తం, భో గోతమ…పే.… ఉపాసకం మం భవం గోతమో ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత”న్తి.

వసలసుత్తం సత్తమం నిట్ఠితం.

౮. మేత్తసుత్తం

౧౪౩. కరణీయమత్థకుసలేన, యన్త సన్తం పదం అభిసమేచ్చ;

సక్కో ఉజూ చ సుహుజూ [సూజూ (సీ.)] చ, సూవచో చస్స ముదు అనతిమానీ.

౧౪౪. సన్తుస్సకో చ సుభరో చ, అప్పకిచ్చో చ సల్లహుకవుత్తి;

సన్తిన్ద్రియో చ నిపకో చ, అప్పగబ్భో కులేస్వననుగిద్ధో.

౧౪౫. న చ ఖుద్దమాచరే కిఞ్చి, యేన విఞ్ఞూ పరే ఉపవదేయ్యుం;

సుఖినో వ ఖేమినో హోన్తు, సబ్బసత్తా [సబ్బే సత్తా (సీ. స్యా.)] భవన్తు సుఖితత్తా.

౧౪౬. యే కేచి పాణభూతత్థి, తసా వా థావరా వనవసేసా;

దీఘా వా యే వ మహన్తా [మహన్త (?)], మజ్ఝిమా రస్సకా అణుకథూలా.

౧౪౭. దిట్ఠా వా యే వ అదిట్ఠా [అదిట్ఠ (?)], యే వ [యే చ (సీ. స్యా. కం. పీ.)] దూరే వసన్తి అవిదూరే;

భూతా వ సమ్భవేసీ వ [భూతా వా సమ్భవేసీ వా (స్యా. కం. పీ. క.)], సబ్బసత్తా భవన్తు సుఖితత్తా.

౧౪౮. న పరో పరం నికుబ్బేథ, నాతిమఞ్ఞేథ కత్థచి న కఞ్చి [నం కఞ్చి (సీ. పీ.), నం కిఞ్చి (స్యా.), న కిఞ్చి (క.)];

బ్యారోసనా పటిఘసఞ్ఞా, నాఞ్ఞమఞ్ఞస్స దుక్ఖమిచ్ఛేయ్య.

౧౪౯. మాతా యథా నియం పుత్తమాయుసా ఏకపుత్తమనురక్ఖే;

ఏవమ్పి సబ్బభూతేసు, మానసం భావయే అపరిమాణం.

౧౫౦. మేత్తఞ్చ సబ్బలోకస్మి, మానసం భావయే అపరిమాణం;

ఉద్ధం అధో చ తిరియఞ్చ, అసమ్బాధం అవేరమసపత్తం.

౧౫౧. తిట్ఠం చరం నిసిన్నో వ [వా (సీ. స్యా. కం. పీ.)], సయానో యావతాస్స వితమిద్ధో [విగతమిద్ధో (బహూసు)];

ఏతం సతిం అధిట్ఠేయ్య, బ్రహ్మమేతం విహారమిధమాహు.

౧౫౨. దిట్ఠిఞ్చ అనుపగ్గమ్మ, సీలవా దస్సనేన సమ్పన్నో;

కామేసు వినయ [వినేయ్య (సీ. స్యా. పీ.)] గేధం, న హి జాతుగ్గబ్భసేయ్య పునరేతీతి.

మేత్తసుత్తం అట్ఠమం నిట్ఠితం.

౯. హేమవతసుత్తం

౧౫౩.

“అజ్జ పన్నరసో ఉపోసథో, (ఇతి సాతాగిరో యక్ఖో)

దిబ్బా [దిబ్యా (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] రత్తి ఉపట్ఠితా;

అనోమనామం సత్థారం, హన్ద పస్సామ గోతమం”.

౧౫౪.“కచ్చి మనో సుపణిహితో, (ఇతి హేమవతో యక్ఖో)

సబ్బభూతేసు తాదినో;

కచ్చి ఇట్ఠే అనిట్ఠే చ, సఙ్కప్పస్స వసీకతా”.

౧౫౫.“మనో చస్స సుపణిహితో, (ఇతి సాతాగిరో యక్ఖో)

సబ్బభూతేసు తాదినో;

అథో ఇట్ఠే అనిట్ఠే చ, సఙ్కప్పస్స వసీకతా”.

౧౫౬.“కచ్చి అదిన్నం నాదియతి, (ఇతి హేమవతో యక్ఖో)

కచ్చి పాణేసు సఞ్ఞతో;

కచ్చి ఆరా పమాదమ్హా, కచ్చి ఝానం న రిఞ్చతి”.

౧౫౭.“న సో అదిన్నం ఆదియతి, (ఇతి సాతాగిరో యక్ఖో)

అథో పాణేసు సఞ్ఞతో;

అథో ఆరా పమాదమ్హా, బుద్ధో ఝానం న రిఞ్చతి”.

౧౫౮.“కచ్చి ముసా న భణతి, (ఇతి హేమవతో యక్ఖో)

కచ్చి న ఖీణబ్యప్పథో;

కచ్చి వేభూతియం నాహ, కచ్చి సమ్ఫం న భాసతి”.

౧౫౯.“ముసా చ సో న భణతి, (ఇతి సాతాగిరో యక్ఖో)

అథో న ఖీణబ్యప్పథో;

అథో వేభూతియం నాహ, మన్తా అత్థం చ [అత్థం సో (సీ॰ పీ॰ క॰)] భాసతి”.

౧౬౦.“కచ్చి న రజ్జతి కామేసు, (ఇతి హేమవతో యక్ఖో)

కచ్చి చిత్తం అనావిలం;

కచ్చి మోహం అతిక్కన్తో, కచ్చి ధమ్మేసు చక్ఖుమా”.

౧౬౧.“న సో రజ్జతి కామేసు, (ఇతి సాతాగిరో యక్ఖో)

అథో చిత్తం అనావిలం;

సబ్బమోహం అతిక్కన్తో, బుద్ధో ధమ్మేసు చక్ఖుమా”.

౧౬౨."కచ్చి విజ్జాయ సమ్పన్నో, (ఇతి హేమవతో యక్ఖో)
కచ్చి సంసుద్ధచారణో;
కచ్చిస్స ఆసవా ఖీణా, కచ్చి నత్థి పునబ్భవో".

౧౬౩. "విజ్జాయ చేవ సమ్పన్నో, (ఇతి సాతాగిరో యక్ఖో)
అథో సంసుద్ధచారణో;
సబ్బస్స ఆసవా ఖీణా, నత్థి తస్స పునబ్భవో".

౧౬౪."సమ్పన్నం మునినో చిత్తం, కమ్మునా బ్యప్పథేన చ;
విజ్జాచరణసమ్పన్నం, ధమ్మతో నం పసంసతి".

౧౬౫."సమ్పన్నం మునినో చిత్తం, కమ్మునా బ్యప్పథేన చ;
విజ్జాచరణసమ్పన్నం, ధమ్మతో అనుమోదసి".

౧౬౬."సమ్పన్నం మునినో చిత్తం, కమ్మునా బ్యప్పథేన చ;
విజ్జాచరణసమ్పన్నం, హన్ద పస్సామ గోతమం.

౧౬౭."ఏణిజఙ్ఘం కిసం వీరం [ధీరం (స్యా॰)], అప్పాహారం అలోలుపం;
మునిం వనస్మిం ఝాయన్తం, ఏహి పస్సామ గోతమం.

౧౬౮."సీహంవేకచరం నాగం, కామేసు అనపేక్ఖినం;
ఉపసఙ్కమ్మ పుచ్ఛామ, మచ్చుపాసప్పమోచనం.

౧౬౯."అక్ఖాతారం పవత్తారం, సబ్బధమ్మాన పారగుం;
బుద్ధం వేరభయాతీతం, మయం పుచ్ఛామ గోతమం".

౧౭౦. "కిస్మిం లోకో సముప్పన్నో, (ఇతి హేమవతో యక్ఖో)
కిస్మిం కుబ్బతి సన్థవం [సన్ధవం (క॰)];
కిస్స లోకో ఉపాదాయ, కిస్మిం లోకో విహఞ్ఞతి".

౧౭౧."ఛసు [ఛస్సు (సీ॰ పీ॰)] లోకో సముప్పన్నో, (హేమవతాతి భగవా)
ఛసు కుబ్బతి సన్థవం;
ఛన్నమేవ ఉపాదాయ, ఛసు లోకో విహఞ్ఞతి".

౧౭౨."కతమం తం ఉపాదానం, యత్థ లోకో విహఞ్ఞతి;
నియ్యానం పుచ్ఛితో బ్రూహి, కథం దుక్ఖా పముచ్చతి" [పముఞ్చతి (స్యా॰)].

౧౭౩. “పఞ్చ కామగుణా లోకే, మనోఛట్ఠా పవేదితా;

ఏత్థ ఛన్దం విరాజేత్వా, ఏవం దుక్ఖా పముచ్చతి.

౧౭౪.“ఏతం లోకస్స నియ్యానం, అక్ఖాతం వో యథాతథం;

ఏతం వో అహమక్ఖామి, ఏవం దుక్ఖా పముచ్చతి”.

౧౭౫.“కో సూధ తరతి ఓఘం, కోధ తరతి అణ్ణవం;

అప్పతిట్ఠే అనాలమ్బే, కో గమ్భీరే న సీదతి”.

౧౭౬.“సబ్బదా సీలసమ్పన్నో, పఞ్ఞవా సుసమాహితో;

అజ్ఝత్తచిన్తీ [అజ్ఝత్తసఞ్ఞీ (స్యా॰ కం॰ క॰)] సతిమా, ఓఘం తరతి దుత్తరం.

౧౭౭. “విరతో కామసఞ్ఞాయ, సబ్బసంయోజనాతిగో;

నన్దీభవపరిక్ఖీణో, సో గమ్భీరే న సీదతి”.

౧౭౮.“గబ్భీరపఞ్ఞం నిపుణత్థదస్సిం, అకిఞ్చనం కామభవే అసత్తం;

తం పస్సథ సబ్బధి విప్పముత్తం, దిబ్బే పథే కమమానం మహేసిం.

౧౭౯.“అనోమనామం నిపుణత్థదస్సిం, పఞ్ఞాదదం కామాలయే అసత్తం;

తం పస్సథ సబ్బవిదుం సుమేధం, అరియే పథే కమమానం మహేసిం.

౧౮౦.“సుదిట్ఠం వత నో అజ్జ, సుప్పభాతం సుహుట్ఠితం;

యం అద్దసామ సమ్బుద్ధం, ఓఘతిణ్ణమనాసవం.

౧౮౧.“ఇమే దససతా యక్ఖా, ఇద్ధిమన్తో యసస్సినో;

సబ్బే తం సరణం యన్తి, త్వం నో సత్థా అనుత్తరో.

౧౮౨.“తే మయం విచరిస్సామ, గామా గామం నగా నగం;

నమస్సమానా సమ్బుద్ధం, ధమ్మస్స చ సుధమ్మత”న్తి.

హేమవతసుత్తం నవమం నిట్ఠితం.

౧౦. ఆళవకసుత్తం

ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా ఆళవియం విహరతి ఆళవకస్స యక్ఖస్స భవనే. అథ ఖో ఆళవకో యక్ఖో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం ఏతదవోచ – “నిక్ఖమ, సమణా”తి. “సాధావుసో”తి భగవా నిక్ఖమి. “పవిస, సమణా”తి. “సాధావుసో”తి భగవా పావిసి.

దుతియమ్పి ఖో…పే॰… తతియమ్పి ఖో ఆళవకో యక్ఖో భగవన్తం ఏతదవోచ – “నిక్ఖమ, సమణా”తి. “సాధావుసో”తి భగవా నిక్ఖమి. “పవిస, సమణా”తి. “సాధావుసో”తి భగవా పావిసి.

చతుత్థమ్పి ఖో ఆళవకో యక్ఖో భగవన్తం ఏతదవోచ – “నిక్ఖమ, సమణా”తి. “న ఖ్వాహం తం , ఆవుసో, నిక్ఖమిస్సామి. యం తే కరణీయం, తం కరోహీ”తి.

“పఞ్హం తం, సమణ, పుచ్ఛిస్సామి. సచే మే న బ్యాకరిస్ససి, చిత్తం వా తే ఖిపిస్సామి, హదయం వా తే ఫాలేస్సామి, పాదేసు వా గహేత్వా పారగఙ్గాయ ఖిపిస్సామీ”తి.

“న ఖ్వాహం తం, ఆవుసో, పస్సామి సదేవకే లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ యో మే చిత్తం వా ఖిపేయ్య హదయం వా ఫాలేయ్య పాదేసు వా గహేత్వా పారగఙ్గాయ ఖిపేయ్య. అపి చ త్వం, ఆవుసో, పుచ్ఛ యదాకఙ్ఖసీ”తి. అథ ఖో ఆళవకో యక్ఖో భగవన్తం గాథాయ అజ్ఝభాసి –

౧౮౩.“కిం సూధ విత్తం పురిసస్స సేట్ఠం, కిం సు సుచిణ్ణం సుఖమావహాతి;

కిం సు [కిం సూ (సీ॰)] హవే సాదుతరం రసానం, కథం జీవిం జీవితమాహు సేట్ఠం”.

౧౮౪.“సద్ధీధ విత్తం పురిసస్స సేట్ఠం, ధమ్మో సుచిణ్ణో సుఖమావహాతి;

సచ్చం హవే సాదుతరం రసానం, పఞ్ఞాజీవిం జీవితమాహు సేట్ఠం”.

౧౮౫.“కథం సు తరతి ఓఘం, కథం సు తరతి అణ్ణవం;

కథం సు దుక్ఖమచ్చేతి, కథం సు పరిసుజ్ఝతి”.

౧౮౬.“సద్ధా తరతి ఓఘం, అప్పమాదేన అణ్ణవం;

వీరియేన [విరియేన (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] దుక్ఖమచ్చేతి, పఞ్ఞాయ పరిసుజ్ఝతి”.

౧౮౭.“కథం సు లభతే పఞ్ఞం, కథం సు విన్దతే ధనం;

కథం సు కిత్తిం పప్పోతి, కథం మిత్తాని గన్థతి;

అస్మా లోకా పరం లోకం, కథం పేచ్చ న సోచతి”.

౧౮౮.“సద్దహానో అరహతం, ధమ్మం నిబ్బానపత్తియా;

సుస్సూసం [సుస్సూసా (సీ॰ పీ॰)] లభతే పఞ్ఞం, అప్పమత్తో విచక్ఖణో.

౧౮౯.“పతిరూపకారీ ధురవా, ఉట్ఠాతా విన్దతే ధనం;

సచ్చేన కిత్తిం పప్పోతి, దదం మిత్తాని గన్థతి.

౧౯౦.“యస్సేతే చతురో ధమ్మా, సద్ధస్స ఘరమేసినో;

సచ్చం ధమ్మో [దమో (?)] ధితి చాగో, స వే పేచ్చ న సోచతి.

౧౮౧.“ఇఙ్ఘ అఞ్ఞేపి పుచ్ఛస్సు, పుథూ సమణబ్రాహ్మణే;

యది సచ్చా దమా చాగా, ఖన్త్యా భియ్యోధ విజ్జతి”.

౧౮౨.“కథం ను దాని పుచ్ఛేయ్యం, పుథూ సమణబ్రాహ్మణే;

యోహం [సోహం (సీ. పీ.)] అజ్జ పజానామి, యో అత్థో సమ్పరాయికో.

౧౮౩. “అత్థాయ వత మే బుద్ధో, వాసాయాళవిమాగమా;

యోహం [అట్ఠిన్హారూహి సంయుత్తో (స్యా. క.)] అజ్జ పజానామి, యత్థ దిన్నం మహప్ఫలం.

౧౮౪.“సో అహం విచరిస్సామి, గామా గామం పురా పురం;

నమస్సమానో సమ్బుద్ధం, ధమ్మస్స చ సుధమ్మత”న్తి.

ఆళవకసుత్తం దసమం నిట్ఠితం.

౧౧. విజయసుత్తం

౧౮౫.చరం వా యది వా తిట్ఠం, నిసిన్నో ఉద వా సయం;

సమిఞ్జేతి పసారేతి, ఏసా కాయస్స ఇఞ్జనా.

౧౮౬.అట్ఠినహారుసంయుత్తో, తచమంసావలేపనో;

ఛవియా కాయో పటిచ్ఛన్నో, యథాభూతం న దిస్సతి.

౧౮౭.అన్తపూరో ఉదరపూరో, యకనపేళస్స [యకపేళస్స (సీ. స్యా.)] వత్థినో;

హదయస్స పప్ఫాసస్స, వక్కస్స పిహకస్స చ.

౧౮౮.సిఙ్ఘాణికాయ ఖేళస్స, సేదస్స చ మేదస్స చ;

లోహితస్స లసికాయ, పిత్తస్స చ వసాయ చ.

౧౮౯.అథస్స నవహి సోతేహి, అసుచీ సవతి సబ్బదా;

అక్ఖిమ్హా అక్ఖిగూథకో, కణ్ణమ్హా కణ్ణగూథకో.

౨౦౦.సిఙ్ఘాణికా చ నాసతో, ముఖేన వమతేకదా;

పిత్తం సేమ్హఞ్చ వమతి, కాయమ్హా సేదజల్లికా.

౨౦౧.అథస్స సుసిరం సీసం, మత్థలుఙ్గస్స పూరితం;

సుభతో నం మఞ్ఞతి, బాలో అవిజ్జాయ పురక్ఖతో.

౨౦౨ యదా చ సో మతో సేతి, ఉద్ధుమాతో వినీలకో;
అపవిద్ధో సుసానస్మిం, అనపేక్ఖా హోన్తి ఞాతయో.

౨౦౩. ఖాదన్తి నం సువానా [సుపాణా (పీ.)] చ, సిఙ్గాలా [సిగాలా (సీ. స్యా. కం. పీ.)] వకా కిమీ;
కాకా గిజ్ఝా చ ఖాదన్తి, యే చఞ్ఞే సన్తి పాణినో.

౨౦౪. సుత్వాన బుద్ధవచనం, భిక్ఖు పఞ్ఞాణవా ఇధ;
సో ఖో నం పరిజానాతి, యథాభూతఞ్హి పస్సతి.

౨౦౫ యథా ఇదం తథా ఏతం, యథా ఏతం తథా ఇదం;
అజ్ఝత్తఞ్చ బహిద్ధా చ, కాయే ఛన్దం విరాజయే.

౨౦౬. ఛన్దరాగవిరత్తో సో, భిక్ఖు పఞ్ఞాణవా ఇధ;
అజ్ఝగా అమతం సన్తిం, నిబ్బానం పదమచ్చుతం.

౨౦౭. ద్విపాదకోయం [దిపాదకోయం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] అసుచి, దుగ్గన్ధో పరిహారతి [పరిహీరతి (సీ. స్యా. కం. పీ.)];
నానాకుణపపరిపూరో, విస్సవన్తో తతో తతో.

౨౦౮ ఏతాదిసేన కాయేన, యో మఞ్ఞే ఉణ్ణమేతవే [ఉన్నమేతవే (?)];
పరం వా అవజానేయ్య, కిమఞ్ఞత్ర అదస్సనాతి.

విజయసుత్తం ఏకాదసమం నిట్ఠితం.

౧౨. మునిసుత్తం

౨౦౯ సన్థవాతో [సన్థవతో (క.)] భయం జాతం, నికేతా జాయతే రజో;
అనికేతమసన్థవం, ఏతం వే మునిదస్సనం.

౨౧౦. యో జాతముచ్ఛిజ్జ న రోపయేయ్య, జాయన్తమస్స నానుప్పవేచ్ఛే;
తమాహు ఏకం మునినం చరన్తం, అద్దక్ఖి సో సన్తిపదం మహేసి.

౨౧౧ సఙ్ఖాయ వత్థూని పమాయ [పహాయ (క. సీ. క.), సమాయ (క.) ప + మీ + త్వా = పమాయ, యథా నిస్సాయాతిపదం] బీజం, సినేహమస్స నానుప్పవేచ్ఛే;

స వే మునీ జాతిఖయన్తదస్సీ, తక్కం పహాయ న ఉపేతి సఙ్ఖం.

౨౧౨ అఞ్ఞాయ సబ్బాని నివేసనాని, అనికామయం అఞ్ఞతరమ్పి తేసం;
స వే మునీ వీతగేధో అగిద్ధో, నాయూహతీ పారగతో హి హోతి.

౨౧౩.సబ్బాభిభుం సబ్బవిదుం సుమేధం, సబ్బేసు ధమ్మేసు అనూపలిత్తం;
సబ్బఞ్జహం తణ్హక్ఖయే విముత్తం, తం వాపి ధీరా ముని [మునిం (సీ. పీ.)] వేదయన్తి.

౨౧౪.పఞ్ఞాబలం సీలవతూపపన్నం, సమాహితం ఝానరతం సతీమం;
సఙ్గా పముత్తం అఖిలం అనాసవం, తం వాపి ధీరా ముని వేదయన్తి.

౨౧౫.ఏకం చరన్తం మునిమప్పమత్తం, నిన్దాపసంసాసు అవేధమానం;
సీహంవ సద్దేసు అసన్తసన్తం, వాతంవ జాలమ్హి అసజ్జమానం;
పద్మంవ [పదుమంవ (సీ. స్యా. పీ.)] తోయేన అలిప్పమానం [అలిమ్పమానం (స్యా. క.)],
నేతారమఞ్ఞేసమనఞ్ఞనేయ్యం;
తం వాపి ధీరా ముని వేదయన్తి.

౨౧౬.యో ఓగహణే థమ్భోరివాభిజాయతి, యస్మిం పరే వాచాపరియన్తం [వాచం పరియన్తం (క.)] వదన్తి;
తం వీతరాగం సుసమాహితిన్ద్రియం, తం వాపి ధీరా ముని వేదయన్తి.

౨౧౭.యో వే ఠితత్తో తసరంవ ఉజ్జు, జిగుచ్ఛతి కమ్మేహి పాపకేహి;
వీమంసమానో విసమం సమఞ్చ, తం వాపి ధీరా ముని వేదయన్తి.

౨౧౮.యో సఞ్ఞతత్తో న కరోతి పాపం, దహరో మజ్ఝిమో చ ముని [దహరో చ మజ్ఝో చ మునీ (సీ. స్యా. కం. పీ.)] యతత్తో;
అరోసనేయ్యో న సో రోసేతి కఞ్చి [న రోసేతి (స్యా.)], తం వాపి ధీరా ముని వేదయన్తి.

౨౧౯.యదగ్గతో మజ్ఝతో సేసతో వా, పిణ్డం లభేథ పరదత్తూపజీవీ;
నాలం థుతుం నోపి నిపచ్చవాదీ, తం వాపి ధీరా ముని వేదయన్తి.

౨౨౦.మునిం చరన్తం విరతం మేథునస్మా, యో యొబ్బనే నోపనిబజ్ఝతే క్వచి;
మదప్పమాదా విరతం విప్పముత్తం, తం వాపి ధీరా ముని వేదయన్తి.

౨౨౧.అఞ్ఞాయ లోకం పరమత్థదస్సిం, ఓఘం సముద్దం అతితరియ తాదిం;
తం ఛిన్నగన్థం అసితం అనాసవం, తం వాపి ధీరా ముని వేదయన్తి.

౨౨౨అసమా ఉభో దూరవిహారవుత్తినో, గిహీ [గిహి (క॰)] దారపోసీ అమమో చ సుబ్బతో;
పరపాణరోధాయ గిహీ అసఞ్ఞతో, నిచ్చం మునీ రక్ఖతి పాణినే [పాణినో (సీ॰)] యతో.

౨౨౩.సిఖీ యథా నీలగీవో [నీలగివో (స్యా॰)] విహఙ్గమో, హంసస్స నోపేతి జవం కుదాచనం;
ఏవం గిహీ నానుకరోతి భిక్ఖునో, మునినో వివిత్తస్స వనమ్హి ఝాయతోతి.

మునిసుత్తం ద్వాదసమం నిట్ఠితం.ఉరగవగ్గో పఠమో నిట్ఠితో.

తస్సుద్దానం –

ఉరగో ధనియో చేవ, విసాణఞ్చ తథా కసి;
చున్దో పరాభవో చేవ, వసలో మేత్తభావనా.

సాతాగిరో ఆళవకో, విజయో చ తథా ముని;
ద్వాదసేతాని సుత్తాని, ఉరగవగ్గోతి వుచ్చతీతి.

౨. చూళవగ్గో

౧. రతనసుత్తం

౨౨౪యానీధ భూతాని సమాగతాని, భుమ్మాని [భూమాని (క.)] వా యాని వ అన్తలిక్ఖే;
సబ్బేవ భూతా సుమనా భవన్తు, అథోపి సక్కచ్చ సుణన్తు భాసితం.

౨౨౫తస్మా హి భూతా నిసామేథ సబ్బే, మేత్తం కరోథ మానుసియా పజాయ;
దివా చ రత్తో చ హరన్తి యే బలిం, తస్మా హి నే రక్ఖథ అప్పమత్తా.

౨౨౬యం కిఞ్చి విత్తం ఇధ వా హురం వా, సగ్గేసు వా యం రతనం పణీతం;
న నో సమం అత్థి తథాగతేన, ఇదమ్పి బుద్ధే రతనం పణీతం;
ఏతేన సచ్చేన సువత్థి హోతు.

౨౨౭.ఖయం విరాగం అమతం పణీతం, యదజ్ఝగా సక్యమునీ సమాహితో;
న తేన ధమ్మేన సమత్థి కిఞ్చి, ఇదమ్పి ధమ్మే రతనం పణీతం;
ఏతేన సచ్చేన సువత్థి హోతు.

౨౨౮యం బుద్ధసేట్ఠో పరివణ్ణయీ సుచిం, సమాధిమానన్తరికఞ్ఞమాహు;
సమాధినా తేన సమో న విజ్జతి, ఇదమ్పి ధమ్మే రతనం పణీతం;
ఏతేన సచ్చేన సువత్థి హోతు.

౨౨౯యే పుగ్గలా అట్ఠ సతం పసత్థా, చత్తారి ఏతాని యుగాని హోన్తి;
తే దక్ఖిణేయ్యా సుగతస్స సావకా, ఏతేసు దిన్నాని మహప్ఫలాని;
ఇదమ్పి సఙ్ఘే రతనం పణీతం, ఏతేన సచ్చేన సువత్థి హోతు.

౨౩౦.యే సుప్పయుత్తా మనసా దళ్హేన, నిక్కామినో గోతమసాసనమ్హి;
తే పత్తిపత్తా అమతం విగయ్హ, లద్ధా ముధా నిబ్బుతిం [నిబ్బుతి (క.)] భుఞ్జమానా;
ఇదమ్పి సఙ్ఘే రతనం పణీతం, ఏతేన సచ్చేన సువత్థి హోతు.

౨౩౧.యథిన్దఖీలో పథవిస్సితో [పదవిస్సితో (క. సీ.), పఠవిం సితో (క. సీ. స్యా. కం. పీ.)] సియా, చతుబ్భి వాతేహి అసమ్పకమ్పియో;
తథూపమం సప్పురిసం వదామి, యో అరియసచ్చాని అవేచ్చ పస్సతి;
ఇదమ్పి సఙ్ఘే రతనం పణీతం, ఏతేన సచ్చేన సువత్థి హోతు.

౨౩౨.యే అరియసచ్చాని విభావయన్తి, గమ్భీరపఞ్ఞేన సుదేసితాని;
కిఞ్చాపి తే హోన్తి భుసం పమత్తా, న తే భవం అట్ఠమమాదియన్తి;
ఇదమ్పి సఙ్ఘే రతనం పణీతం, ఏతేన సచ్చేన సువత్థి హోతు.

౨౩౩. సహావస్స దస్సనసమ్పదాయ [సహావసద్దస్సనసమ్పదాయ (క.)], తయస్సు ధమ్మా జహితా భవన్తి;
సక్కాయదిట్ఠి విచికిచ్ఛితఞ్చ, సీలబ్బతం వాపి యదత్థి కిఞ్చి.

౨౩౪.చతూహపాయేహి చ విప్పముత్తో, ఛచ్చాభిఠానాని [ఛ చాభిఠానాని (సీ. స్యా.)] భబ్బ కాతుం [అభబ్బో కాతుం (సీ.)];
ఇదమ్పి సఙ్ఘే రతనం పణీతం, ఏతేన సచ్చేన సువత్థి హోతు.

౨౩౫.కిఞ్చాపి సో కమ్మ [కమ్మం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] కరోతి పాపకం, కాయేన వాచా ఉద చేతసా వా;
అభబ్బ [అభబ్బో (బహూసు)] సో తస్స పటిచ్ఛదాయ [పటిచ్ఛాదాయ (సీ.)], అభబ్బతా దిట్ఠపదస్స వుత్తా;
ఇదమ్పి సఙ్ఘే రతనం పణీతం, ఏతేన సచ్చేన సువత్థి హోతు.

౨౩౬.వనప్పగుమ్బే యథ [యథా (సీ. స్యా.)] ఫుస్సితగ్గే, గిమ్హానమాసే పఠమస్మిం [పఠమస్మి (?)] గిమ్హే;
తథూపమం ధమ్మవరం అదేసయి [అదేసయీ (సీ.)], నిబ్బానగామిం పరమం హితాయ;
ఇదమ్పి బుద్ధే రతనం పణీతం, ఏతేన సచ్చేన సువత్థి హోతు.

౨౩౭. వరో వరఞ్ఞూ వరదో వరాహరో, అనుత్తరో ధమ్మవరం అదేసయి;
ఇదమ్పి బుద్ధే రతనం పణీతం, ఏతేన సచ్చేన సువత్థి హోతు.

౨౩౮.ఖీణం పురాణం నవ నత్థి సమ్భవం, విరత్తచిత్తాయతికే భవస్మిం;
తే ఖీణబీజా అవిరూళ్హిఛన్దా, నిబ్బన్తి ధీరా యథాయం [యథయం (క.)] పదీపో;
ఇదమ్పి సఙ్ఘే రతనం పణీతం, ఏతేన సచ్చేన సువత్థి హోతు.

౨౩౯.యానీధ భూతాని సమాగతాని, భుమ్మాని వా యాని వ అన్తలిక్ఖే;
తథాగతం దేవమనుస్సపూజితం, బుద్ధం నమస్సామ సువత్థి హోతు.

౨౪౦.యానీధ భూతాని సమాగతాని, భుమ్మాని వా యాని వ అన్తలిక్ఖే;
తథాగతం దేవమనుస్సపూజితం, ధమ్మం నమస్సామ సువత్థి హోతు.

౨౪౧.యానీధ భూతాని సమాగతాని, భుమ్మాని వా యాని వ అన్తలిక్ఖే;
తథాగతం దేవమనుస్సపూజితం, సఙ్ఘం నమస్సామ సువత్థి హోతూతి.

రతనసుత్తం పఠమం నిట్ఠితం.

౨. ఆమగన్ధసుత్తం

౨౪౨.“సామాకచిఙ్గూలకచీనకాని చ, పత్తప్ఫలం మూలఫలం గవిప్ఫలం;
ధమ్మేన లద్ధం సతమస్నమానా [సతమసమానా (సీ. పీ.), సతమస్సమానా (స్యా. కం.)], న కామకామా అలికం భణన్తి.

౨౪౩.“యదస్నమానో సుకతం సునిట్ఠితం, పరేహి దిన్నం పయతం పణీతం;
సాలీనమన్నం పరిభుఞ్జమానో, సో భుఞ్జసీ కస్సప ఆమగన్ధం.

౨౪౪.“న ఆమగన్ధో మమ కప్పతీతి, ఇచ్చేవ త్వం భాససి బ్రహ్మబన్ధు;
సాలీనమన్నం పరిభుఞ్జమానో, సకున్తమంసేహి సుసఙ్ఖతేహి;
పుచ్ఛామి తం కస్సప ఏతమత్థం, కథం పకారో తవ ఆమగన్ధో”.

౨౪౫.“పాణాతిపాతో వధఛేదబన్ధనం, థేయ్యం ముసావాదో నికతివఞ్చనాని చ;
అజ్ఝేనకుత్తం [అజ్ఝేన కుజ్జం (సీ. పీ.)] పరదారసేవనా, ఏసామగన్ధో న హి మంసభోజనం.

౨౪౬.“యే ఇధ కామేసు అసఞ్ఞతా జనా, రసేసు గిద్ధా అసుచిభావమస్సితా [అసుచీకమిస్సితా (సీ. స్యా. కం. పీ.)];
నత్థికదిట్ఠీ విసమా దురన్నయా, ఏసామగన్ధో న హి మంసభోజనం.

౨౪౭.“యే లూఖసా దారుణా పిట్ఠిమంసికా [యే లూఖరసా దారుణా పరపిట్ఠిమంసికా (క.)], మిత్తద్దునో నిక్కరుణాతిమానినో;
అదానసీలా న చ దేన్తి కస్సచి, ఏసామగన్ధో న హి మంసభోజనం.

౨౪౮.“కోధో మదో థమ్భో పచ్చుపట్ఠాపనా [పచ్చుట్ఠాపనా చ (సీ. స్యా.), పచ్చుట్ఠాపనా (పీ.)], మాయా ఉసూయా భస్ససముస్సయో చ;
మానాతిమానో చ అసబ్భి సన్థవో, ఏసామగన్ధో న హి మంసభోజనం.

౨౪౯.“యే పాపసీలా ఇణఘాతసూచకా, వోహారకూటా ఇధ పాటిరూపికా [పాతిరూపికా (?)];
నరాధమా యేధ కరోన్తి కిబ్బిసం, ఏసామగన్ధో న హి మంసభోజనం.

౨౫౦.“యే ఇధ పాణేసు అసఞ్ఞతా జనా, పరేసమాదాయ విహేసముయ్యుతా;
దుస్సీలలుద్దా ఫరుసా అనాదరా, ఏసామగన్ధో న హి మంసభోజనం.

౨౫౧.“ఏతేసు గిద్ధా విరుద్ధాతిపాతినో, నిచ్చుయ్యుతా పేచ్చ తమం వజన్తి యే;

పతన్తి సత్తా నిరయం అవంసిరా, ఏసామగన్ధో న హి మంసభోజనం.

౨౫౨“న మచ్ఛమంసానమనాసకత్తం [న మచ్ఛమంసం న అనాసకత్తం (సీ. అట్ఠ మూలపాఠో), న మంచ్ఛమంసానానాసకత్తం (స్యా. క.)], న నగ్గియం న ముణ్డియం జటాజల్లం;
ఖరాజినాని నాగ్గిహుత్తస్సుపసేవనా, యే వాపి లోకే అమరా బహూ తపా;
మన్తాహుతీ యఞ్ఞముతూపసేవనా, సోధేన్తి మచ్చం అవితిణ్ణకఙ్ఖం.

౨౫౩.“యో తేసు [సోతేసు (సీ. పీ.)] గుత్తో విదితిన్ద్రియో చరే, ధమ్మే ఠితో అజ్జవమద్దవే రతో;
సఙ్గాతిగో సబ్బదుక్ఖప్పహీనో, న లిప్పతి [న లిమ్పతి (స్యా. కం క.)] దిట్ఠసుతేసు ధీరో”.

౨౫౪ఇచ్చేతమత్థం భగవా పునప్పునం, అక్ఖాసి నం [తం (సీ. పీ.)] వేదయి మన్తపారగూ;
చిత్రాహి గాథాహి మునీ పకాసయి, నిరామగన్ధో అసితో దురన్నయో.

౨౫౫సుత్వాన బుద్ధస్స సుభాసితం పదం, నిరామగన్ధం సబ్బదుక్ఖప్పనూదనం;
నీచమనో వన్ది తథాగతస్స, తత్థేవ పబ్బజ్జమరోచయిత్థాతి.

ఆమగన్ధసుత్తం దుతియం నిట్ఠితం.

౩. హిరిసుత్తం

౨౫౬హిరిం తరన్తం విజిగుచ్ఛమానం, తవాహమస్మి [సఖాహమస్మి (సీ. స్యా. కం. పీ.)] ఇతి భాసమానం;
సయ్హాని కమ్మాని అనాదియన్తం, నేసో మమన్తి ఇతి నం విజఞ్ఞా.

౨౫౭.అనన్వయం [అత్థన్వయం (క.)] పియం వాచం, యో మిత్తేసు పకుబ్బతి;
అకరోన్తం భాసమానం, పరిజానన్తి పణ్డితా.

౨౫౮న సో మిత్తో యో సదా అప్పమత్తో, భేదాసఙ్కీ రన్ధమేవానుపస్సీ;
యస్మిఞ్చ సేతి ఉరసీవ పుత్తో, స వే మిత్తో యో పరేహి అభేజ్జో.

౨౫౯పాముజ్జకరణం ఠానం, పసంసావహనం సుఖం;
ఫలానిసంసో భావేతి, వహన్తో పోరిసం ధురం.

౨౬౦.పవివేకరసం పిత్వా, రసం ఉపసమస్స చ;
నిద్దరో హోతి నిప్పాపో, ధమ్మపీతిరసం పివన్తి.

హిరిసుత్తం తతియం నిట్ఠితం.

౪. మఙ్గలసుత్తం

ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో అఞ్ఞతరా దేవతా అభిక్కన్తాయ రత్తియా అభిక్కన్తవణ్ణా కేవలకప్పం జేతవనం ఓభాసేత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. ఏకమన్తం ఠితా ఖో సా దేవతా భగవన్తం గాథాయ అజ్ఝభాసి –

౨౬౧.“బహూ దేవా మనుస్సా చ, మఙ్గలాని అచిన్తయుం;

ఆకఙ్ఖమానా సోత్థానం, బ్రూహి మఙ్గలముత్తమం”.

౨౬౨.“అసేవనా చ బాలానం, పణ్డితానఞ్చ సేవనా;

పూజా చ పూజనేయ్యానం [పూజనీయానం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)], ఏతం మఙ్గలముత్తమం.

౨౬౩.“పతిరూపదేసవాసో చ, పుబ్బే చ కతపుఞ్ఞతా;

అత్తసమ్మాపణిధి [అత్తసమ్మాపణీధీ (కత్థచి)] చ, ఏతం మఙ్గలముత్తమం.

౨౬౪.“బాహుసచ్చఞ్చ సిప్పఞ్చ, వినయో చ సుసిక్ఖితో;

సుభాసితా చ యా వాచా, ఏతం మఙ్గలముత్తమం.

౨౬౫.“మాతాపితు ఉపట్ఠానం, పుత్తదారస్స సఙ్గహో;

అనాకులా చ కమ్మన్తా, ఏతం మఙ్గలముత్తమం.

౨౬౬.“దానఞ్చ ధమ్మచరియా చ, ఞాతకానఞ్చ సఙ్గహో;

అనవజ్జాని కమ్మాని, ఏతం మఙ్గలముత్తమం.

౨౬౭.“ఆరతీ విరతీ పాపా, మజ్జపానా చ సంయమో;

అప్పమాదో చ ధమ్మేసు, ఏతం మఙ్గలముత్తమం.

౨౬౮.“గారవో చ నివాతో చ, సన్తుట్ఠి చ కతఞ్ఞుతా;

కాలేన ధమ్మస్సవనం [ధమ్మసవణం (కత్థచి), ధమ్మసవనం (సీ॰ క॰)], ఏతం మఙ్గలముత్తమం.

౨౬౯.“ఖన్తీ చ సోవచస్సతా, సమణానఞ్చ దస్సనం;

కాలేన ధమ్మసాకచ్ఛా, ఏతం మఙ్గలముత్తమం.

౨౭౦.“తపో చ బ్రహ్మచరియఞ్చ, అరియసచ్చాన దస్సనం;

నిబ్బానసచ్ఛికిరియా చ, ఏతం మఙ్గలముత్తమం.

౨౭౧.“ఫుట్ఠస్స లోకధమ్మేహి, చిత్తం యస్స న కమ్పతి;

అసోకం విరజం ఖేమం, ఏతం మఙ్గలముత్తమం.

౨౬౨.“ఏతాదిసాని కత్వాన, సబ్బత్థమపరాజితా;

సబ్బత్థ సోత్థిం గచ్ఛన్తి, తం తేసం మఙ్గలముత్తమ”న్తి.

మఙ్గలసుత్తం చతుత్థం నిట్ఠితం.

౫. సూచిలోమసుత్తం

ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా గయాయం విహరతి టఙ్కితమఞ్చే సూచిలోమస్స యక్ఖస్స భవనే. తేన ఖో పన సమయేన ఖరో చ యక్ఖో సూచిలోమో చ యక్ఖో భగవతో అవిదూరే అతిక్కమన్తి. అథ ఖో ఖరో యక్ఖో సూచిలోమం యక్ఖం ఏతదవోచ – “ఏసో సమణో”తి. “నేసో సమణో, సమణకో ఏసో. యావాహం జానామి [యావ జానామి (సీ. పీ.)] యది వా సో సమణో [యది వా సమణో (స్యా.)], యది వా సో సమణకో”తి [యది వా సమణకోతి (సీ. స్యా. పీ.)].

అథ ఖో సూచిలోమో యక్ఖో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతో కాయం ఉపనామేసి. అథ ఖో భగవా కాయం అపనామేసి. అథ ఖో సూచిలోమో యక్ఖో భగవన్తం ఏతదవోచ – “భాయసి మం, సమణా”తి? “న ఖ్వాహం తం, ఆవుసో, భాయామి; అపి చ తే సమ్ఫస్సో పాపకో”తి.

“పఞ్హం తం, సమణ, పుచ్ఛిస్సామి. సచే మే న బ్యాకరిస్ససి, చిత్తం వా తే ఖిపిస్సామి, హదయం వా తే ఫాలేస్సామి, పాదేసు వా గహేత్వా పారగఙ్గాయ ఖిపిస్సామీ”తి.

“న ఖ్వాహం తం, ఆవుసో, పస్సామి సదేవకే లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ యో మే చిత్తం వా ఖిపేయ్య హదయం వా ఫాలేయ్య పాదేసు వా గహేత్వా పారగఙ్గాయ ఖిపేయ్య. అపి చ త్వం, ఆవుసో, పుచ్ఛ యదాకఙ్ఖసీ”తి. అథ ఖో సూచిలోమో యక్ఖో భగవన్తం గాథాయ అజ్ఝభాసి –

౨౬౩. “రాగో చ దోసో చ కుతోనిదానా, అరతీ రతీ లోమహంసో కుతోజా;

కుతో సముట్ఠాయ మనోవితక్కా, కుమారకా ధఙ్కమివోస్సజన్తి”.

౨౬౪.“రాగో చ దోసో చ ఇతోనిదానా, అరతీ రతీ లోమహంసో ఇతోజా;

ఇతో సముట్ఠాయ మనోవితక్కా, కుమారకా ధఙ్కమివోస్సజన్తి.

౨౬౫.“స్నేహజా అత్తసమ్భూతా, నిగ్రోధస్సేవ ఖన్ధజా;

పుథూ విసత్తా కామేసు, మాలువావ వితతావనే.

౨౬౬.“యే నం పజానన్తి యతోనిదానం, తే నం వినోదేన్తి సుణోహి యక్ఖ;

తే దుత్తరం ఓఘమిమం తరన్తి, అతిణ్ణపుబ్బం అపునబ్భవాయా”తి.

సూచిలోమసుత్తం పఞ్చమం నిట్ఠితం.

౬. ధమ్మచరియసుత్తం

౨౭౬.ధమ్మచరియం బ్రహ్మచరియం, ఏతదాహు వసుత్తమం;
పబ్బజితోపి చే హోతి, అగారా అనగారియం.

౨౭౭.సో చే ముఖరజాతికో, విహేసాభిరతో మగో;
జీవితం తస్స పాపియో, రజం వడ్ఢేతి అత్తనో.

౨౭౮.కలహాభిరతో భిక్ఖు, మోహధమ్మేన ఆవుతో;
అక్ఖాతమ్పి న జానాతి, ధమ్మం బుద్ధేన దేసితం.

౨౭౯.విహేసం భావితత్తానం, అవిజ్జాయ పురక్ఖతో;
సంకిలేసం న జానాతి, మగ్గం నిరయగామినం.

౨౮౦.వినిపాతం సమాపన్నో, గబ్భా గబ్భం తమా తమం;
స వే తాదిసకో భిక్ఖు, పేచ్చ దుక్ఖం నిగచ్ఛతి.

౨౮౧.గూథకూపో యథా అస్స, సమ్పుణ్ణో గణవస్సికో;
యో చ ఏవరూపో అస్స, దుబ్బిసోధో హి సాఙ్గణో.

౨౮౨.యం ఏవరూపం జానాథ, భిక్ఖవో గేహనిస్సితం;
పాపిచ్ఛం పాపసఙ్కప్పం, పాపఆచారగోచరం.

౨౮౩.సబ్బే సమగ్గా హుత్వాన, అభినిబ్బజ్జియాథ [అభినిబ్బజ్జయాథ (సీ. పీ. అ. ని. ౮.౧౦)] నం;
కారణ్డవం [కారణ్డం వ (స్యా. క.) అ. ని. ౮.౧౦] నిద్ధమథ, కసమ్బుం అపకస్సథ [అవకస్సథ (సీ. స్యా. క.)].

౨౮౪.తతో పలాపే [పలాసే (క.)] వాహేథ, అస్సమణే సమణమానినే;
నిద్ధమిత్వాన పాపిచ్ఛే, పాపఆచారగోచరే.

౨౮౫.సుద్ధా సుద్ధేహి సంవాసం, కప్పయవ్హో పతిస్సతా;
తతో సమగ్గా నిపకా, దుక్ఖస్సన్తం కరిస్సథాతి.

ధమ్మచరియసుత్తం [కపిలసుత్తం (అట్ఠ.)] ఛట్ఠం నిట్ఠితం.

౭. బ్రాహ్మణధమ్మికసుత్తం

ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో సమ్బహులా కోసలకా బ్రాహ్మణమహాసాలా జిణ్ణా వుడ్ఢా మహల్లకా అద్ధగతా వయోఅనుప్పత్తా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోదింసు. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తే బ్రాహ్మణమహాసాలా భగవన్తం ఏతదవోచుం – "సన్దిస్సన్తి ను ఖో, భో గోతమ, ఏతరహి బ్రాహ్మణా పోరాణానం బ్రాహ్మణానం బ్రాహ్మణధమ్మే"తి? "న ఖో, బ్రాహ్మణా, సన్దిస్సన్తి ఏతరహి బ్రాహ్మణా పోరాణానం బ్రాహ్మణానం బ్రాహ్మణధమ్మే"తి. "సాధు నో భవం గోతమో పోరాణానం బ్రాహ్మణానం బ్రాహ్మణధమ్మం భాసతు, సచే భోతో గోతమస్స అగరూ"తి. "తేన హి, బ్రాహ్మణా, సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ, భాసిస్సామీ"తి. "ఏవం, భో"తి ఖో తే బ్రాహ్మణమహాసాలా భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

౨౮౬."ఇసయో పుబ్బకా ఆసుం, సఞ్ఞతత్తా తపస్సినో;
పఞ్చ కామగుణే హిత్వా, అత్తదత్థమచారిసుం.

౨౮౭."న పసూ బ్రాహ్మణానాసుం, న హిరఞ్ఞం న ధానియం;
సజ్ఝాయధనధఞ్ఞాసుం, బ్రహ్మం నిధిమపాలయుం.

౨౮౮."యం నేసం పకతం ఆసి, ద్వారభత్తం ఉపట్ఠితం;
సద్ధాపకతమేసానం, దాతవే తదమఞ్ఞిసుం.

౨౮౯."నానారత్తేహి వత్థేహి, సయనేహావసథేహి చ;
ఫీతా జనపదా రట్ఠా, తే నమస్సింసు బ్రాహ్మణే.

౨౯౦."అవజ్ఝా బ్రాహ్మణా ఆసుం, అజేయ్యా ధమ్మరక్ఖితా;
న నే కోచి నివారేసి, కులద్వారేసు సబ్బసో.

౨౯౧."అట్ఠచత్తాలీసం వస్సాని, (కోమార) బ్రహ్మచరియం చరింసు తే;
విజ్జాచరణపరియేట్ఠిం, అచరుం బ్రాహ్మణా పురే.

౨౯౨."న బ్రాహ్మణా అఞ్ఞమగముం, నపి భరియం కిణింసు తే;
సమ్పియేనేవ సంవాసం, సఙ్గన్త్వా సమరోచయుం.

౨౯౩."అఞ్ఞత్ర తమ్హా సమయా, ఉతువేరమణిం పతి;
అన్తరా మేథునం ధమ్మం, నాస్సు గచ్ఛన్తి బ్రాహ్మణా.

౨౯౪."బ్రహ్మచరియఞ్చ సీలఞ్చ, అజ్జవం మద్దవం తపం;
సోరచ్చం అవిహింసఞ్చ, ఖన్తిఞ్చాపి అవణ్ణయుం.

౨౯౫."యో నేసం పరమో ఆసి, బ్రహ్మా దళ్హపరక్కమో;
స వాపి మేథునం ధమ్మం, సుపినన్తేపి నాగమా.

౨౯౬."తస్స వత్తమనుసిక్ఖన్తా, ఇధేకే విఞ్ఞుజాతికా;
బ్రహ్మచరియఞ్చ సీలఞ్చ, ఖన్తిఞ్చాపి అవణ్ణయుం.

౨౯౭."తణ్డులం సయనం వత్థం, సప్పితేలఞ్చ యాచియ;
ధమ్మేన సమోధానేత్వా, తతో యఞ్ఞమకప్పయుం.

౨౯౮."ఉపట్ఠితస్మిం యఞ్ఞస్మిం, నాస్సు గావో హనింసు తే;
యథా మాతా పితా భాతా, అఞ్ఞే వాపి చ ఞాతకా;
గావో నో పరమా మిత్తా, యాసు జాయన్తి ఓసధా.

౨౯౯."అన్నదా బలదా చేతా, వణ్ణదా సుఖదా తథా [సుఖదా చ తా (క.)];
ఏతమత్థవసం ఞత్వా, నాస్సు గావో హనింసు తే.

౩౦౦. "సుఖుమాలా మహాకాయా, వణ్ణవన్తో యసస్సినో;
బ్రాహ్మణా సేహి ధమ్మేహి, కిచ్చాకిచ్చేసు ఉస్సుకా;
యావ లోకే అవత్తింసు, సుఖమేధిత్థయం పజా.

౩౦౧. "తేసం ఆసి విపల్లాసో, దిస్వాన అణుతో అణుం;
రాజినో చ వియాకారం, నారియో సమలఙ్కతా.

౩౦౨."రథే చాజఞ్ఞసంయుత్తే, సుకతే చిత్తసిబ్బనే;
నివేసనే నివేసే చ, విభత్తే భాగసో మితే.

౩౦౩. "గోమణ్డలపరిబ్బూళ్హం, నారీవరగణాయుతం;
ఉళారం మానుసం భోగం, అభిజ్ఝాయింసు బ్రాహ్మణా.

౩౦౪."తే తత్థ మన్తే గన్థేత్వా, ఓక్కాకం తదుపాగముం;
పహూతధనధఞ్ఞోసి , యజస్సు బహు తే విత్తం;
యజస్సు బహు తే ధనం.

౩౦౫."తతో చ రాజా సఞ్ఞత్తో, బ్రాహ్మణేహి రథేసభో;
అస్సమేధం పురిసమేధం, సమ్మాపాసం వాజపేయ్యం నిరగ్గళం;
ఏతే యాగే యజిత్వాన, బ్రాహ్మణానమదా ధనం.

౩౦౬. “గావో సయనఞ్చ వత్థఞ్చ, నారియో సమలఙ్కతా;
రథే చాజఞ్ఞసంయుత్తే, సుకతే చిత్తసిబ్బనే.

౩౦౭. “నివేసనాని రమ్మాని, సువిభత్తాని భాగసో;
నానాధఞ్ఞస్స పూరేత్వా, బ్రాహ్మణానమదా ధనం.

౩౦౮. “తే చ తత్థ ధనం లద్ధా, సన్నిధిం సమరోచయుం;
తేసం ఇచ్ఛావతిణ్ణానం, భియ్యో తణ్హా పవడ్ఢథ;
తే తత్థ మన్తే గన్థేత్వా, ఓక్కాకం పునముపాగముం.

౩౦౯. “యథా ఆపో చ పథవీ చ, హిరఞ్ఞం ధనధానియం;
ఏవం గావో మనుస్సానం, పరిక్ఖారో సో హి పాణినం;
యజస్సు బహు తే విత్తం, యజస్సు బహు తే ధనం.

౩౧౦. “తతో చ రాజా సఞ్ఞత్తో, బ్రాహ్మణేహి రథేసభో;
నేకా సతసహస్సియో, గావో యఞ్ఞే అఘాతయి.

౩౧౧. “న పాదా న విసాణేన, నాస్సు హింసన్తి కేనచి;
గావో ఏళకసమానా, సోరతా కుమ్భదూహనా;
తా విసాణే గహేత్వాన, రాజా సత్థేన ఘాతయి.

౩౧౨. “తతో దేవా పితరో చ [తతో చ దేవా పితరో (సీ॰ స్యా॰)], ఇన్దో అసురరక్ఖసా;
అధమ్మో ఇతి పక్కన్దుం, యం సత్థం నిపతీ గవే.

౩౧౩. “తయో రోగా పురే ఆసుం, ఇచ్ఛా అనసనం జరా;
పసూనఞ్చ సమారమ్భా, అట్ఠానవుతిమాగముం.

౩౧౪. “ఏసో అధమ్మో దణ్డానం, ఓక్కన్తో పురాణో అహు;
అదూసికాయో హఞ్ఞన్తి, ధమ్మా ధంసన్తి [ధంసేన్తి (సీ॰ పీ॰)] యాజకా.

౩౧౫. “ఏవమేసో అణుధమ్మో, పోరాణో విఞ్ఞుగరహితో;
యత్థ ఏదిసకం పస్సతి, యాజకం గరహతీ [గరహీ (క॰)] జనో.

౩౧౬. “ఏవం ధమ్మే వియాపన్నే, విభిన్నా సుద్దవేస్సికా;
పుథూ విభిన్నా ఖత్తియా, పతిం భరియావమఞ్ఞథ.

౩౧౭. “ఖత్తియా బ్రహ్మబన్ధూ చ, యే చఞ్ఞే గోత్తరక్ఖితా;

జాతివాదం నిరంకత్వా [నిరాకత్వా (?) యథా అనిరాకతజ్ఝానోతి], కామానం వసమన్వగు”న్తి.

ఏవం వుత్తే, తే బ్రాహ్మణమహాసాలా భగవన్తం ఏతదవోచుం – “అభిక్కన్తం, భో గోతమ…పే॰ … ఉపాసకే నో భవం గోతమో ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతే సరణం గతే”తి.

బ్రాహ్మణధమ్మికసుత్తం సత్తమం నిట్ఠితం.

౮. నావాసుత్తం

౩౧౮. యస్మా హి ధమ్మం పురిసో విజఞ్ఞా, ఇన్దంవ నం దేవతా పూజయేయ్య;

సో పూజితో తస్మి పసన్నచిత్తో, బహుస్సుతో పాతుకరోతి ధమ్మం.

౩౧౯. తదట్ఠికత్వాన నిసమ్మ ధీరో, ధమ్మానుధమ్మం పటిపజ్జమానో;

విఞ్ఞూ విభావీ నిపుణో చ హోతి, యో తాదిసం భజతి అప్పమత్తో.

౩౨౦. ఖుద్దఞ్చ బాలం ఉపసేవమానో, అనాగతత్థఞ్చ ఉసూయకఞ్చ;

ఇధేవ ధమ్మం అవిభావయిత్వా, అవితిణ్ణకఙ్ఖో మరణం ఉపేతి.

౩౨౧. యథా నరో ఆపగమోతరిత్వా, మహోదకం సలిలం సీఘసోతం;

సో వుయ్హమానో అనుసోతగామీ, కిం సో పరే సక్ఖతి తారయేతుం.

౩౨౨. తథేవ ధమ్మం అవిభావయిత్వా, బహుస్సుతానం అనిసామయత్థం;

సయం అజానం అవితిణ్ణకఙ్ఖో, కిం సో పరే సక్ఖతి నిజ్ఝపేతుం.

౩౨౩. యథాపి నావం దళ్హమారుహిత్వా, ఫియేన [పియేన (సీ॰ స్యా॰)] రిత్తేన సమఙ్గిభూతో;

సో తారయే తత్థ బహూపి అఞ్ఞే, తత్రూపయఞ్ఞూ కుసలో ముతీమా [మతీమా (స్యా॰ క॰)].

౩౨౪. ఏవమ్పి యో వేదగు భావితత్తో, బహుస్సుతో హోతి అవేధధమ్మో;

సో ఖో పరే నిజ్ఝపయే పజానం, సోతావధానూపనిసూపపన్నే.

౩౨౫. తస్మా హవే సప్పురిసం భజేథ, మేధావినఞ్చేవ బహుస్సుతఞ్చ;

అఞ్ఞాయ అత్థం పటిపజ్జమానో, విఞ్ఞాతధమ్మో స సుఖం [సో సుఖం (సీ॰)] లభేథాతి.

నావాసుత్తం అట్ఠమం నిట్ఠితం.

౯. కింసీలసుత్తం

౩౨౬."కింసీలో కింసమాచారో, కాని కమ్మాని బ్రూహయం;
నరో సమ్మా నివిట్ఠస్స, ఉత్తమత్థఞ్చ పాపుణే".

౩౨౭."వుడ్ఢాపచాయీ అనుసూయకో సియా, కాలఞ్ఞూ [కాలఞ్ఞు (సీ. స్యా.)] చస్స గరూనం [గరూనం (సీ.)] దస్సనాయ;
ధమ్మిం కథం ఏరయితం ఖణఞ్ఞూ, సుణేయ్య సక్కచ్చ సుభాసితాని.

౩౨౮."కాలేన గచ్ఛే గరూనం సకాసం, థమ్భం నిరంకత్వా [నిరాకత్వా (?) ని + ఆ + కర + త్వా] నివాతవుత్తి;
అత్థం ధమ్మం సంయమం బ్రహ్మచరియం, అనుస్సరే చేవ సమాచరే చ.

౩౨౯."ధమ్మారామో ధమ్మరతో, ధమ్మే ఠితో ధమ్మవినిచ్ఛయఞ్ఞూ;
నేవాచరే ధమ్మసన్దోసవాదం, తచ్ఛేహి నీయేథ సుభాసితేహి.

౩౩౦. "హస్సం జప్పం పరిదేవం పదోసం, మాయాకతం కుహనం గిద్ధి మానం;
సారమ్భం కక్కసం కసావఞ్చ ముచ్ఛం [సారమ్భ కక్కస్స కసావ ముచ్ఛం (స్యా. పీ.)], హిత్వా చరే వీతమదో ఠితత్తో.

౩౩౧. "విఞ్ఞాతసారాని సుభాసితాని, సుతఞ్చ విఞ్ఞాతసమాధిసారం;
న తస్స పఞ్ఞా చ సుతఞ్చ వడ్ఢతి, యో సాహసో హోతి నరో పమత్తో.

౩౩౨. "ధమ్మే చ యే అరియపవేదితే రతా,
అనుత్తరా తే వచసా మనసా కమ్మునా చ;
తే సన్తిసోరచ్చసమాధిసణ్ఠితా,
సుతస్స పఞ్ఞాయ చ సారమజ్ఝగూ"తి.

కింసీలసుత్తం నవమం నిట్ఠితం.

౧౦. ఉట్ఠానసుత్తం

౩౩౩. ఉట్ఠహథ నిసీదథ, కో అత్థో సుపితేన వో;
ఆతురానఞ్హి కా నిద్దా, సల్లవిద్ధాన రుప్పతం.

౩౩౪. ఉట్ఠహథ నిసీదథ, దళ్హం సిక్ఖథ సన్తియా;
మా వో పమత్తే విఞ్ఞాయ, మచ్చురాజా అమోహయిత్థ వసానుగే.

౩౩౫. యాయ దేవా మనుస్సా చ, సితా తిట్ఠన్తి అత్థికా;

తరధేతం విసత్తికం, ఖణో వో [ఖణో వే (పీ. క.)] మా ఉపచ్చగా;
ఖణాతీతా హి సోచన్తి, నిరయమ్హి సమప్పితా.

౩౩౬. పమాదో రజో పమాదో, పమాదానుపతితో రజో;
అప్పమాదేన విజ్జాయ, అబ్బహే [అబ్బూళ్హే (స్యా. పీ.), అబ్బుహే (క. అట్ఠ.)] సల్లమత్తనోతి.

ఉట్ఠానసుత్తం దసమం నిట్ఠితం.

౧౧. రాహులసుత్తం

౩౩౭. “కచ్చి అభిణ్హసంవాసా, నావజానాసి పణ్డితం;
ఉక్కాధారో [ఓక్కాధారో (స్యా. క.)] మనుస్సానం, కచ్చి అపచితో తయా” [తవ (సీ. అట్ఠ.)].

౩౩౮. “నాహం అభిణ్హసంవాసా, అవజానామి పణ్డితం;
ఉక్కాధారో మనుస్సానం, నిచ్చం అపచితో మయా”.

౩౩౯. “పఞ్చ కామగుణే హిత్వా, పియరూపే మనోరమే;
సద్ధాయ ఘరా నిక్ఖమ్మ, దుక్ఖస్సన్తకరో భవ.

౩౪౦. “మిత్తే భజస్సు కల్యాణే, పన్తఞ్చ సయనాసనం;
వివిత్తం అప్పనిగ్ఘోసం, మత్తఞ్ఞూ హోహి భోజనే.

౩౪౧. “చీవరే పిణ్డపాతే చ, పచ్చయే సయనాసనే;
ఏతేసు తణ్హం మాకాసి, మా లోకం పునరాగమి.

౩౪౨. “సంవుతో పాతిమోక్ఖస్మిం, ఇన్ద్రియేసు చ పఞ్చసు;
సతి కాయగతాత్యత్థు, నిబ్బిదాబహులో భవ.

౩౪౩. “నిమిత్తం పరివజ్జేహి, సుభం రాగూపసఞ్హితం;
అసుభాయ చిత్తం భావేహి, ఏకగ్గం సుసమాహితం.

౩౪౪. “అనిమిత్తఞ్చ భావేహి, మానానుసయముజ్జహ;
తతో మానాభిసమయా, ఉపసన్తో చరిస్సతీ”తి.

ఇత్థం సుదం భగవా ఆయస్మన్తం రాహులం ఇమాహి గాథాహి అభిణ్హం ఓవదతీతి.

రాహులసుత్తం ఏకాదసమం నిట్ఠితం.

౧౨. నిగ్రోధకప్పసుత్తం

ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా ఆళవియం విహరతి అగ్గాళవే చేతియే. తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మతో వఙ్గీసస్స ఉపజ్ఝాయో నిగ్రోధకప్పో నామ థేరో అగ్గాళవే చేతియే అచిరపరినిబ్బుతో హోతి. అథ ఖో ఆయస్మతో వఙ్గీసస్స రహోగతస్స పటిసల్లీనస్స ఏవం చేతసో పరివితక్కో ఉదపాది – “పరినిబ్బుతో ను ఖో మే ఉపజ్ఝాయో ఉదాహు నో పరినిబ్బుతో”తి? అథ ఖో ఆయస్మా వఙ్గీసో సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా వఙ్గీసో భగవన్తం ఏతదవోచ – “ఇధ మయ్హం, భన్తే, రహోగతస్స పటిసల్లీనస్స ఏవం చేతసో పరివితక్కో ఉదపాది – ‘పరినిబ్బుతో ను ఖో మే ఉపజ్ఝాయో, ఉదాహు నో పరినిబ్బుతో’”తి. అథ ఖో ఆయస్మా వఙ్గీసో ఉట్ఠాయాసనా ఏకంసం చీవరం కత్వా యేన భగవా తేనఞ్జలిం పణామేత్వా భగవన్తం గాథాయ అజ్ఝభాసి –

౩౪౫.“పుచ్ఛామ [పుచ్ఛామి (క.)] సత్థారమనోమపఞ్ఞం, దిట్ఠేవ ధమ్మే యో విచికిచ్ఛానం ఛేత్తా;

అగ్గాళవే కాలమకాసి భిక్ఖు, ఞాతో యసస్సీ అభినిబ్బుతత్తో.

౩౪౬.“నిగ్రోధకప్పో ఇతి తస్స నామం, తయా కతం భగవా బ్రాహ్మణస్స;

సో తం నమస్సం అచరి ముత్యపేక్ఖో, ఆరద్ధవీరియో దళ్హధమ్మదస్సీ.

౩౪౭.“తం సావకం సక్య [సక్క (సీ. స్యా. పీ.)] మయమ్పి సబ్బే, అఞ్ఞాతుమిచ్ఛామ సమన్తచక్ఖు;

సమవట్ఠితా నో సవనాయ సోతా, తువం నో సత్థా త్వమనుత్తరోసి.

౩౪౮.“ఛిన్దేవ నో విచికిచ్ఛం బ్రూహి మేతం, పరినిబ్బుతం వేదయ భూరిపఞ్ఞ;

మజ్ఝేవ [మజ్ఝే చ (స్యా. క.)] నో భాస సమన్తచక్ఖు, సక్కోవ దేవాన సహస్సనేత్తో.

౩౪౯.“యే కేచి గన్థా ఇధ మోహమగ్గా, అఞ్ఞాణపక్ఖా విచికిచ్ఛఠానా;

తథాగతం పత్వా న తే భవన్తి, చక్ఖుఞ్హి ఏతం పరమం నరానం.

౩౫౦.“నో చే హి జాతు పురిసో కిలేసే, వాతో యథా అబ్భఘనం విహానే;

తమోవస్స నివుతో సబ్బలోకో, న జోతిమన్తోపి నరా తపేయ్యుం.

౩౫౧.“ధీరా చ పజ్జోతకరా భవన్తి, తం తం అహం వీర [ధీర (సీ. స్యా.)] తథేవ మఞ్ఞే;

విపస్సినం జానముపాగముమ్హా [జానముపగమమ్హా (సీ. స్యా.)], పరిసాసు నో ఆవికరోహి కప్పం.

౩౫౨.“ఖిప్పం గిరం ఏరయ వగ్గు వగ్గుం, హంసోవ పగ్గయ్హ సణికం [సణిం (స్యా. పీ.)] నికూజ;

బిన్దుస్సరేన సువికప్పితేన, సబ్బేవ తే ఉజ్జుగతా సుణోమ.

౩౫౩.

“పహీనజాతిమరణం అసేసం, నిగ్గయ్హ ధోనం [ధోతం (సీ.)] వదేస్సామి ధమ్మం;
న కామకారో హి పుథుజ్జనానం, సఙ్ఖేయ్యకారో చ [సఙ్ఖయ్యకారోవ (క.)] తథాగతానం.

౩౫౪.“సమ్పన్నవేయ్యాకరణం తవేదం, సముజ్జుపఞ్ఞస్స [సముజ్జపఞ్ఞస్స (స్యా. క.)] సముగ్గహీతం;
అయమఞ్జలీ పచ్ఛిమో సుప్పణామితో, మా మోహయీ జానమనోమపఞ్ఞ.

౩౫౫.“పరోవరం [వరావరం (కత్థచి)] అరియధమ్మం విదిత్వా, మా మోహయీ జానమనోమవీర;
వారిం యథా ఘమ్మని ఘమ్మతత్తో, వాచాభికఙ్ఖామి సుతం పవస్స [సుతస్స వస్స (స్యా.)].

౩౫౬.“యదత్థికం [యదత్థియం (పీ.), యదత్థితం (క.)] బ్రహ్మచరియం అచరీ, కప్పాయనో కచ్చిస్స తం అమోఘం;
నిబ్బాయి సో ఆదు సఉపాదిసేసో, యథా విముత్తో అహు తం సుణోమ”.

౩౫౭. “అచ్ఛేచ్ఛి [అఛేజ్జి (క.)] తణ్హం ఇధ నామరూపే, (ఇతి భగవా)
కణ్హస్స [తణ్హాయ (క.)] సోతం దీఘరత్తానుసయితం;
అతారి జాతిం మరణం అసేసం,”
ఇచ్చబ్రవీ భగవా పఞ్చసేట్ఠో.

౩౫౮.“ఏస సుత్వా పసీదామి, వచో తే ఇసిసత్తమ;
అమోఘం కిర మే పుట్ఠం, న మం వఞ్చేసి బ్రాహ్మణో.

౩౫౯.“యథావాదీ తథాకారీ, అహు బుద్ధస్స సావకో;
అచ్ఛిదా మచ్చునో జాలం, తతం మాయావినో దళ్హం.

౩౬౦. “అద్దసా భగవా ఆదిం, ఉపాదానస్స కప్పియో;
అచ్చగా వత కప్పాయనో, మచ్చుధేయ్యం సుదుత్తర”న్తి.

నిగ్రోధకప్పసుత్తం ద్వాదసమం నిట్ఠితం.

౧౩. సమ్మాపరిబ్బాజనీయసుత్తం

౩౬౧. “పుచ్ఛామి మునిం పహూతపఞ్ఞం,
తిణ్ణం పారఙ్గతం పరినిబ్బుతం ఠితత్తం;
నిక్ఖమ్మ ఘరా పనుజ్జ కామే, కథం భిక్ఖు
సమ్మా సో లోకే పరిబ్బజేయ్య”.

౩౬౨.“యస్స మఙ్గలా సమూహతా, (ఇతి భగవా)

ఉప్పాతా సుపినా చ లక్ఖణా చ;
సో మఙ్గలదోసవిప్పహీనో,
సమ్మా సో లోకే పరిబ్బజేయ్య.

౩౬౩. "రాగం వినయేథ మానుసేసు, దిబ్బేసు కామేసు చాపి భిక్ఖు;
అతిక్కమ్మ భవం సమేచ్చ ధమ్మం, సమ్మా సో లోకే పరిబ్బజేయ్య.

౩౬౪. "విపిట్ఠికత్వాన పేసుణాని, కోధం కదరియం జహేయ్య భిక్ఖు;
అనురోధవిరోధవిప్పహీనో, సమ్మా సో లోకే పరిబ్బజేయ్య.

౩౬౫. "హిత్వాన పియఞ్చ అప్పియఞ్చ, అనుపాదాయ అనిస్సితో కుహిఞ్చి;
సంయోజనియేహి విప్పముత్తో, సమ్మా సో లోకే పరిబ్బజేయ్య.

౩౬౬. "న సో ఉపధీసు సారమేతి, ఆదానేసు వినేయ్య ఛన్దరాగం;
సో అనిస్సితో అనఞ్ఞనేయ్యో, సమ్మా సో లోకే పరిబ్బజేయ్య.

౩౬౭. "వచసా మనసా చ కమ్మునా చ, అవిరుద్ధో సమ్మా విదిత్వా ధమ్మం;
నిబ్బానపదాభిపత్థయానో, సమ్మా సో లోకే పరిబ్బజేయ్య.

౩౬౮. "యో వన్దతి మన్తి నుణ్ణమేయ్య [నున్నమేయ్య (?)], అక్కుట్ఠోపి న సన్ధియేథ భిక్ఖు;
లద్ధా పరభోజనం న మజ్జే, సమ్మా సో లోకే పరిబ్బజేయ్య.

౩౬౯. "లోభఞ్చ భవఞ్చ విప్పహాయ, విరతో ఛేదనబన్ధనా చ [ఛేదనబన్ధనతో (సీ॰ స్యా॰)] భిక్ఖు;
సో తిణ్ణకథంకథో విసల్లో, సమ్మా సో లోకే పరిబ్బజేయ్య.

౩౭౦. "సారుప్పం అత్తనో విదిత్వా, నో చ భిక్ఖు హింసేయ్య కఞ్చి లోకే;
యథా తథియం విదిత్వా ధమ్మం, సమ్మా సో లోకే పరిబ్బజేయ్య.

౩౭౧. "యస్సానుసయా న సన్తి కేచి, మూలా చ [మూలా (సీ॰ స్యా॰)] అకుసలా సమూహతాసే;
సో నిరాసో [నిరాసయో (సీ॰), నిరాససో (స్యా॰)] అనాసిసానో [అనాసయానో (సీ॰ పీ॰), అనాససానో (స్యా॰)],
సమ్మా సో లోకే పరిబ్బజేయ్య.

౩౭౨. "ఆసవఖీణో పహీనమానో, సబ్బం రాగపథం ఉపాతివత్తో;
దన్తో పరినిబ్బుతో ఠితత్తో, సమ్మా సో లోకే పరిబ్బజేయ్య.

౩౭౩. "సద్ధో సుతవా నియామదస్సీ, వగ్గగతేసు న వగ్గసారి ధీరో;

లోభం దోసం వినేయ్య పటిఘం, సమ్మా సో లోకే పరిబ్బజేయ్య.

౩౭౪. "సంసుద్ధజినో వివట్టచ్ఛదో, ధమ్మేసు వసీ పారగూ అనేజో;
సఙ్ఖారనిరోధఞాణకుసలో , సమ్మా సో లోకే పరిబ్బజేయ్య.

౩౭౫. "అతీతేసు అనాగతేసు చాపి, కప్పాతీతో అతిచ్చసుద్ధిపఞ్ఞో;
సబ్బాయతనేహి విప్పముత్తో, సమ్మా సో లోకే పరిబ్బజేయ్య.

౩౭౬. "అఞ్ఞాయ పదం సమేచ్చ ధమ్మం, వివటం దిస్వాన పహానమాసవానం;
సబ్బుపధీనం పరిక్ఖయానో [పరిక్ఖయా (పీ.)], సమ్మా సో లోకే పరిబ్బజేయ్య".

౩౭౭. "అద్ధా హి భగవా తథేవ ఏతం, యో సో ఏవంవిహారీ దన్తో భిక్ఖు;
సబ్బసంయోజనయోగవీతివత్తో [సబ్బసంయోజనియే చ వీతివత్తో (సీ. స్యా. పీ.)], సమ్మా సో లోకే పరిబ్బజేయ్యా"తి.

సమ్మాపరిబ్బాజనీయసుత్తం తేరసమం నిట్ఠితం.

౧౪. ధమ్మికసుత్తం

ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో ధమ్మికో ఉపాసకో పఞ్చహి ఉపాసకసతేహి సద్ధిం యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ధమ్మికో ఉపాసకో భగవన్తం గాథాహి అజ్ఝభాసి –

౩౭౮. "పుచ్ఛామి తం గోతమ భూరిపఞ్ఞ, కథంకరో సావకో సాధు హోతి;
యో వా అగారా అనగారమేతి, అగారినో వా పనుపాసకాసే.

౩౭౯. "తువఞ్హి లోకస్స సదేవకస్స, గతిం పజానాసి పరాయణఞ్చ;
న చత్థి తుల్యో నిపుణత్థదస్సీ, తువఞ్హి బుద్ధం పవరం వదన్తి.

౩౮౦. "సబ్బం తువం ఞాణమవేచ్చ ధమ్మం, పకాసేసి సత్తే అనుకమ్పమానో;
వివట్టచ్ఛదోసి సమన్తచక్ఖు, విరోచసి విమలో సబ్బలోకే.

౩౮౧. "ఆగఞ్ఛి తే సన్తికే నాగరాజా, ఏరావణో నామ జినోతి సుత్వా;
సోపి తయా మన్తయిత్వాజ్ఝగమా, సాధూతి సుత్వాన పతీతరూపో.

౩౮౨. "రాజాపి తం వేస్సవణో కువేరో, ఉపేతి ధమ్మం పరిపుచ్ఛమానో;
తస్సాపి త్వం పుచ్ఛితో బ్రూసి ధీర, సో చాపి సుత్వాన పతీతరూపో.

౩౮౩. “యే కేచిమే తిత్థియా వాదసీలా, ఆజీవకా వా యది వా నిగణ్ఠా;
పఞ్ఞాయ తం నాతితరన్తి సబ్బే, ఠితో వజన్తం వియ సీఘగామిం.

౩౮౪.“యే కేచిమే బ్రాహ్మణా వాదసీలా, వుద్ధా చాపి బ్రాహ్మణా సన్తి కేచి;
సబ్బే తయి అత్థబద్ధా భవన్తి, యే చాపి అఞ్ఞే వాదినో మఞ్ఞమానా.

౩౮౫.“అయఞ్హి ధమ్మో నిపుణో సుఖో చ, యోయం తయా భగవా సుప్పవుత్తో;
తమేవ సబ్బేపి [సబ్బే మయం (స్యా॰)] సుస్సూసమానా, తం నో వద పుచ్ఛితో బుద్ధసేట్ఠ.

౩౮౬.“సబ్బేపి మే భిక్ఖవో సన్నిసిన్నా, ఉపాసకా చాపి తథేవ సోతుం;
సుణన్తు ధమ్మం విమలేనానుబుద్ధం, సుభాసితం వాసవస్సేవ దేవా”.

౩౮౭. “సుణాథ మే భిక్ఖవో సావయామి వో, ధమ్మం ధుతం తఞ్చ చరాథ సబ్బే;
ఇరియాపథం పబ్బజితానులోమికం, సేవేథ నం అత్థదసో ముతీమా.

౩౮౮.“నో వే వికాలే విచరేయ్య భిక్ఖు, గామే చ పిణ్డాయ చరేయ్య కాలే;
అకాలచారిఞ్హి సజన్తి సఙ్గా, తస్మా వికాలే న చరన్తి బుద్ధా.

౩౮౯.“రూపా చ సద్దా చ రసా చ గన్ధా, ఫస్సా చ యే సమ్మదయన్తి సత్తే;
ఏతేసు ధమ్మేసు వినేయ్య ఛన్దం, కాలేన సో పవిసే పాతరాసం.

౩౯౦. “పిణ్డఞ్చ భిక్ఖు సమయేన లద్ధా, ఏకో పటిక్కమ్మ రహో నిసీదే;
అజ్ఝత్తచిన్తీ న మనో బహిద్ధా, నిచ్ఛారయే సఙ్గహితత్తభావో.

౩౯౧. “సచేపి సో సల్లపే సావకేన, అఞ్ఞేన వా కేనచి భిక్ఖునా వా;
ధమ్మం పణీతం తముదాహరేయ్య, న పేసుణం నోపి పరూపవాదం.

౩౯౨.“వాదఞ్హి ఏకే పటిసేనియన్తి, న తే పసంసామ పరిత్తపఞ్ఞే;
తతో తతో నే పసజన్తి సఙ్గా, చిత్తఞ్హి తే తత్థ గమేన్తి దూరే.

౩౯౩. “పిణ్డం విహారం సయనాసనఞ్చ, ఆపఞ్చ సఙ్ఘాటిరజూపవాహనం;
సుత్వాన ధమ్మం సుగతేన దేసితం, సఙ్ఖాయ సేవే వరపఞ్ఞసావకో.

౩౯౪. “తస్మా హి పిణ్డే సయనాసనే చ, ఆపే చ సఙ్ఘాటిరజూపవాహనే;
ఏతేసు ధమ్మేసు అనూపలిత్తో, భిక్ఖు యథా పోక్ఖరే వారిబిన్దు.

౩౯౫.“గహట్ఠవత్తం పన వో వదామి, యథాకరో సావకో సాధు హోతి;

న హేస [న హేసో (సీ.)] లబ్భా సపరిగ్గహేన, ఫస్సేతుం యో కేవలో భిక్ఖుధమ్మో.

౩౯౬. “పాణం న హనే [న హానే (సీ.)] న చ ఘాతయేయ్య, న చానుజఞ్ఞా హనతం పరేసం;

సబ్బేసు భూతేసు నిధాయ దణ్డం, యే థావరా యే చ తసా సన్తి [తసన్తి (సీ. పీ.)] లోకే.

౩౯౭. “తతో అదిన్నం పరివజ్జయేయ్య, కిఞ్చి క్వచి సావకో బుజ్ఝమానో;

న హారయే హరతం నానుజఞ్ఞా, సబ్బం అదిన్నం పరివజ్జయేయ్య.

౩౯౮. “అబ్రహ్మచరియం పరివజ్జయేయ్య, అఙ్గారకాసుం జలితంవ విఞ్ఞూ;

అసమ్భుణన్తో పన బ్రహ్మచరియం, పరస్స దారం న అతిక్కమేయ్య.

౩౯౯. “సభగ్గతో వా పరిసగ్గతో వా, ఏకస్స వేకో [చేతో (సీ. స్యా.)] న ముసా భణేయ్య;

న భాణయే భణతం నానుజఞ్ఞా, సబ్బం అభూతం పరివజ్జయేయ్య.

౪౦౦. “మజ్జఞ్చ పానం న సమాచరేయ్య, ధమ్మం ఇమం రోచయే యో గహట్ఠో;

న పాయయే పివతం నానుజఞ్ఞా, ఉమ్మాదనన్తం ఇతి నం విదిత్వా.

౪౦౧. “మదా హి పాపాని కరోన్తి బాలా, కారేన్తి చఞ్ఞేపి జనే పమత్తే;

ఏతం అపుఞ్ఞాయతనం వివజ్జయే, ఉమ్మాదనం మోహనం బాలకన్తం.

౪౦౨. “పాణం న హనే న చాదిన్నమాదియే, ముసా న భాసే న చ మజ్జపో సియా;

అబ్రహ్మచరియా విరమేయ్య మేథునా, రత్తిం న భుఞ్జేయ్య వికాలభోజనం.

౪౦౩. “మాలం న ధారే న చ గన్ధమాచరే, మఞ్చే ఛమాయం వ సయేథ సన్థతే;

ఏతఞ్హి అట్ఠఙ్గికమాహుపోసథం, బుద్ధేన దుక్ఖన్తగునా పకాసితం.

౪౦౪. “తతో చ పక్ఖస్సుపవస్సుపోసథం, చాతుద్దసిం పఞ్చదసిఞ్చ అట్ఠమిం;

పాటిహారియపక్ఖఞ్చ పసన్నమానసో, అట్ఠఙ్గుపేతం సుసమత్తరూపం.

౪౦౫. “తతో చ పాతో ఉపవుత్థుపోసథో, అన్నేన పానేన చ భిక్ఖుసఙ్ఘం;

పసన్నచిత్తో అనుమోదమానో, యథారహం సంవిభజేథ విఞ్ఞూ.

౪౦౬. “ధమ్మేన మాతాపితరో భరేయ్య, పయోజయే ధమ్మికం సో వణిజ్జం;

ఏతం గిహీ వత్తయమప్పమత్తో, సయమ్పభే నామ ఉపేతి దేవే”తి.

ధమ్మికసుత్తం చుద్దసమం నిట్ఠితం.

చూళవగ్గో దుతియో నిట్ఠితో.

తస్సుద్దానం –

రతనామగన్ధో హిరి చ, మఙ్గలం సూచిలోమేన;

ధమ్మచరియఞ్చ బ్రాహ్మణో [కపిలో బ్రాహ్మణోపి చ (స్యా. క.)], నావా కింసీలముట్ఠానం.

రాహులో పున కప్పో చ, పరిబ్బాజనియం తథా;

ధమ్మికఞ్చ విదునో ఆహు, చూళవగ్గన్తి చుద్దసాతి.

౩. మహావగ్గో

౧. పబ్బజ్జాసుత్తం

౪౦౭.పబ్బజ్జం కిత్తయిస్సామి, యథా పబ్బజి చక్ఖుమా;
యథా వీమంసమానో సో, పబ్బజ్జం సమరోచయి.

౪౦౮.సమ్బాధోయం ఘరావాసో, రజస్సాయతనం ఇతి;
అబ్భోకాసోవ పబ్బజ్జా, ఇతి దిస్వాన పబ్బజి.

౪౦౯.పబ్బజిత్వాన కాయేన, పాపకమ్మం వివజ్జయి;
వచీదుచ్చరితం హిత్వా, ఆజీవం పరిసోధయి.

౪౧౦.అగమా రాజగహం బుద్ధో, మగధానం గిరిబ్బజం;
పిణ్డాయ అభిహారేసి, ఆకిణ్ణవరలక్ఖణో.

౪౧౧.తమద్దసా బిమ్బిసారో, పాసాదస్మిం పతిట్ఠితో;
దిస్వా లక్ఖణసమ్పన్నం, ఇమమత్థం అభాసథ.

౪౧౨."ఇమం భోన్తో నిసామేథ, అభిరూపో బ్రహా సుచి;
చరణేన చ సమ్పన్నో, యుగమత్తఞ్చ పేక్ఖతి.

౪౧౩."ఓక్ఖిత్తచక్ఖు సతిమా, నాయం నీచకులామివ;
రాజదూతాభిధావన్తు, కుహిం భిక్ఖు గమిస్సతి".

౪౧౪.తే పేసితా రాజదూతా, పిట్ఠితో అనుబన్ధిసుం;
కుహిం గమిస్సతి భిక్ఖు, కత్థ వాసో భవిస్సతి.

౪౧౫.సపదానం చరమానో, గుత్తద్వారో సుసంవుతో;
ఖిప్పం పత్తం అపూరేసి, సమ్పజానో పటిస్సతో.

౪౧౬.పిణ్డచారం చరిత్వాన, నిక్ఖమ్మ నగరా ముని;
పణ్డవం అభిహారేసి, ఏత్థ వాసో భవిస్సతి.

౪౧౭.దిస్వాన వాసూపగతం, తయో [తతో (సీ. పీ.)] దూతా ఉపావిసుం;
తేసు ఏకోవ [ఏకో చ దూతో (సీ. స్యా. పీ.)] ఆగన్త్వా, రాజినో పటివేదయి.

౪౧౮.“ఏస భిక్ఖు మహారాజ, పణ్డవస్స పురత్థతో [పురక్ఖతో (స్యా॰ క॰)];

నిసిన్నో బ్యగ్ఘుసభోవ, సీహోవ గిరిగబ్భరే”.

౪౧౯.సుత్వాన దూతవచనం, భద్దయానేన ఖత్తియో;

తరమానరూపో నియ్యాసి, యేన పణ్డవపబ్బతో.

౪౨౦.స యానభూమిం యాయిత్వా, యానా ఓరుయ్హ ఖత్తియో;

పత్తికో ఉపసఙ్కమ్మ, ఆసజ్జ నం ఉపావిసి.

౪౨౧.నిసజ్జ రాజా సమ్మోది, కథం సారణీయం తతో;

కథం సో వీతిసారేత్వా, ఇమమత్థం అభాసథ.

౪౨౨.“యువా చ దహరో చాసి, పఠముప్పత్తికో [పఠముప్పత్తియా (సీ॰), పఠముప్పత్తితో (స్యా॰)] సుసు;

వణ్ణారోహేన సమ్పన్నో, జాతిమా వియ ఖత్తియో.

౪౨౩.“సోభయన్తో అనీకగ్గం, నాగసఙ్ఘపురక్ఖతో;

దదామి భోగే భుఞ్జస్సు, జాతిం అక్ఖాహి పుచ్ఛితో”.

౪౨౪.“ఉజుం జనపదో రాజ, హిమవన్తస్స పస్సతో;

ధనవీరియేన సమ్పన్నో, కోసలేసు [కోసలస్స (స్యా॰ క॰)] నికేతినో.

౪౨౫.“ఆదిచ్చా [ఆదిచ్చో (క॰)] నామ గోత్తేన, సాకియా [సాకియో (క॰)] నామ జాతియా;

తమ్హా కులా పబ్బజితోమ్హి, న కామే అభిపత్థయం.

౪౨౬.“కామేస్వాదీనవం దిస్వా, నేక్ఖమ్మం దట్ఠు ఖేమతో;

పధానాయ గమిస్సామి, ఏత్థ మే రఞ్జతీ మనో”తి.

పబ్బజ్జాసుత్తం పఠమం నిట్ఠితం.

౨. పధానసుత్తం

౪౨౭.“తం మం పధానపహితత్తం, నదిం నేరఞ్జరం పతి;

విపరక్కమ్మ ఝాయన్తం, యోగక్ఖేమస్స పత్తియా.

౪౨౮.“నముచీ కరుణం వాచం, భాసమానో ఉపాగమి;

‘కిసో త్వమసి దుబ్బణ్ణో, సన్తికే మరణం తవ.

४२९."'సహస్సభాగో మరణస్స, ఏకంసో తవ జీవితం;
జీవ భో జీవితం సేయ్యో, జీవం పుఞ్ఞాని కాహసి.

४३०."'చరతో చ తే బ్రహ్మచరియం, అగ్గిహుత్తఞ్చ జూహతో;
పహూతం చీయతే పుఞ్ఞం, కిం పధానేన కాహసి.

४३१."'దుగ్గో మగ్గో పధానాయ, దుక్కరో దురభిసమ్భవో'";
ఇమా గాథా భణం మారో, అట్ఠా బుద్ధస్స సన్తికే.

४३२.తం తథావాదినం మారం, భగవా ఏతదబ్రవి;
"పమత్తబన్ధు పాపిమ, యేనత్థేన [సేనత్థేన (?), అత్తనో అత్థేన (అట్ఠ. సంవణ్ణనా)] ఇధాగతో.

४३३. "అణుమత్తోపి [అణుమత్తేనపి (సీ. స్యా.)] పుఞ్ఞేన, అత్థో మయ్హం న విజ్జతి;
యేసఞ్చ అత్థో పుఞ్ఞేన, తే మారో వత్తుమరహతి.

४३४."అత్థి సద్ధా తథా [తతో (సీ. పీ.), తపో (స్యా. క.)] వీరియం, పఞ్ఞా చ మమ విజ్జతి;
ఏవం మం పహితత్తమ్పి, కిం జీవమనుపుచ్ఛసి.

४३५."నదీనమపి సోతాని, అయం వాతో విసోసయే;
కిఞ్చ మే పహితత్తస్స, లోహితం నుపసుస్సయే.

४३६."లోహితే సుస్సమానమ్హి, పిత్తం సేమ్హఞ్చ సుస్సతి;
మంసేసు ఖీయమానేసు, భియ్యో చిత్తం పసీదతి;
భియ్యో సతి చ పఞ్ఞా చ, సమాధి మమ తిట్ఠతి.

४३७. "తస్స మేవం విహరతో, పత్తస్సుత్తమవేదనం;
కామేసు [కామే (సీ. స్యా.)] నాపేక్ఖతే చిత్తం, పస్స సత్తస్స సుద్ధతం.

४३८."కామా తే పఠమా సేనా, దుతియా అరతి వుచ్చతి;
తతియా ఖుప్పిపాసా తే, చతుత్థీ తణ్హా పవుచ్చతి.

४३९."పఞ్చమం [పఞ్చమీ (సీ. పీ.)] థినమిద్ధం తే, ఛట్ఠా భీరూ పవుచ్చతి;
సత్తమీ విచికిచ్ఛా తే, మక్ఖో థమ్భో తే అట్ఠమో.

४४०."లాభో సిలోకో సక్కారో, మిచ్ఛాలద్ధో చ యో యసో;
యో చత్తానం సముక్కంసే, పరే చ అవజానతి.

౪౪౧.“ఏసా నముచి తే సేనా, కణ్హస్సాభిప్పహారినీ;
న నం అసూరో జినాతి, జేత్వా చ లభతే సుఖం.

౪౪౨.“ఏస ముఞ్జం పరిహరే, ధిరత్థు మమ [ఇద (క॰)] జీవితం;
సఙ్గామే మే మతం సేయ్యో, యం చే జీవే పరాజితో.

౪౪౩.“పగాళ్హేత్థ న దిస్సన్తి, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా;
తఞ్చ మగ్గం న జానన్తి, యేన గచ్ఛన్తి సుబ్బతా.

౪౪౪.“సమన్తా ధజినిం దిస్వా, యుత్తం మారం సవాహనం;
యుద్ధాయ పచ్చుగ్గచ్ఛామి, మా మం ఠానా అచావయి.

౪౪౫.“యం తే తం నప్పసహతి, సేనం లోకో సదేవకో;
తం తే పఞ్ఞాయ భేచ్ఛామి [గచ్ఛామి (సీ॰), వేచ్ఛామి (స్యా॰), వజ్ఝామి (క॰)], ఆమం పత్తంవ అస్మనా
[పక్కంవ అమునా (క॰)].

౪౪౬.“వసీకరిత్వా [వసిం కరిత్వా (బహూసు)] సఙ్కప్పం, సతిఞ్చ సూపతిట్ఠితం;
రట్ఠా రట్ఠం విచరిస్సం, సావకే వినయం పుథూ.

౪౪౭.“తే అప్పమత్తా పహితత్తా, మమ సాసనకారకా;
అకామస్స [అకామా (క॰)] తే గమిస్సన్తి, యత్థ గన్త్వా న సోచరే”.

౪౪౮.“సత్త వస్సాని భగవన్తం, అనుబన్ధిం పదాపదం;
ఓతారం నాధిగచ్ఛిస్సం, సమ్బుద్ధస్స సతీమతో.

౪౪౯.“మేదవణ్ణంవ పాసాణం, వాయసో అనుపరియగా;
అపేత్థ ముదుం [ముదు (సీ॰)] విన్దేమ, అపి అస్సాదనా సియా.

౪౫౦.“అలద్ధా తత్థ అస్సాదం, వాయసేత్తో అపక్కమి;
కాకోవ సేలమాసజ్జ, నిబ్బిజ్జాపేమ గోతమం”.

౪౫౧.తస్స సోకపరేతస్స, వీణా కచ్ఛా అభస్సథ;
తతో సో దుమ్మనో యక్ఖో, తత్థేవన్తరధాయథాతి.

పధానసుత్తం దుతియం నిట్ఠితం.

౩. సుభాసితసుత్తం

ఏవం మే సుతం – ఏక సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "భిక్ఖవో"తి. "భదన్తే"తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

"చతూహి, భిక్ఖవే, అఙ్గేహి సమన్నాగతా వాచా సుభాసితా హోతి, న దుబ్భాసితా, అనవజ్జా చ అననువజ్జా చ విఞ్ఞూనం. కతమేహి చతూహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సుభాసితంయేవ భాసతి నో దుబ్భాసితం, ధమ్మంయేవ భాసతి నో అధమ్మం, పియంయేవ భాసతి నో అప్పియం, సచ్చంయేవ భాసతి నో అలికం. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి అఙ్గేహి సమన్నాగతా వాచా సుభాసితా హోతి, నో దుబ్భాసితా, అనవజ్జా చ అననువజ్జా చ విఞ్ఞూన"న్తి. ఇదమవోచ భగవా. ఇదం వత్వాన సుగతో అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

౪౫౨."సుభాసితం ఉత్తమమాహు సన్తో, ధమ్మం భణే నాధమ్మం తం దుతియం;
పియం భణే నాప్పియం తం తతియం, సచ్చం భణే నాలికం తం చతుత్థ"న్తి.

అథ ఖో ఆయస్మా వఙ్గీసో ఉట్ఠాయాసనా ఏకంసం చీవరం కత్వా యేన భగవా తేనఞ్జలిం పణామేత్వా భగవన్తం ఏతదవోచ – "పటిభాతి మం భగవా, పటిభాతి మం సుగతా"తి. "పటిభాతు తం వఙ్గీసా"తి భగవా అవోచ. అథ ఖో ఆయస్మా వఙ్గీసో భగవన్తం సమ్ముఖా సారుప్పాహి గాథాహి అభిత్థవి –

౪౫౩."తమేవ వాచం భాసేయ్య, యాయత్తానం న తాపయే;
పరే చ న విహింసేయ్య, సా వే వాచా సుభాసితా.

౪౫౪."పియవాచమేవ భాసేయ్య, యా వాచా పటినన్దితా;
యం అనాదాయ పాపాని, పరేసం భాసతే పియం.

౪౫౫."సచ్చం వే అమతా వాచా, ఏస ధమ్మో సనన్తనో;
సచ్చే అత్థే చ ధమ్మే చ, ఆహు సన్తో పతిట్ఠితా.

౪౫౬."యం బుద్ధో భాసతి వాచం, ఖేమం నిబ్బానపత్తియా;
దుక్ఖస్సన్తకిరియాయ, సా వే వాచానముత్తమా"తి.

సుభాసితసుత్తం తతియం నిట్ఠితం.

౪. సున్దరికభారద్వాజసుత్తం

ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా కోసలేసు విహరతి సున్దరికాయ నదియా తీరే. తేన ఖో పన సమయేన సున్దరికభారద్వాజో బ్రాహ్మణో సున్దరికాయ నదియా తీరే అగ్గిం జుహతి, అగ్గిహుత్తం పరిచరతి. అథ ఖో సున్దరికభారద్వాజో బ్రాహ్మణో అగ్గిం జుహిత్వా అగ్గిహుత్తం పరిచరిత్వా ఉట్ఠాయాసనా సమన్తా చతుద్దిసా అనువిలోకేసి – "కో ను ఖో ఇమం

హబ్యసేసం భుఞ్జేయ్యా”తి? అద్దసా ఖో సున్దరికభారద్వాజో బ్రాహ్మణో భగవన్తం అవిదూరే అఞ్ఞతరస్మిం రుక్ఖమూలే ససీసం పారుతం నిసిన్నం; దిస్వాన వామేన హత్థేన హబ్యసేసం గహేత్వా దక్ఖిణేన హత్థేన కమణ్డలుం గహేత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి.

అథ ఖో భగవా సున్దరికభారద్వాజస్స బ్రాహ్మణస్స పదసద్దేన సీసం వివరి. అథ ఖో సున్దరికభారద్వాజో బ్రాహ్మణో – “ముణ్డో అయం భవం, ముణ్డకో అయం భవ”న్తి తతోవ పున నివత్తితుకామో అహోసి. అథ ఖో సున్దరికభారద్వాజస్స బ్రాహ్మణస్స ఏతదహోసి – “ముణ్డాపి హి ఇధేకచ్చే బ్రాహ్మణా భవన్తి, యంనూనాహం ఉపసఙ్కమిత్వా జాతిం పుచ్ఛేయ్య”న్తి. అథ ఖో సున్దరికభారద్వాజో బ్రాహ్మణో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం ఏతదవోచ – “కింజచ్చో భవ”న్తి?

అథ ఖో భగవా సున్దరికభారద్వాజం బ్రాహ్మణం గాథాహి అజ్ఝభాసి –

౪౫౭.“న బ్రాహ్మణో నోమ్హి న రాజపుత్తో, న వేస్సాయనో ఉద కోచి నోమ్హి;
గోత్తం పరిఞ్ఞాయ పుథుజ్జనానం, అకిఞ్చనో మన్త చరామి లోకే.

౪౫౮“సఙ్ఘాటివాసీ అగహో చరామి [అగిహో (క॰ సీ॰ పీ॰) అగేహో (కత్థచి)], నివుత్తకేసో అభినిబ్బుతత్తో;
అలిప్పమానో ఇధ మాణవేహి, అకల్లం మం బ్రాహ్మణ పుచ్ఛసి గోత్తపఞ్హం”.

౪౫౯.“పుచ్ఛన్తి వే భో బ్రాహ్మణా, బ్రాహ్మణేభి సహ బ్రాహ్మణో నో భవ”న్తి.

౪౬౦.“బ్రాహ్మణో హి చే త్వం బ్రూసి, మఞ్చ బ్రూసి అబ్రాహ్మణం;
తం తం సావిత్తిం పుచ్ఛామి, తిపదం చతువీసతక్ఖరం.

౪౬౧.“కిం నిస్సితా ఇసయో మనుజా, ఖత్తియా బ్రాహ్మణా [పఠమపాదన్తో] దేవతానం;
యఞ్ఞమకప్పయింసు పుథూ ఇధ లోకే [దుతియపాదన్తో (సీ॰)].

౪౬౨.“యదన్తగూ వేదగూ యఞ్ఞకాలే, యస్సాహుతిం లభే తస్సిజ్ఝేతి బ్రూమి”.

౪౬౩.“అద్ధా హి తస్స హుతమిజ్ఝే, (ఇతి బ్రాహ్మణో)
యం తాదిసం వేదగుమద్దసామ;
తుమ్హాదిసానఞ్హి అదస్సనేన, అఞ్ఞో జనో భుఞ్జతి పూరళాసం”.

౪౬౪.“తస్మాతిహ త్వం బ్రాహ్మణ అత్థేన, అత్థికో ఉపసఙ్కమ్మ పుచ్ఛ;
సన్తం విధూమం అనీఘం నిరాసం, అప్పేవిధ అభివిన్దే సుమేధం”.

౪౬౫.“యఞ్ఞే రతోహం భో గోతమ, యఞ్ఞం యిట్ఠుకామో నాహం పజానామి;
అనుసాసతు మం భవం, యత్థ హుతం ఇజ్ఝతే బ్రూహి మే తం”.

“తేన హి త్వం, బ్రాహ్మణ, ఓదహస్సు సోతం; ధమ్మం తే దేసేస్సామి –

౪౬౬.“మా జాతిం పుచ్ఛీ చరణఞ్చ పుచ్ఛ, కట్ఠా హవే జాయతి జాతవేదో;
నీచాకులీనోపి మునీ ధితీమా, ఆజానియో హోతి హిరీనిసేధో.

౪౬౭.“సచ్చేన దన్తో దమసా ఉపేతో, వేదన్తగూ వూసితబ్రహ్మచరియో;
కాలేన తమ్హి హబ్యం పవేచ్ఛే, యో బ్రాహ్మణో పుఞ్ఞపేక్ఖో [పుఞ్ఞపేఖో (సీ. పీ.)] యజేథ.

౪౬౮.“యే కామే హిత్వా అగహా చరన్తి, సుసఞ్ఞతత్తా తసరంవ ఉజ్జుం;
కాలేన తేసు హబ్యం పవేచ్ఛే, యో బ్రాహ్మణో పుఞ్ఞపేక్ఖో యజేథ.

౪౬౯.“యే వీతరాగా సుసమాహితిన్ద్రియా, చన్దోవ రాహుగ్గహణా పముత్తా;
కాలేన తేసు హబ్యం పవేచ్ఛే, యో బ్రాహ్మణో పుఞ్ఞపేక్ఖో యజేథ.

౪౭౦.“అసజ్జమానా విచరన్తి లోకే, సదా సతా హిత్వా మమాయితాని;
కాలేన తేసు హబ్యం పవేచ్ఛే, యో బ్రాహ్మణో పుఞ్ఞపేక్ఖో యజేథ.

౪౭౧.“యో కామే హిత్వా అభిభుయ్యచారీ, యో వేది జాతీమరణస్స అన్తం;
పరినిబ్బుతో ఉదకరహదోవ సీతో, తథాగతో అరహతి పూరళాసం.

౪౭౨.“సమో సమేహి విసమేహి దూరే, తథాగతో హోతి అనన్తపఞ్ఞో;
అనూపలిత్తో ఇధ వా హురం వా, తథాగతో అరహతి పూరళాసం.

౪౭౩. “యమ్హి న మాయా వసతి న మానో, యో వీతలోభో అమమో నిరాసో;
పనుణ్ణకోధో అభినిబ్బుతత్తో, యో బ్రాహ్మణో సోకమలం అహాసి;
తథాగతో అరహతి పూరళాసం.

౪౭౪ .

“నివేసనం యో మనసో అహాసి, పరిగ్గహా యస్స న సన్తి కేచి;
అనుపాదియానో ఇధ వా హురం వా, తథాగతో అరహతి పూరళాసం.

౪౭౫.“సమాహితో యో ఉదతారి ఓఘం, ధమ్మం చఞ్ఞాసి పరమాయ దిట్ఠియా;
ఖీణాసవో అన్తిమదేహధారీ, తథాగతో అరహతి పూరళాసం.

౪౭౬.“భవాసవా యస్స వచీ ఖరా చ, విధూపితా అత్థగతా న సన్తి;
స వేదగూ సబ్బధి విప్పముత్తో, తథాగతో అరహతి పూరళాసం.

౪౭౭. “సఙ్గాతిగో యస్స న సన్తి సఙ్గా, యో మానసత్తేసు అమానసత్తో;

దుక్ఖం పరిఞ్ఞాయ సఖేత్తవత్థుం, తథాగతో అరహతి పూరళాసం.

౪౭౮. “ఆసం అనిస్సాయ వివేకదస్సీ, పరవేదియం దిట్ఠిముపాతివత్తో;

ఆరమ్మణా యస్స న సన్తి కేచి, తథాగతో అరహతి పూరళాసం.

౪౭౯. “పరోపరా [పరోవరా (సీ. పీ.)] యస్స సమేచ్చ ధమ్మా, విధూపితా అత్థగతా న సన్తి;

సన్తో ఉపాదానఖయే విముత్తో, తథాగతో అరహతి పూరళాసం.

౪౮౦. “సంయోజనం జాతిఖయన్తదస్సీ, యోపానుది రాగపథం అసేసం;

సుద్ధో నిదోసో విమలో అకాచో [అకామో (సీ. స్యా.)], తథాగతో అరహతి పూరళాసం.

౪౮౧. “యో అత్తనో అత్తానం [అత్తనాత్తానం (సీ. స్యా.)] నానుపస్సతి, సమాహితో ఉజ్జుగతో ఠితత్తో;

స వే అనేజో అఖిలో అకఙ్ఖో, తథాగతో అరహతి పూరళాసం.

౪౮౨. “మోహన్తరా యస్స న సన్తి కేచి, సబ్బేసు ధమ్మేసు చ ఞాణదస్సీ;

సరీరఞ్చ అన్తిమం ధారేతి, పత్తో చ సమ్బోధిమనుత్తరం సివం;

ఏత్తావతా యక్ఖస్స సుద్ధి, తథాగతో అరహతి పూరళాసం”.

౪౮౩. “హుతఞ్చ [హుత్తఞ్చ (సీ. క.)] మయ్హం హుతమత్థు సచ్చం, యం తాదిసం వేదగునం అలత్థం;

బ్రహ్మా హి సక్ఖి పటిగణ్హాతు మే భగవా, భుఞ్జతు మే భగవా పూరళాసం”.

౪౮౪. “గాథాభిగీతం మే అభోజనేయ్యం, సమ్పస్సతం బ్రాహ్మణ నేస ధమ్మో;

గాథాభిగీతం పనుదన్తి బుద్ధా, ధమ్మే సతీ బ్రాహ్మణ వుత్తిరేసా.

౪౮౫. “అఞ్ఞేన చ కేవలినం మహేసిం, ఖీణాసవం కుక్కుచ్చవూపసన్తం;

అన్నేన పానేన ఉపట్ఠహస్సు, ఖేత్తఞ్హి తం పుఞ్ఞపేక్ఖస్స హోతి”.

౪౮౬. “సాధాహం భగవా తథా విజఞ్ఞం, యో దక్ఖిణం భుఞ్జేయ్య మాదిసస్స;

యం యఞ్ఞకాలే పరియేసమానో, పప్పుయ్య తవ సాసనం”.

౪౮౭. “సారమ్భా యస్స విగతా, చిత్తం యస్స అనావిలం;

విప్పముత్తో చ కామేహి, థినం యస్స పనూదితం.

౪౮౮. “సీమన్తానం వినేతారం, జాతిమరణకోవిదం;

మునిం మోనేయ్యసమ్పన్నం, తాదిసం యఞ్ఞమాగతం.

౪౭౯."భకుటిం [భూకుటిం (క॰ సీ॰), భాకుటిం (క॰ సీ॰, మ॰ ని॰ ౧.౨౨౬)] వినయిత్వాన, పఞ్జలికా నమస్సథ;
పూజేథ అన్నపానేన, ఏవం ఇజ్ఝన్తి దక్ఖిణా.

౪౮౦."బుద్ధో భవం అరహతి పూరళాసం, పుఞ్ఞఖేత్తమనుత్తరం;
ఆయాగో సబ్బలోకస్స, భోతో దిన్నం మహప్ఫల"న్తి.

అథ ఖో సున్దరికభారద్వాజో బ్రాహ్మణో భగవన్తం ఏతదవోచ – "అభిక్కన్తం, భో గోతమ, అభిక్కన్తం, భో గోతమ! సేయ్యథాపి, భో గోతమ, నిక్కుజ్జితం వా ఉక్కుజ్జేయ్య, పటిచ్ఛన్నం వా వివరేయ్య, మూళ్హస్స వా మగ్గం ఆచిక్ఖేయ్య, అన్ధకారే వా తేలపజ్జోతం ధారేయ్య – చక్ఖుమన్తో రూపాని దక్ఖన్తీతి; ఏవమేవం భోతా గోతమేన అనేకపరియాయేన ధమ్మో పకాసితో. ఏసాహం భవన్తం గోతమం సరణం గచ్ఛామి ధమ్మఞ్చ భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ. లభేయ్యాహం భోతో గోతమస్స సన్తికే పబ్బజ్జం, లభేయ్యం ఉపసమ్పద"న్తి. అలత్థ ఖో సున్దరికభారద్వాజో బ్రాహ్మణో…పే॰… అరహతం అహోసీతి.

సున్దరికభారద్వాజసుత్తం చతుత్థం నిట్ఠితం.

౫. మాఘసుత్తం

ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి గిజ్ఝకూటే పబ్బతే. అథ ఖో మాఘో మాణవో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో మాఘో మాణవో భగవన్తం ఏతదవోచ –

"అహఞ్హి, భో గోతమ, దాయకో దానపతి వదఞ్ఞూ యాచయోగో; ధమ్మేన భోగే పరియేసామి; ధమ్మేన భోగే పరియేసిత్వా ధమ్మలద్ధేహి భోగేహి ధమ్మాధిగతేహి ఏకస్సపి దదామి ద్విన్నమ్పి తిణ్ణమ్పి చతున్నమ్పి పఞ్చన్నమ్పి ఛన్నమ్పి సత్తన్నమ్పి అట్ఠన్నమ్పి నవన్నమ్పి దసన్నమ్పి దదామి, వీసాయపి తింసాయపి చత్తాలీసాయపి పఞ్ఞాసాయపి దదామి, సతస్సపి దదామి, భియ్యోపి దదామి. కచ్చాహం, భో గోతమ, ఏవం దదన్తో ఏవం యజన్తో బహుం పుఞ్ఞం పసవామీ"తి ?

"తగ్ఘ త్వం, మాణవ, ఏవం దదన్తో ఏవం యజన్తో బహుం పుఞ్ఞం పసవసి. యో ఖో, మాణవ, దాయకో దానపతి వదఞ్ఞూ యాచయోగో; ధమ్మేన భోగే పరియేసతి; ధమ్మేన భోగే పరియేసిత్వా ధమ్మలద్ధేహి భోగేహి ధమ్మాధిగతేహి ఏకస్సపి దదాతి…పే॰… సతస్సపి దదాతి, భియ్యోపి దదాతి, బహుం సో పుఞ్ఞం పసవతీ"తి. అథ ఖో మాఘో మాణవో భగవన్తం గాథాయ అజ్ఝభాసి –

౪౮౧."పుచ్ఛామహం గోతమం వదఞ్ఞుం, (ఇతి మాఘో మాణవో)
కాసాయవాసిం అగహం [అగిహం (సీ॰), అగేహం (పీ॰)] చరన్తం;
యో యాచయోగో దానపతి [దానపతీ (సీ॰ స్యా॰ పీ॰)] గహట్ఠో, పుఞ్ఞత్థికో [పుఞ్ఞపేఖో (సీ॰ పీ॰ క॰)] యజతి పుఞ్ఞపేక్ఖో;

దదం పరేసం ఇధ అన్నపానం, కథం హుతం యజమానస్స సుజ్ఝే".

౪౯౨."యో యాచయోగో దానపతి గహట్ఠో, (మాఘాతి భగవా)
పుఞ్ఞత్థికో యజతి పుఞ్ఞపేక్ఖో;
దదం పరేసం ఇధ అన్నపానం, ఆరాధయే దక్ఖిణేయ్యేభి తాది".

౪౯౩."యో యాచయోగో దానపతి గహట్ఠో, (ఇతి మాఘో మాణవో)
పుఞ్ఞత్థికో యజతి పుఞ్ఞపేక్ఖో;
దదం పరేసం ఇధ అన్నపానం, అక్ఖాహి మే భగవా దక్ఖిణేయ్యే".

౪౯౪."యే వే అసత్తా [అలగ్గా (స్యా॰)] విచరన్తి లోకే, అకిఞ్చనా కేవలినో యతత్తా;
కాలేన తేసు హబ్యం పవేచ్ఛే, యో బ్రాహ్మణో పుఞ్ఞపేక్ఖో యజేథ.

౪౯౫."యే సబ్బసంయోజనబన్ధనచ్ఛిదా, దన్తా విముత్తా అనీఘా నిరాసా;
కాలేన తేసు హబ్యం పవేచ్ఛే, యో బ్రాహ్మణో పుఞ్ఞపేక్ఖో యజేథ.

౪౯౬."యే సబ్బసంయోజనవిప్పముత్తా, దన్తా విముత్తా అనీఘా నిరాసా;
కాలేన తేసు హబ్యం పవేచ్ఛే, యో బ్రాహ్మణో పుఞ్ఞపేక్ఖో యజేథ.

౪౯౭."రాగఞ్చ దోసఞ్చ పహాయ మోహం, ఖీణాసవా వూసితబ్రహ్మచరియా;
కాలేన తేసు హబ్యం పవేచ్ఛే, యో బ్రాహ్మణో పుఞ్ఞపేక్ఖో యజేథ.

౪౯౮."యేసు న మాయా వసతి న మానో, ఖీణాసవా వూసితబ్రహ్మచరియా;
కాలేన తేసు హబ్యం పవేచ్ఛే, యో బ్రాహ్మణో పుఞ్ఞపేక్ఖో యజేథ.

౪౯౯."యే వీతలోభా అమమా నిరాసా, ఖీణాసవా వూసితబ్రహ్మచరియా;
కాలేన తేసు హబ్యం పవేచ్ఛే, యో బ్రాహ్మణో పుఞ్ఞపేక్ఖో యజేథ.

౫౦౦."యే వే న తణ్హాసు ఉపాతిపన్నా, వితరేయ్య ఓఘం అమమా చరన్తి;
కాలేన తేసు హబ్యం పవేచ్ఛే, యో బ్రాహ్మణో పుఞ్ఞపేక్ఖో యజేథ.

౫౦౧."యేసం తణ్హా నత్థి కుహిఞ్చి లోకే, భవాభవాయ ఇధ వా హురం వా;
కాలేన తేసు హబ్యం పవేచ్ఛే, యో బ్రాహ్మణో పుఞ్ఞపేక్ఖో యజేథ.

౫౦౨."యే కామే హిత్వా అగహా చరన్తి, సుసఞ్ఞతత్తా తసరంవ ఉజ్జుం;
కాలేన తేసు హబ్యం పవేచ్ఛే, యో బ్రాహ్మణో పుఞ్ఞపేక్ఖో యజేథ.

౩౧౦౩."యే వీతరాగా సుసమాహితిన్ద్రియా, చన్దోవ రాహుగ్గహణా పముత్తా;
కాలేన తేసు హబ్యం పవేచ్ఛే, యో బ్రాహ్మణో పుఞ్ఞపేక్ఖో యజేథ.

౩౧౦౪."సమితావినో వీతరాగా అకోపా, యేసం గతీ నత్థిధ విప్పహాయ;
కాలేన తేసు హబ్యం పవేచ్ఛే, యో బ్రాహ్మణో పుఞ్ఞపేక్ఖో యజేథ.

౩౧౦౫."జహిత్వా జాతిమరణం అసేసం, కథంకథిం సబ్బముపాతివత్తా;
కాలేన తేసు హబ్యం పవేచ్ఛే, యో బ్రాహ్మణో పుఞ్ఞపేక్ఖో యజేథ.

౩౧౦౬."యే అత్తదీపా విచరన్తి లోకే, అకిఞ్చనా సబ్బధి విప్పముత్తా;
కాలేన తేసు హబ్యం పవేచ్ఛే, యో బ్రాహ్మణో పుఞ్ఞపేక్ఖో యజేథ.

౩౧౦౭."యే హేత్థ జానన్తి యథా తథా ఇదం, అయమన్తిమా నత్థి పునబ్భవోతి;
కాలేన తేసు హబ్యం పవేచ్ఛే, యో బ్రాహ్మణో పుఞ్ఞపేక్ఖో యజేథ.

౩౧౦౮."యో వేదగూ ఝానరతో సతీమా, సమ్బోధిపత్తో సరణం బహూనం;
కాలేన తమ్హి హబ్యం పవేచ్ఛే, యో బ్రాహ్మణో పుఞ్ఞపేక్ఖో యజేథ".

౩౧౦౯."అద్ధా అమోఘా మమ పుచ్ఛనా అహు, అక్ఖాసి మే భగవా దక్ఖిణేయ్యే;
త్వఞ్హేత్థ జానాసి యథా తథా ఇదం, తథా హి తే విదితో ఏస ధమ్మో.

౩౧౧౦."యో యాచయోగో దానపతి గహట్ఠో, (ఇతి మాఘో మాణవో)
పుఞ్ఞత్థికో యజతి పుఞ్ఞపేక్ఖో;
దదం పరేసం ఇధ అన్నపానం,
అక్ఖాహి మే భగవా యఞ్ఞసమ్పదం".

౩౧౧౧."యజస్సు యజమానో మాఘాతి భగవా, సబ్బత్థ చ విప్పసాదేహి చిత్తం;
ఆరమ్మణం యజమానస్స యఞ్ఞో, ఏత్థప్పతిట్ఠాయ జహాతి దోసం.

౩౧౧౨."సో వీతరాగో పవినేయ్య దోసం, మేత్తం చిత్తం భావయమప్పమాణం;
రత్తిన్దివం సతతమప్పమత్తో, సబ్బా దిసా ఫరతి అప్పమఞ్ఞం".

౩౧౧౩."కో సుజ్ఝతి ముచ్చతి బజ్ఝతీ చ, కేనత్తనా గచ్ఛతి [కేనత్థేనా గచ్ఛతి (క॰)] బ్రహ్మలోకం;
అజానతో మే ముని బ్రూహి పుట్ఠో, భగవా హి మే సక్ఖి బ్రహ్మజ్జదిట్ఠో;
తువఞ్హి నో బ్రహ్మసమోసి సచ్చం, కథం ఉపపజ్జతి బ్రహ్మలోకం జుతిమ".

౩౧౪."యో యజతి తివిధం యఞ్ఞసమ్పదం, (మాఘాతి భగవా)
ఆరాధయే దక్ఖిణేయ్యేభి తాది;
ఏవం యజిత్వా సమ్మా యాచయోగో,
ఉపపజ్జతి బ్రహ్మలోకన్తి బ్రూమీ"తి.

ఏవం వుత్తే, మాఘో మాణవో భగవన్తం ఏతదవోచ – "అభిక్కన్తం, భో గోతమ...పే.... అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత"న్తి.

మాఘసుత్తం పఞ్చమం నిట్ఠితం.

౬. సభియసుత్తం

ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే కలన్దకనివాపే. తేన ఖో పన సమయేన సభియస్స పరిబ్బాజకస్స పురాణసాలోహితాయ దేవతాయ పఞ్హా ఉద్దిట్ఠా హోన్తి – "యో తే, సభియ, సమణో వా బ్రాహ్మణో వా ఇమే పఞ్హే పుట్ఠో బ్యాకరోతి తస్స సన్తికే బ్రహ్మచరియం చరేయ్యాసీ"తి.

అథ ఖో సభియో పరిబ్బాజకో తస్సా దేవతాయ సన్తికే తే పఞ్హే ఉగ్గహేత్వా యే తే సమణబ్రాహ్మణా సఙ్ఘినో గణినో గణాచరియా ఞాతా యసస్సినో తిత్థకరా సాధుసమ్మతా బహుజనస్స, సేయ్యథిదం – పూరణో కస్సపో మక్ఖలిగోసాలో అజితో కేసకమ్బలో పకుధో [కకుధో (సీ॰) పకుద్ధో (స్యా॰ కం॰)] కచ్చానో సఞ్చయో [సఞ్జయో (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] బేలట్ఠపుత్తో [బేల్లట్ఠిపుత్తో (సీ॰ పీ॰), వేళట్ఠపుత్తో (స్యా॰)] నిగణ్ఠో నాటపుత్తో [నాతపుత్తో (సీ॰ పీ॰)], తే ఉపసఙ్కమిత్వా తే పఞ్హే పుచ్ఛతి. తే సభియేన పరిబ్బాజకేన పఞ్హే పుట్ఠా న సమ్పాయన్తి; అసమ్పాయన్తా కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాతుకరోన్తి. అపి చ సభియం యేవ పరిబ్బాజకం పటిపుచ్ఛన్తి.

అథ ఖో సభియస్స పరిబ్బాజకస్స ఏతదహోసి – "యే ఖో తే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా సఙ్ఘినో గణినో గణాచరియా ఞాతా యసస్సినో తిత్థకరా సాధుసమ్మతా బహుజనస్స, సేయ్యథిదం – పూరణో కస్సపో...పే.... నిగణ్ఠో నాటపుత్తో, తే మయా పఞ్హే పుట్ఠా న సమ్పాయన్తి, అసమ్పాయన్తా కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాతుకరోన్తి; అపి చ మఞ్ఞేవేత్థ పటిపుచ్ఛన్తి. యన్నూనాహం హీనాయావత్తిత్వా కామే పరిభుఞ్జేయ్య"న్తి.

అథ ఖో సభియస్స పరిబ్బాజకస్స ఏతదహోసి – "అయమ్పి ఖో సమణో గోతమో సఙ్ఘీ చేవ గణీ చ గణాచరియో చ ఞాతో యసస్సీ తిత్థకరో సాధుసమ్మతో బహుజనస్స; యంనూనాహం సమణం గోతమం ఉపసఙ్కమిత్వా ఇమే పఞ్హే పుచ్ఛేయ్య"న్తి.

అథ ఖో సభియస్స పరిబ్బాజకస్స ఏతదహోసి – "యేపి ఖో తే [యే ఖో తే (స్యా॰), యం ఖో తే (క॰)] భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా జిణ్ణా వుడ్ఢా మహల్లకా అద్ధగతా వయోఅనుప్పత్తా థేరా రత్తఞ్ఞూ చిరపబ్బజితా సఙ్ఘినో గణినో గణాచరియా ఞాతా యసస్సినో తిత్థకరా సాధుసమ్మతా బహుజనస్స, సేయ్యథిదం – పూరణో కస్సపో...పే॰ ... నిగణ్ఠో నాటపుత్తో, తేపి మయా పఞ్హే పుట్ఠా న సమ్పాయన్తి, అసమ్పాయన్తా కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాతుకరోన్తి, అపి చ మఞ్ఞేవేత్థ

పటిపుచ్ఛన్తి; కిం పన మే సమణో గోతమో ఇమే పఞ్హే పుట్ఠో బ్యాకరిస్సతి! సమణో హి గోతమో దహరో చేవ జాతియా, నవో చ పబ్బజ్జాయా”తి.

అథ ఖో సభియస్స పరిబ్బాజకస్స ఏతదహోసి – “సమణో ఖో [సమణో ఖో గోతమో (స్యా. క.)] దహరోతి న ఉఞ్ఞాతబ్బో న పరిభోతబ్బో. దహరోపి చేస సమణో గోతమో మహిద్ధికో హోతి మహానుభావో, యంనూనాహం సమణం గోతమం ఉపసఙ్కమిత్వా ఇమే పఞ్హే పుచ్ఛేయ్య”న్తి.

అథ ఖో సభియో పరిబ్బాజకో యేన రాజగహం తేన చారికం పక్కామి. అనుపుబ్బేన చారికం చరమానో యేన రాజగహం వేళువనం కలన్దకనివాపో, యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సభియో పరిబ్బాజకో భగవన్తం గాథాయ అజ్ఝభాసి –

౫౧౫.“కఙ్ఖీ వేచికిచ్ఛీ ఆగమం, (ఇతి సభియో)
పఞ్హే పుచ్ఛితుం అభికఙ్ఖమానో;
తేసన్తకరో భవాహి [భవాహి మే (పీ. క.)] పఞ్హే మే పుట్ఠో,
అనుపుబ్బం అనుధమ్మం బ్యాకరోహి మే”.

౫౧౬.“దూరతో ఆగతోసి సభియ, (ఇతి భగవా)
పఞ్హే పుచ్ఛితుం అభికఙ్ఖమానో;
తేసన్తకరో భవామి [తేసమన్తకరోమి తే (క.)] పఞ్హే తే పుట్ఠో,
అనుపుబ్బం అనుధమ్మం బ్యాకరోమి తే.

౫౧౭.“పుచ్ఛ మం సభియ పఞ్హం, యం కిఞ్చి మనసిచ్ఛసి;
తస్స తస్సేవ పఞ్హస్స, అహం అన్తం కరోమి తే”తి.

అథ ఖో సభియస్స పరిబ్బాజకస్స ఏతదహోసి – “అచ్ఛరియం వత, భో, అబ్భుతం వత, భో! యం వతాహం అఞ్ఞేసు సమణబ్రాహ్మణేసు ఓకాసకమ్మమత్తమ్పి [ఓకాసమత్తమ్పి (సీ. పీ.)] నాలత్థం తం మే ఇదం సమణేన గోతమేన ఓకాసకమ్మం కత”న్తి. అత్తమనో పముదితో ఉదగ్గో పీతిసోమనస్సజాతో భగవన్తం పఞ్హం అపుచ్ఛి –

౫౧౮.“కిం పత్తినమాహు భిక్ఖునం, (ఇతి సభియో)
సోరతం కేన కథఞ్చ దన్తమాహు;
బుద్ధోతి కథం పవుచ్చతి,
పుట్ఠో మే భగవా బ్యాకరోహి”.

౫౧౯.“పజ్జేన కతేన అత్తనా, (సభియాతి భగవా)

పరినిబ్బానగతో వితిణ్ణకఙ్ఖో;
విభవఞ్చ భవఞ్చ విప్పహాయ,
వుసితవా ఖీణపునబ్భవో స భిక్ఖు.

౫౨౦."సబ్బత్థ ఉపేక్ఖకో సతిమా, న సో హింసతి కఞ్చి సబ్బలోకే;
తిణ్ణో సమణో అనావిలో, ఉస్సదా యస్స న సన్తి సోరతో సో.

౫౨౧."యస్సిన్ద్రియాని భావితాని, అజ్ఝత్తం బహిద్ధా చ సబ్బలోకే;
నిబ్బిజ్ఝ ఇమం పరఞ్చ లోకం, కాలం కఙ్ఖతి భావితో స దన్తో.

౫౨౨."కప్పాని విచేయ్య కేవలాని, సంసారం దుభయం చుతూపపాతం;
విగతరజమనఙ్గణం విసుద్ధం, పత్తం జాతిఖయం తమాహు బుద్ధ"న్తి.

అథ ఖో సభియో పరిబ్బాజకో భగవతో భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా అత్తమనో పముదితో ఉదగ్గో పీతిసోమనస్సజాతో భగవన్తం ఉత్తరిం [ఉత్తరి (క.)] పఞ్హం అపుచ్ఛి –

౫౨౩."కిం పత్తినమాహు బ్రాహ్మణం, (ఇతి సభియో)
సమణం కేన కథఞ్చ న్హాతకోతి;
నాగోతి కథం పవుచ్చతి,
పుట్ఠో మే భగవా బ్యాకరోహి".

౫౨౪."బాహిత్వా సబ్బపాపకాని, (సభియాతి భగవా)
విమలో సాధుసమాహితో ఠితత్తో;
సంసారమతిచ్చ కేవలీ సో,
అసితో తాది పవుచ్చతే స బ్రహ్మా.

౫౨౫."సమితావి పహాయ పుఞ్ఞపాపం, విరజో ఞత్వా ఇమం పరఞ్చ లోకం;
జాతిమరణం ఉపాతివత్తో, సమణో తాది పవుచ్చతే తథత్తా.

౫౨౬."నిన్హాయ [నినహాయ (స్యా.)] సబ్బపాపకాని, అజ్ఝత్తం బహిద్ధా చ సబ్బలోకే;
దేవమనుస్సేసు కప్పియేసు, కప్పం నేతి తమాహు న్హాతకో"తి.

౫౨౭."ఆగుం న కరోతి కిఞ్చి లోకే, సబ్బసంయోగే [సబ్బయోగే (క.)] విసజ్జ బన్ధనాని;
సబ్బత్థ న సజ్జతీ విముత్తో, నాగో తాది పవుచ్చతే తథత్తా"తి.

అథ ఖో సభియో పరిబ్బాజకో…పే.… భగవన్తం ఉత్తరిం పఞ్హం అపుచ్ఛి –

౫౨౮."కం ఖేత్తజినం వదన్తి బుద్ధా, (ఇతి సభియో)
కుసలం కేన కథఞ్చ పణ్డితోతి;
ముని నామ కథం పవుచ్చతి,
పుట్ఠో మే భగవా బ్యాకరోహి".

౫౨౯."ఖేత్తాని విచేయ్య కేవలాని, (సభియాతి భగవా)
దిబ్బం మానుసకఞ్చ బ్రహ్మఖేత్తం;
సబ్బఖేత్తమూలబన్ధనా పముత్తో,
ఖేత్తజినో తాది పవుచ్చతే తథత్తా.

౫౩౦."కోసాని విచేయ్య కేవలాని, దిబ్బం మానుసకఞ్చ బ్రహ్మకోసం;
సబ్బకోసమూలబన్ధనా పముత్తో, కుసలో తాది పవుచ్చతే తథత్తా.

౫౩౧."దుభయాని విచేయ్య పణ్డరాని, అజ్ఝత్తం బహిద్ధా చ సుద్ధిపఞ్ఞో;
కణ్హం సుక్కం ఉపాతివత్తో, పణ్డితో తాది పవుచ్చతే తథత్తా.

౫౩౨."అసతఞ్చ సతఞ్చ ఞత్వా ధమ్మం, అజ్ఝత్తం బహిద్ధా చ సబ్బలోకే;
దేవమనుస్సేహి పూజనీయో, సఙ్గం జాలమతిచ్చ సో మునీ"తి.

అథ ఖో సభియో పరిబ్బాజకో...పే.... భగవన్తం ఉత్తరిం పఞ్హం అపుచ్ఛి –

౫౩౩. "కిం పత్తినమాహు వేదగుం, (ఇతి సభియో)
అనువిదితం కేన కథఞ్చ వీరియవాతి;
ఆజానియో కిన్తి నామ హోతి,
పుట్ఠో మే భగవా బ్యాకరోహి".

౫౩౪."వేదాని విచేయ్య కేవలాని, (సభియాతి భగవా)
సమణానం యానిధత్థి [యానిపత్థి (సీ. స్యా. పీ.)] బ్రాహ్మణానం;
సబ్బవేదనాసు వీతరాగో,
సబ్బం వేదమతిచ్చ వేదగూ సో.

౫౩౫."అనువిచ్చ పపఞ్చనామరూపం, అజ్ఝత్తం బహిద్ధా చ రోగమూలం;
సబ్బరోగమూలబన్ధనా పముత్తో, అనువిదితో తాది పవుచ్చతే తథత్తా.

౫౩౬."విరతో ఇధ సబ్బపాపకేహి, నిరయదుక్ఖం అతిచ్చ వీరియవా సో;
సో వీరియవా పధానవా, ధీరో తాది పవుచ్చతే తథత్తా.

౫౩౭. “యస్సస్సు లునాని బన్ధనాని, అజ్ఝత్తం బహిద్ధా చ సఙ్గమూలం;

సబ్బసఙ్గమూలబన్ధనా పముత్తో, ఆజానియో తాది పవుచ్చతే తథత్తా”తి.

అథ ఖో సభియో పరిబ్బాజకో…పే.… భగవన్తం ఉత్తరిం పఞ్హం అపుచ్ఛి –

౫౩౮.“కిం పత్తినమాహు సోత్తియం, (ఇతి సభియో)

అరియం కేన కథఞ్చ చరణవాతి;

పరిబ్బాజకో కిన్తి నామ హోతి,

పుట్ఠో మే భగవా బ్యాకరోహి”.

౫౩౯.“సుత్వా సబ్బధమ్మం అభిఞ్ఞాయ లోకే, (సభియాతి భగవా)

సావజ్జానవజ్జం యదత్థి కిఞ్చి;

అభిభుం అకథంకథిం విముత్తం,

అనిఘం సబ్బధిమాహు సోత్తియోతి.

౫౪౦.“ఛేత్వా ఆసవాని ఆలయాని, విద్వా సో న ఉపేతి గబ్భసేయ్యం;

సఞ్ఞం తివిధం పనుజ్జ పఙ్కం, కప్పం నేతి తమాహు అరియోతి.

౫౪౧.“యో ఇధ చరణేసు పత్తిపత్తో, కుసలో సబ్బదా ఆజానాతి [ఆజాని (స్యా.)] ధమ్మం;

సబ్బత్థ న సజ్జతి విముత్తచిత్తో [విముత్తో (సీ.)], పటిఘా యస్స న సన్తి చరణవా సో.

౫౪౨.“దుక్ఖవేపక్కం యదత్థి కమ్మం, ఉద్ధమధో తిరియం వాపి [తిరియఞ్చాపి (స్యా.)] మజ్ఝే;

పరిబ్బాజయిత్వా పరిఞ్ఞచారీ, మాయం మానమథోపి లోభకోధం;

పరియన్తమకాసి నామరూపం, తం పరిబ్బాజకమాహు పత్తిపత్త”న్తి.

అథ ఖో సభియో పరిబ్బాజకో భగవతో భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా అత్తమనో పముదితో ఉదగ్గో పీతిసోమనస్సజాతో ఉట్ఠాయాసనా ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కరిత్వా యేన భగవా తేనఞ్జలిం పణామేత్వా భగవన్తం సమ్ముఖా సారుప్పాహి గాథాహి అభిత్థవి –

౫౪౩.“యాని చ తీణి యాని చ సట్ఠి, సమణప్పవాదసితాని [సమణప్పవాదనిస్సితాని (స్యా. క.)] భూరిపఞ్ఞ;

సఞ్ఞక్ఖరసఞ్ఞనిస్సితాని, ఓసరణాని వినేయ్య ఓఘతమగా.

౫౪౪.“అన్తగూసి పారగూ [పారగూసి (స్యా. పీ. క.)] దుక్ఖస్స, అరహాసి సమ్మాసమ్బుద్ధో ఖీణాసవం తం మఞ్ఞే;

జుతిమా ముతిమా పహూతపఞ్ఞో, దుక్ఖస్సన్తకరం అతారేసి మం.

౫౪౫.“యం మే కఙ్ఖితమఞ్ఞాసి, విచికిచ్ఛా మం తారయి నమో తే;

ముని మోనపథేసు పత్తిపత్త, అఖిల ఆదిచ్చబన్ధు నోరతోసి.

౫౪౬.“యా మే కఙ్ఖా పురే ఆసి, తం మే బ్యాకాసి చక్ఖుమా;
అద్ధా మునీసి సమ్బుద్ధో, నత్థి నీవరణా తవ.

౫౪౭.“ఉపాయాసా చ తే సబ్బే, విద్ధస్తా వినళీకతా;
సీతిభూతో దమప్పత్తో, ధితిమా సచ్చనిక్కమో.

౫౪౮.“తస్స తే నాగనాగస్స, మహావీరస్స భాసతో;
సబ్బే దేవానుమోదన్తి, ఉభో నారదపబ్బతా.

౫౪౯.“నమో తే పురిసాజఞ్ఞ, నమో తే పురిసుత్తమ;
సదేవకస్మిం లోకస్మిం, నత్థి తే పటిపుగ్గలో.

౫౫౦.“తువం బుద్ధో తువం సత్థా, తువం మారాభిభూ ముని;
తువం అనుసయే ఛేత్వా, తిణ్ణో తారేసి మం పజం.

౫౫౧.“ఉపధీ తే సమతిక్కన్తా, ఆసవా తే పదాలితా;
సీహోసి అనుపాదానో, పహీనభయభేరవో.

౫౫౨.“పుణ్డరీకం యథా వగ్గు, తోయే న ఉపలిమ్పతి [తోయేన న ఉపలిప్పతి (సీ.), తోయే న ఉపలిప్పతి (పీ.), తోయేన న ఉపలిమ్పతి (క.)];
ఏవం పుఞ్ఞే చ పాపే చ, ఉభయే త్వం న లిమ్పసి;
పాదే వీర పసారేహి, సభియో వన్దతి సత్థునో”తి.

అథ ఖో సభియో పరిబ్బాజకో భగవతో పాదేసు సిరసా నిపతిత్వా భగవన్తం ఏతదవోచ – “అభిక్కన్తం, భన్తే...పే.... ఏసాహం భగవన్తం సరణం గచ్ఛామి ధమ్మఞ్చ భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ; లభేయ్యాహం, భన్తే, భగవతో సన్తికే పబ్బజ్జం, లభేయ్యం ఉపసమ్పద”న్తి .

“యో ఖో, సభియ, అఞ్ఞతిత్థియపుబ్బో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే ఆకఙ్ఖతి పబ్బజ్జం, ఆకఙ్ఖతి ఉపసమ్పదం, సో చత్తారో మాసే పరివసతి; చతున్నం మాసానం అచ్చయేన ఆరద్ధచిత్తా భిక్ఖూ పబ్బాజేన్తి, ఉపసమ్పాదేన్తి భిక్ఖుభావాయ. అపి చ మేత్థ పుగ్గలవేమత్తతా విదితా”తి.

“సచే, భన్తే, అఞ్ఞతిత్థియపుబ్బా ఇమస్మిం ధమ్మవినయే ఆకఙ్ఖన్తా పబ్బజ్జం, ఆకఙ్ఖన్తా ఉపసమ్పదం చత్తారో మాసే పరివసన్తి, చతున్నం మాసానం అచ్చయేన ఆరద్ధచిత్తా భిక్ఖూ పబ్బాజేన్తి, ఉపసమ్పాదేన్తి భిక్ఖుభావాయ, అహం చత్తారి వస్సాని పరివసిస్సామి; చతున్నం వస్సానం అచ్చయేన ఆరద్ధచిత్తా భిక్ఖూ పబ్బాజేన్తు ఉపసమ్పాదేన్తు భిక్ఖుభావాయా”తి.

అలత్థ ఖో సభియో పరిబ్బాజకో భగవతో సన్తికే పబ్బజ్జం అలత్థ ఉపసమ్పదం...పే.... అఞ్ఞతరో ఖో పనాయస్మా సభియో అరహతం అహోసీతి.

సభియసుత్తం ఛట్ఠం నిట్ఠితం.

౭. సేలసుత్తం

ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా అఙ్గుత్తరాపేసు చారికం చరమానో మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం అడ్ఢతేళసేహి భిక్ఖుసతేహి యేన ఆపణం నామ అఙ్గుత్తరాపానం నిగమో తదవసరి. అస్సోసి ఖో కేణియో జటిలో "సమణో ఖలు, భో, గోతమో సక్యపుత్తో సక్యకులా పబ్బజితో అఙ్గుత్తరాపేసు చారికం చరమానో మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం అడ్ఢతేళసేహి భిక్ఖుసతేహి ఆపణం అనుప్పత్తో. తం ఖో పన భవన్తం గోతమం ఏవం కల్యాణో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గతో – 'ఇతిపి సో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో విజ్జాచరణసమ్పన్నో సుగతో లోకవిదూ అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథి సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవా'తి [భగవా (స్యా. పీ.)]. సో ఇమం లోకం సదేవకం సమారకం సబ్రహ్మకం సస్సమణబ్రాహ్మణిం పజం సదేవమనుస్సం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేతి. సో ధమ్మం దేసతి ఆదికల్యాణం మజ్ఝేకల్యాణం పరియోసానకల్యాణం సాత్థం సబ్యఞ్జనం, కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం పకాసేతి. సాధు ఖో పన తథారూపానం అరహతం దస్సనం హోతీ"తి.

అథ ఖో కేణియో జటిలో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో కేణియం జటిలం భగవా ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేసి సమాదపేసి సముత్తేజేసి సమ్పహంసేసి. అథ ఖో కేణియో జటిలో భగవతా ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సితో సమాదపితో సముత్తేజితో సమ్పహంసితో భగవన్తం ఏతదవోచ – "అధివాసేతు మే భవం గోతమో స్వాతనాయ భత్తం సద్ధిం భిక్ఖుసఙ్ఘేనా"తి. ఏవం వుత్తే, భగవా కేణియం జటిలం ఏతదవోచ – "మహా ఖో, కేణియ, భిక్ఖుసఙ్ఘో అడ్ఢతేళసాని భిక్ఖుసతాని; త్వఞ్చ బ్రాహ్మణేసు అభిప్పసన్నో"తి.

దుతియమ్పి ఖో కేణియో జటిలో భగవన్తం ఏతదవోచ – "కిఞ్చాపి, భో గోతమ, మహా భిక్ఖుసఙ్ఘో అడ్ఢతేళసాని భిక్ఖుసతాని, అహఞ్చ బ్రాహ్మణేసు అభిప్పసన్నో; అధివాసేతు మే భవం గోతమో స్వాతనాయ భత్తం సద్ధిం భిక్ఖుసఙ్ఘేనా"తి. దుతియమ్పి ఖో భగవా కేణియం జటిలం ఏతదవోచ – "మహా ఖో, కేణియ, భిక్ఖుసఙ్ఘో అడ్ఢతేళసాని భిక్ఖుసతాని; త్వఞ్చ బ్రాహ్మణేసు అభిప్పసన్నో"తి.

తతియమ్పి ఖో కేణియో జటిలో భగవన్తం ఏతదవోచ – "కిఞ్చాపి, భో గోతమ, మహా భిక్ఖుసఙ్ఘో అడ్ఢతేళసాని భిక్ఖుసతాని, అహఞ్చ బ్రాహ్మణేసు అభిప్పసన్నో, అధివాసేతు [అధివాసేత్వేవ (సీ.)] మే భవం గోతమో స్వాతనాయ భత్తం సద్ధిం భిక్ఖుసఙ్ఘేనా"తి. అధివాసేసి భగవా తుణ్హీభావేన. అథ ఖో కేణియో జటిలో భగవతో అధివాసనం విదిత్వా ఉట్ఠాయాసనా యేన సకో అస్సమో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా మిత్తామచ్చే ఞాతిసాలోహితే ఆమన్తేసి – "సుణన్తు మే భవన్తో మిత్తామచ్చా ఞాతిసాలోహితా, సమణో మే గోతమో నిమన్తితో స్వాతనాయ భత్తం సద్ధిం భిక్ఖుసఙ్ఘేన, యేన మే కాయవేయ్యావటికం కరేయ్యాథా"తి. "ఏవం, భో"తి ఖో కేణియస్స జటిలస్స మిత్తామచ్చా ఞాతిసాలోహితా కేణియస్స

జటిలస్స పటిస్సుత్వా అప్పేకచ్చే ఉద్ధనాని ఖణన్తి, అప్పేకచ్చే కట్ఠాని ఫాలేన్తి, అప్పేకచ్చే భాజనాని ధోవన్తి, అప్పేకచ్చే ఉదకమణికం పతిట్ఠాపేన్తి, అప్పేకచ్చే ఆసనాని పఞ్ఞాపేన్తి. కేణియో పన జటిలో సామంయేవ మణ్డలమాళం పటియాదేతి.

తేన ఖో పన సమయేన సేలో బ్రాహ్మణో ఆపణే పటివసతి, తిణ్ణం వేదానం పారగూ సనిఘణ్డుకేటుభానం సాక్ఖరప్పభేదానం ఇతిహాసపఞ్చమానం పదకో వేయ్యాకరణో లోకాయతమహాపురిసలక్ఖణేసు అనవయో, తీణి చ మాణవకసతాని మన్తే వాచేతి.

తేన ఖో పన సమయేన కేణియో జటిలో సేలే బ్రాహ్మణే అభిప్పసన్నో హోతి. అథ ఖో సేలో బ్రాహ్మణో తీహి మాణవకసతేహి పరివుతో జఙ్ఘావిహారం అనుచఙ్కమమానో అనువిచరమానో యేన కేణియస్స జటిలస్స అస్సమో తేనుపసఙ్కమి. అద్దసా ఖో సేలో బ్రాహ్మణో కేణియస్స జటిలస్స అస్సమే [కేణిస్సమియే జటిలే (సీ. పీ.)] అప్పేకచ్చే ఉద్ధనాని ఖణన్తే...పే.... అప్పేకచ్చే ఆసనాని పఞ్ఞపేన్తే, కేణియం పన జటిలం సామంయేవ మణ్డలమాళం పటియాదేన్తం. దిస్వాన కేణియం జటిలం ఏతదవోచ – "కిం ను ఖో భోతో కేణియస్స ఆవాహో వా భవిస్సతి, వివాహో వా భవిస్సతి, మహాయఞ్ఞో వా పచ్చుపట్ఠితో, రాజా వా మాగధో సేనియో బిమ్బిసారో నిమన్తితో స్వాతనాయ సద్ధిం బలకాయేనా"తి?

"న మే, భో సేల, ఆవాహో వా భవిస్సతి వివాహో వా, నాపి రాజా మాగధో సేనియో బిమ్బిసారో నిమన్తితో స్వాతనాయ సద్ధిం బలకాయేన; అపి చ ఖో మే మహాయఞ్ఞో పచ్చుపట్ఠితో. అత్థి సమణో గోతమో సక్యపుత్తో సక్యకులా పబ్బజితో అఙ్గుత్తరాపేసు చారికం చరమానో మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం అడ్ఢతేళసేహి భిక్ఖుసతేహి ఆపణం అనుప్పత్తో. తం ఖో పన భవన్తం గోతమం...పే.... బుద్ధో భగవాతి. సో మే నిమన్తితో స్వాతనాయ భత్తం సద్ధిం భిక్ఖుసఙ్ఘేనా"తి. "బుద్ధోతి, భో కేణియ, వదేసి"? "బుద్ధోతి, భో సేల, వదామి". "బుద్ధోతి, భో కేణియ, వదేసి"? "బుద్ధోతి, భో సేల, వదామీ"తి.

అథ ఖో సేలస్స బ్రాహ్మణస్స ఏతదహోసి – "ఘోసోపి ఖో ఏసో దుల్లభో లోకస్మిం యదిదం బుద్ధోతి. ఆగతాని ఖో పనమ్హాకం మన్తేసు ద్వత్తింసమహాపురిసలక్ఖణాని, యేహి సమన్నాగతస్స మహాపురిసస్స ద్వేవ గతియో భవన్తి అనఞ్ఞా. సచే అగారం అజ్ఝావసతి రాజా హోతి చక్కవత్తి ధమ్మికో ధమ్మరాజా చాతురన్తో విజితావీ జనపదత్థావరియప్పత్తో సత్తరతనసమన్నాగతో. తస్సిమాని సత్త రతనాని భవన్తి, సేయ్యథిదం – చక్కరతనం, హత్థిరతనం, అస్సరతనం, మణిరతనం, ఇత్థిరతనం, గహపతిరతనం, పరిణాయకరతనమేవ సత్తమం. పరోసహస్సం ఖో పనస్స పుత్తా భవన్తి సూరా వీరఙ్గరూపా పరసేనప్పమద్దనా. సో ఇమం పథవిం సాగరపరియన్తం అదణ్డేన అసత్థేన ధమ్మేన అభివిజియ అజ్ఝావసతి. సచే ఖో పన అగారస్మా అనగారియం పబ్బజతి, అరహం హోతి సమ్మాసమ్బుద్ధో లోకే వివట్టచ్ఛదో [వివత్తచ్ఛద్దో (సీ. పీ.)]. కహం పన, భో కేణియ, ఏతరహి సో భవం గోతమో విహరతి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో"తి?

ఏవం వుత్తే, కేణియో జటిలో దక్ఖిణం బాహుం పగ్గహేత్వా సేలం బ్రాహ్మణం ఏతదవోచ – "యేనేసా , భో సేల, నీలవనరాజీ"తి. అథ ఖో సేలో బ్రాహ్మణో తీహి మాణవకసతేహి సద్ధిం యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి. అథ ఖో సేలో బ్రాహ్మణో తే మాణవకే ఆమన్తేసి – "అప్పసద్దా భోన్తో ఆగచ్ఛన్తు, పదే పదం నిక్ఖిపన్తా. దురాసదా హి తే భగవన్తో [భవన్తో (స్యా. క.)] సీహావ ఏకచరా. యదా చాహం, భో, సమణేన గోతమేన సద్ధిం మన్తేయ్యం, మా మే భోన్తో అన్తరన్తరా కథం ఓపాతేథ; కథాపరియోసానం మే భవన్తో ఆగమేన్తూ"తి.

అథ ఖో సేలో బ్రాహ్మణో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సేలో బ్రాహ్మణో భగవతో కాయే ద్వత్తింసమహాపురిసలక్ఖణాని సమన్నేసి [సమ్మన్నేసి (సీ. స్యా.)]. అద్దసా ఖో సేలో బ్రాహ్మణో భగవతో కాయే ద్వత్తింసమహాపురిసలక్ఖణాని యేభుయ్యేన ఠపేత్వా ద్వే. ద్వీసు మహాపురిసలక్ఖణేసు కఙ్ఖతి విచికిచ్ఛతి నాధిముచ్చతి న సమ్పసీదతి – కోసోహితే చ వత్థగుయ్హే, పహూతజివ్హతాయ చాతి.

అథ ఖో భగవతో ఏతదహోసి – “పస్సతి ఖో మే అయం సేలో బ్రాహ్మణో ద్వత్తింసమహాపురిసలక్ఖణాని యేభుయ్యేన ఠపేత్వా ద్వే. ద్వీసు మహాపురిసలక్ఖణేసు కఙ్ఖతి విచికిచ్ఛతి నాధిముచ్చతి న సమ్పసీదతి – కోసోహితే చ వత్థగుయ్హే, పహూతజివ్హతాయ చా”తి. అథ ఖో భగవా తథారూపం ఇద్ధాభిసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖాసి [అభిసఙ్ఖారేసి (స్యా. క.)], యథా అద్దస సేలో బ్రాహ్మణో భగవతో కోసోహితం వత్థగుయ్హం . అథ ఖో భగవా జివ్హం నిన్నామేత్వా ఉభోపి కణ్ణసోతాని అనుమసి పటిమసి, ఉభోపి నాసికసోతాని అనుమసి పటిమసి, కేవలమ్పి నలాటమణ్డలం జివ్హాయ ఛాదేసి.

అథ ఖో సేలస్స బ్రాహ్మణస్స ఏతదహోసి – “సమన్నాగతో ఖో సమణో గోతమో ద్వత్తింసమహాపురిసలక్ఖణేహి పరిపుణ్ణేహి, నో అపరిపుణ్ణేహి. నో చ ఖో నం జానామి బుద్ధో వా నో వా. సుతం ఖో పన మేతం బ్రాహ్మణానం వుద్ధానం మహల్లకానం ఆచరియపాచరియానం భాసమానానం – ‘యే తే భవన్తి అరహన్తో సమ్మాసమ్బుద్ధా, తే సకే వణ్ణే భఞ్ఞమానే అత్తానం పాతుకరోన్తీ’తి. యంనూనాహం సమణం గోతమం సమ్ముఖా సారుప్పాహి గాథాహి అభిత్థవేయ్య”న్తి. అథ ఖో సేలో బ్రాహ్మణో భగవన్తం సమ్ముఖా సారుప్పాహి గాథాహి అభిత్థవి –

౫౫౩.“పరిపుణ్ణకాయో సురుచి, సుజాతో చారుదస్సనో;
సువణ్ణవణ్ణోసి భగవా, సుసుక్కదాఠోసి వీరియవా.

౫౫౪“నరస్స హి సుజాతస్స, యే భవన్తి వియఞ్జనా;
సబ్బే తే తవ కాయస్మిం, మహాపురిసలక్ఖణా.

౫౫౫“పసన్ననేత్తో సుముఖో, బ్రహా ఉజు పతాపవా;
మజ్ఝే సమణసఙ్ఘస్స, ఆదిచ్చోవ విరోచసి.

౫౫౬.“కల్యాణదస్సనో భిక్ఖు, కఞ్చనసన్నిభత్తచో;
కిం తే సమణభావేన, ఏవం ఉత్తమవణ్ణినో.

౫౫౭.“రాజా అరహసి భవితుం, చక్కవత్తీ రథేసభో;
చాతురన్తో విజితావీ, జమ్బుసణ్డస్స [జమ్బుమణ్డస్స (క.)] ఇస్సరో.

౫౫౮“ఖత్తియా భోగిరాజానో [భోజరాజానో (సీ. స్యా.)], అనుయన్తా [అనుయుత్తా (సీ.)] భవన్తు తే;
రాజాభిరాజా మనుజిన్దో, రజ్జం కారేహి గోతమ”.

౫౫౯.“రాజాహమస్మి సేలాతి, (భగవా) ధమ్మరాజా అనుత్తరో;
ధమ్మేన చక్కం వత్తేమి, చక్కం అప్పటివత్తియం”.

౫౬౦.“సమ్బుద్ధో పటిజానాసి, (ఇతి సేలో బ్రాహ్మణో) ధమ్మరాజా అనుత్తరో;
‘ధమ్మేన చక్కం వత్తేమి’, ఇతి భాససి గోతమ.

౫౬౧.“కో ను సేనాపతి భోతో, సావకో సత్థురన్వయో;
కో తే తమనువత్తేతి, ధమ్మచక్కం పవత్తితం”.

౫౬౨.“మయా పవత్తితం చక్కం, (సేలాతి భగవా) ధమ్మచక్కం అనుత్తరం;
సారిపుత్తో అనువత్తేతి, అనుజాతో తథాగతం.

౫౬౩.“అభిఞ్ఞేయ్యం అభిఞ్ఞాతం, భావేతబ్బఞ్చ భావితం;
పహాతబ్బం పహీనం మే, తస్మా బుద్ధోస్మి బ్రాహ్మణ.

౫౬౪.“వినయస్సు మయి కఙ్ఖం, అధిముచ్చస్సు బ్రాహ్మణ;
దుల్లభం దస్సనం హోతి, సమ్బుద్ధానం అభిణ్హసో.

౫౬౫.“యేసం వే [యేసం వో (పీ.), యస్స వే (స్యా.)] దుల్లభో లోకే, పాతుభావో అభిణ్హసో;
సోహం బ్రాహ్మణ సమ్బుద్ధో, సల్లకత్తో అనుత్తరో.

౫౬౬.“బ్రహ్మభూతో అతితులో, మారసేనప్పమద్దనో;
సబ్బామిత్తే వసీకత్వా, మోదామి అకుతోభయో”.

౫౬౭.“ఇమం భవన్తో నిసామేథ, యథా భాసతి చక్ఖుమా;
సల్లకత్తో మహావీరో, సీహోవ నదతీ వనే.

౫౬౮.“బ్రహ్మభూతం అతితులం, మారసేనప్పమద్దనం;
కో దిస్వా నప్పసీదేయ్య, అపి కణ్హాభిజాతికో.

౫౬౯.“యో మం ఇచ్ఛతి అన్వేతు, యో వా నిచ్ఛతి గచ్ఛతు;
ఇధాహం పబ్బజిస్సామి, వరపఞ్ఞస్స సన్తికే”.

౫౭౦.“ఏవఞ్చే [ఏతఞ్చే (సీ. పీ.)] రుచ్చతి భోతో, సమ్మాసమ్బుద్ధసాసనే [సమ్మాసమ్బుద్ధసాసనం (సీ. స్యా. కం. పీ.)];
మయమ్పి పబ్బజిస్సామ, వరపఞ్ఞస్స సన్తికే”.

౫౭౧.“బ్రాహ్మణా తిసతా ఇమే, యాచన్తి పఞ్జలీకతా;

బ్రహ్మచరియం చరిస్సామ, భగవా తవ సన్తికే”.

౫౭౨.“స్వాక్ఖాతం బ్రహ్మచరియం, (సేలాతి భగవా) సన్దిట్ఠికమకాలికం;

యత్థ అమోఘా పబ్బజ్జా, అప్పమత్తస్స సిక్ఖతో”తి.

అలత్థ ఖో సేలో బ్రాహ్మణో సపరిసో భగవతో సన్తికే పబ్బజ్జం, అలత్థ ఉపసమ్పదం. అథ ఖో కేణియో జటిలో తస్సా రత్తియా అచ్చయేన సకే అస్సమే పణీతం ఖాదనీయం భోజనీయం పటియాదాపేత్వా భగవతో కాలం ఆరోచాపేసి – “కాలో, భో గోతమ, నిట్ఠితం భత్త”న్తి . అథ ఖో భగవా పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ యేన కేణియస్స జటిలస్స అస్సమో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది సద్ధిం భిక్ఖుసఙ్ఘేన.

అథ ఖో కేణియో జటిలో బుద్ధప్పముఖం భిక్ఖుసఙ్ఘం పణీతేన ఖాదనీయేన భోజనీయేన సహత్థా సన్తప్పేసి సమ్పవారేసి. అథ ఖో కేణియో జటిలో భగవన్తం భుత్తావిం ఓనీతపత్తపాణిం అఞ్ఞతరం నీచం ఆసనం గహేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో కేణియం జటిలం భగవా ఇమాహి గాథాహి అనుమోది –

౫౭౩. “అగ్గిహుత్తముఖా యఞ్ఞా, సావిత్తీ ఛన్దసో ముఖం;

రాజా ముఖం మనుస్సానం, నదీనం సాగరో ముఖం.

౫౭౪.“నక్ఖత్తానం ముఖం చన్దో, ఆదిచ్చో తపతం ముఖం;

పుఞ్ఞం ఆకఙ్ఖమానానం, సఙ్ఘో వే యజతం ముఖ”న్తి.

అథ ఖో భగవా కేణియం జటిలం ఇమాహి గాథాహి అనుమోదిత్వా ఉట్ఠాయాసనా పక్కామి. అథ ఖో ఆయస్మా సేలో సపరిసో ఏకో వూపకట్ఠో అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరన్తో నచిరస్సే …పే… అఞ్ఞతరో ఖో పనాయస్మా సేలో సపరిసో అరహతం అహోసి.

అథ ఖో ఆయస్మా సేలో సపరిసో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి, ఉపసఙ్కమిత్వా ఏకంసం చీవరం కత్వా యేన భగవా తేనఞ్జలిం పణామేత్వా భగవన్తం గాథాయ అజ్ఝభాసి –

౫౭౫.“యం తం సరణమాగమ్హ [మాగమ్మ (సీ॰ స్యా॰ క॰)], ఇతో అట్ఠమి చక్ఖుమ;

సత్తరత్తేన భగవా, దన్తమ్హ తవ సాసనే.

౫౭౬.“తువం బుద్ధో తువం సత్థా, తువం మారాభిభూ ముని;

తువం అనుసయే ఛేత్వా, తిణ్ణో తారేసిమం పజం.

౫౭౭.“ఉపధీ తే సమతిక్కన్తా, ఆసవా తే పదాలితా;

సీహోసి [సీహోవ (మ॰ ని॰ ౨.౪౦౧)] అనుపాదానో, పహీనభయభేరవో.

౫౭౮.“భిక్ఖవో తిసతా ఇమే, తిట్ఠన్తి పఞ్జలీకతా;

పాదే వీర పసారేహి, నాగా వన్దన్తు సత్థునో”తి.

సేలసుత్తం సత్తమం నిట్ఠితం.

౮. సల్లసుత్తం

౫౭౯.అనిమిత్తమనఞ్ఞాతం , మచ్చానం ఇధ జీవితం;

కసిరఞ్చ పరిత్తఞ్చ, తఞ్చ దుక్ఖేన సంయుతం.

౫౮౦.న హి సో ఉపక్కమో అత్థి, యేన జాతా న మియ్యరే;

జరమ్పి పత్వా మరణం, ఏవంధమ్మా హి పాణినో.

౫౮౧ఫలానమివ పక్కానం, పాతో పతనతో [పపతతో (సీ. పీ. అట్ఠ.)] భయం;

ఏవం జాతాన మచ్చానం, నిచ్చం మరణతో భయం.

౫౮౨యథాపి కుమ్భకారస్స, కతా మత్తికభాజనా;

సబ్బే భేదనపరియన్తా [భేదపరియన్తా (స్యా.)], ఏవం మచ్చాన జీవితం.

౫౮౩.దహరా చ మహన్తా చ, యే బాలా యే చ పణ్డితా;

సబ్బే మచ్చువసం యన్తి, సబ్బే మచ్చుపరాయణా.

౫౮౪తేసం మచ్చుపరేతానం, గచ్ఛతం పరలోకతో;

న పితా తాయతే పుత్తం, ఞాతీ వా పన ఞాతకే.

౫౮౫పేక్ఖతం యేవ ఞాతీనం, పస్స లాలపతం పుథు;

ఏకమేకోవ మచ్చానం, గోవజ్ఝో వియ నీయతి [నియ్యతి (బహూసు)].

౫౮౬ఏవమబ్భాహతో లోకో, మచ్చునా చ జరాయ చ;

తస్మా ధీరా న సోచన్తి, విదిత్వా లోకపరియాయం.

౫౮౭.యస్స మగ్గం న జానాసి, ఆగతస్స గతస్స వా;

ఉభో అన్తే అసమ్పస్సం, నిరత్థం పరిదేవసి.

౫౮౮పరిదేవయమానో చే, కిఞ్చిదత్థం ఉదబ్బహే;

సమ్మూళ్హో హింసమత్తానం, కయిరా చే నం విచక్ఖణో.

౫౮౯.న హి రుణ్ణేన సోకేన, సన్తిం పప్పోతి చేతసో;
భియ్యస్సుప్పజ్జతే దుక్ఖం, సరీరం చుపహఞ్ఞతి.

౫౯౦.కిసో వివణ్ణో భవతి, హింసమత్తానమత్తనా;
న తేన పేతా పాలేన్తి, నిరత్థా పరిదేవనా.

౫౯౧.సోకమప్పజహం జన్తు, భియ్యో దుక్ఖం నిగచ్ఛతి;
అనుత్థునన్తో కాలఙ్కతం [కాలకతం (సీ॰ స్యా॰)], సోకస్స వసమన్వగూ.

౫౯౨.అఞ్ఞేపి పస్స గమినే, యథాకమ్మూపగే నరే;
మచ్చునో వసమాగమ్మ, ఫన్దన్తేవిధ పాణినో.

౫౯౩.యేన యేన హి మఞ్ఞన్తి, తతో తం హోతి అఞ్ఞథా;
ఏతాదిసో వినాభావో, పస్స లోకస్స పరియాయం.

౫౯౪.అపి వస్ససతం జీవే, భియ్యో వా పన మాణవో;
ఞాతిసఙ్ఘా వినా హోతి, జహాతి ఇధ జీవితం.

౫౯౫.తస్మా అరహతో సుత్వా, వినేయ్య పరిదేవితం;
పేతం కాలఙ్కతం దిస్వా, నేసో లబ్భా మయా ఇతి.

౫౯౬.యథా సరణమాదిత్తం, వారినా పరినిబ్బయే [పరినిబ్బుతో (సీ॰ క॰)];
ఏవమ్పి ధీరో సపఞ్ఞో, పణ్డితో కుసలో నరో;
ఖిప్పముప్పతితం సోకం, వాతో తూలంవ ధంసయే.

౫౯౭.పరిదేవం పజప్పఞ్చ, దోమనస్సఞ్చ అత్తనో;
అత్తనో సుఖమేసానో, అబ్బహే సల్లమత్తనో.

౫౯౮.అబ్బూళ్హసల్లో అసితో, సన్తిం పప్పుయ్య చేతసో;
సబ్బసోకం అతిక్కన్తో, అసోకో హోతి నిబ్బుతోతి.

సల్లసుత్తం అట్ఠమం నిట్ఠితం.

౯. వాసేట్ఠసుత్తం

ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా ఇచ్ఛానఙ్గలే విహరతి ఇచ్ఛానఙ్గలవనసణ్డే. తేన ఖో పన సమయేన సమ్బహులా అభిఞ్ఞాతా అభిఞ్ఞాతా బ్రాహ్మణమహాసాలా ఇచ్ఛానఙ్గలే పటివసన్తి, సేయ్యథిదం – చఙ్కీ బ్రాహ్మణో, తారుక్ఖో

బ్రాహ్మణో, పోక్ఖరసాతి బ్రాహ్మణో, జాణుస్సోణి [జాణుసోణి (క.)] బ్రాహ్మణో, తోదేయ్యో బ్రాహ్మణో, అఞ్ఞే చ అభిఞ్ఞాతా అభిఞ్ఞాతా బ్రాహ్మణమహాసాలా. అథ ఖో వాసేట్ఠభారద్వాజానం మాణవానం జఙ్ఘావిహారం అనుచఙ్కమన్తానం అనువిచరన్తానం [అనుచఙ్కమమానానం అనువిచరమానానం (సీ. పీ.)] అయమన్తరాకథా ఉదపాది – "కథం, భో, బ్రాహ్మణో హోతీ"తి?

భారద్వాజో మాణవో ఏవమాహ – "యతో ఖో, భో, ఉభతో సుజాతో హోతి మాతితో చ పితితో చ సంసుద్ధగహణికో యావ సత్తమా పితామహయుగా అక్ఖిత్తో అనుపక్కుట్ఠో జాతివాదేన, ఏత్తావతా ఖో భో బ్రాహ్మణో హోతీ"తి.

వాసేట్ఠో మాణవో ఏవమాహ – "యతో ఖో, భో, సీలవా చ హోతి వతసమ్పన్నో [వత్తసమ్పన్నో (సీ. స్యా. మ. ని. ౨.౪౫౪)] చ, ఏత్తావతా ఖో, భో, బ్రాహ్మణో హోతీ"తి. నేవ ఖో అసక్ఖి భారద్వాజో మాణవో వాసేట్ఠం మాణవం సఞ్ఞాపేతుం, న పన అసక్ఖి వాసేట్ఠో మాణవో భారద్వాజం మాణవం సఞ్ఞాపేతుం.

అథ ఖో వాసేట్ఠో మాణవో భారద్వాజం మాణవం ఆమన్తేసి – "అయం ఖో, భో [అయం భో (సీ. స్యా. క.), అయం ఖో (పీ.)] భారద్వాజ, సమణో గోతమో సక్యపుత్తో సక్యకులా పబ్బజితో ఇచ్ఛానఙ్గలే విహరతి ఇచ్ఛానఙ్గలవనసణ్డే; తం ఖో పన భవన్తం గోతమం ఏవం కల్యాణో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గతో – 'ఇతిపి...పే.... బుద్ధో భగవా'తి. ఆయామ, భో భారద్వాజ, యేన సమణో గోతమో తేనుపసఙ్కమిస్సామ; ఉపసఙ్కమిత్వా సమణం గోతమం ఏతమత్థం పుచ్ఛిస్సామ. యథా నో సమణో గోతమో బ్యాకరిస్సతి తథా నం ధారేస్సామా"తి. "ఏవం, భో"తి ఖో భారద్వాజో మాణవో వాసేట్ఠస్స మాణవస్స పచ్చస్సోసి.

అథ ఖో వాసేట్ఠభారద్వాజా మాణవా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోదింసు. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో వాసేట్ఠో మాణవో భగవన్తం గాథాహి అజ్ఝభాసి –

౫౯౯."అనుఞ్ఞాతపటిఞ్ఞాతా, తేవిజ్జా మయమస్ముభో;
అహం పోక్ఖరసాతిస్స, తారుక్ఖస్సాయం మాణవో.

౬౦౦."తేవిజ్జానం యదక్ఖాతం, తత్ర కేవలినోస్మసే;
పదకస్మ వేయ్యాకరణా, జప్పే ఆచరియసాదిసా.

౬౦౧."తేసం నో జాతివాదస్మిం, వివాదో అత్థి గోతమ;
జాతియా బ్రాహ్మణో హోతి, భారద్వాజో ఇతి భాసతి;
అహఞ్చ కమ్మునా [కమ్మనా (సీ. పీ.) ఏవముపరిపి] బ్రూమి, ఏవం జానాహి చక్ఖుమ.

౬౦౨."తే న సక్కోమ సఞ్ఞాపేతుం, అఞ్ఞమఞ్ఞం మయం ఉభో;
భవన్తం [భగవన్తం (క.)] పుట్ఠుమాగమ్హా, సమ్బుద్ధం ఇతి విస్సుతం.

౬౦౩. “చన్దం యథా ఖయాతీతం, పేచ్చ పఞ్జలికా జనా;
వన్దమానా నమస్సన్తి, ఏవం లోకస్మి గోతమం.

౬౦౪.“చక్ఖుం లోకే సముప్పన్నం, మయం పుచ్ఛామ గోతమం;
జాతియా బ్రాహ్మణో హోతి, ఉదాహు భవతి కమ్మునా;
అజానతం నో పబ్రూహి, యథా జానేసు బ్రాహ్మణం”.

౬౦౫.“తేసం వో అహం బ్యక్ఖిస్సం, (వాసేట్ఠాతి భగవా) అనుపుబ్బం యథాతథం;
జాతివిభఙ్గం పాణానం, అఞ్ఞమఞ్ఞా హి జాతియో.

౬౦౬.“తిణరుక్ఖేపి జానాథ, న చాపి పటిజానరే;
లిఙ్గం జాతిమయం తేసం, అఞ్ఞమఞ్ఞా హి జాతియో.

౬౦౭. “తతో కీటే పటఙ్గే చ, యావ కున్థకిపిల్లికే;
లిఙ్గం జాతిమయం తేసం, అఞ్ఞమఞ్ఞా హి జాతియో.

౬౦౮.“చతుప్పదేపి జానాథ, ఖుద్దకే చ మహల్లకే;
లిఙ్గం జాతిమయం తేసం, అఞ్ఞమఞ్ఞా హి జాతియో.

౬౦౯.“పాదూదరేపి జానాథ, ఉరగే దీఘపిట్ఠికే;
లిఙ్గం జాతిమయం తేసం, అఞ్ఞమఞ్ఞా హి జాతియో.

౬౧౦.“తతో మచ్ఛేపి జానాథ, ఓదకే వారిగోచరే;
లిఙ్గం జాతిమయం తేసం, అఞ్ఞమఞ్ఞా హి జాతియో.

౬౧౧.“తతో పక్ఖీపి జానాథ, పత్తయానే విహఙ్గమే;
లిఙ్గం జాతిమయం తేసం, అఞ్ఞమఞ్ఞా హి జాతియో.

౬౧౨.“యథా ఏతాసు జాతీసు, లిఙ్గం జాతిమయం పుథు;
ఏవం నత్థి మనుస్సేసు, లిఙ్గం జాతిమయం పుథు.

౬౧౩. “న కేసేహి న సీసేన, న కణ్ణేహి న అక్ఖిభి;
న ముఖేన న నాసాయ, న ఓట్ఠేహి భమూహి వా.

౬౧౪.“న గీవాయ న అంసేహి, న ఉదరేన న పిట్ఠియా;
న సోణియా న ఉరసా, న సమ్బాధే న మేథునే [న సమ్బాధా న మేథునా (స్యా. క.)].

౬౧౫.“న హత్థేహి న పాదేహి, నాఙ్గులీహి నఖేహి వా;
న జఙ్ఘాహి న ఊరూహి, న వణ్ణేన సరేన వా;
లిఙ్గం జాతిమయం నేవ, యథా అఞ్ఞాసు జాతిసు.

౬౧౬.“పచ్చత్తఞ్చ సరీరేసు [పచ్చత్తం ససరీరేసు (సీ. పీ.)], మనుస్సేస్వేతం న విజ్జతి;
వోకారఞ్చ మనుస్సేసు, సమఞ్ఞాయ పవుచ్చతి.

౬౧౭.“యో హి కోచి మనుస్సేసు, గోరక్ఖం ఉపజీవతి;
ఏవం వాసేట్ఠ జానాహి, కస్సకో సో న బ్రాహ్మణో.

౬౧౮.“యో హి కోచి మనుస్సేసు, పుథుసిప్పేన జీవతి;
ఏవం వాసేట్ఠ జానాహి, సిప్పికో సో న బ్రాహ్మణో.

౬౧౯.“యో హి కోచి మనుస్సేసు, వోహారం ఉపజీవతి;
ఏవం వాసేట్ఠ జానాహి, వాణిజో సో న బ్రాహ్మణో.

౬౨౦.“యో హి కోచి మనుస్సేసు, పరపేస్సేన జీవతి;
ఏవం వాసేట్ఠ జానాహి, పేస్సికో [పేస్సకో (క.)] సో న బ్రాహ్మణో.

౬౨౧.“యో హి కోచి మనుస్సేసు, అదిన్నం ఉపజీవతి;
ఏవం వాసేట్ఠ జానాహి, చోరో ఏసో న బ్రాహ్మణో.

౬౨౨.“యో హి కోచి మనుస్సేసు, ఇస్సత్థం ఉపజీవతి;
ఏవం వాసేట్ఠ జానాహి, యోధాజీవో న బ్రాహ్మణో.

౬౨౩.“యో హి కోచి మనుస్సేసు, పోరోహిచ్చేన జీవతి;
ఏవం వాసేట్ఠ జానాహి, యాజకో ఏసో న బ్రాహ్మణో.

౬౨౪.“యో హి కోచి మనుస్సేసు, గామం రట్ఠఞ్చ భుఞ్జతి;
ఏవం వాసేట్ఠ జానాహి, రాజా ఏసో న బ్రాహ్మణో.

౬౨౫.“న చాహం బ్రాహ్మణం బ్రూమి, యోనిజం మత్తిసమ్భవం;
భోవాది నామ సో హోతి, సచే [స వే (సీ. స్యా.)] హోతి సకిఞ్చనో;
అకిఞ్చనం అనాదానం, తమహం బ్రూమి బ్రాహ్మణం.

౬౨౬.“సబ్బసంయోజనం ఛేత్వా, సో వే న పరితస్సతి;

సఙ్గాతిగం విసంయుత్తం, తమహం బ్రూమి బ్రాహ్మణం.

౬౨౭.“ఛేత్వా నద్ధిం వరత్తఞ్చ, సన్దానం సహానుక్కమం;
ఉక్ఖిత్తపలిఘం బుద్ధం, తమహం బ్రూమి బ్రాహ్మణం.

౬౨౮.“అక్కోసం వధబన్ధఞ్చ, అదుట్ఠో యో తితిక్ఖతి;
ఖన్తీబలం బలానీకం, తమహం బ్రూమి బ్రాహ్మణం.

౬౨౯.“అక్కోధనం వతవన్తం, సీలవన్తం అనుస్సదం;
దన్తం అన్తిమసారీరం, తమహం బ్రూమి బ్రాహ్మణం.

౬౩౦. “వారి పోక్ఖరపత్తేవ, ఆరగ్గేరివ సాసపో;
యో న లిమ్పతి కామేసు, తమహం బ్రూమి బ్రాహ్మణం.

౬౩౧. “యో దుక్ఖస్స పజానాతి, ఇధేవ ఖయమత్తనో;
పన్నభారం విసంయుత్తం, తమహం బ్రూమి బ్రాహ్మణం.

౬౩౨.“గమ్భీరపఞ్ఞం మేధావిం, మగ్గామగ్గస్స కోవిదం;
ఉత్తమత్థమనుప్పత్తం, తమహం బ్రూమి బ్రాహ్మణం.

౬౩౩. “అసంసట్ఠం గహట్ఠేహి, అనాగారేహి చూభయం;
అనోకసారిమప్పిచ్ఛం, తమహం బ్రూమి బ్రాహ్మణం.

౬౩౪. “నిధాయ దణ్డం భూతేసు, తసేసు థావరేసు చ;
యో న హన్తి న ఘాతేతి, తమహం బ్రూమి బ్రాహ్మణం.

౬౩౫.“అవిరుద్ధం విరుద్ధేసు, అత్తదణ్డేసు నిబ్బుతం;
సాదానేసు అనాదానం, తమహం బ్రూమి బ్రాహ్మణం.

౬౩౬. “యస్స రాగో చ దోసో చ, మానో మక్ఖో చ పాతితో;
సాసపోరివ ఆరగ్గా, తమహం బ్రూమి బ్రాహ్మణం.

౬౩౭. “అకక్కసం విఞ్ఞాపనిం, గిరం సచ్చముదీరయే;
యాయ నాభిసజే కఞ్చి, తమహం బ్రూమి బ్రాహ్మణం.

౬౩౮.“యోధ దీఘం వ రస్సం వా, అణుం థూలం సుభాసుభం;
లోకే అదిన్నం నాదియతి, తమహం బ్రూమి బ్రాహ్మణం.

౬౩౯. “ఆసా యస్స న విజ్జన్తి, అస్మిం లోకే పరమ్హి చ;

నిరాసాసం [నిరాసయం (సీ॰ స్యా॰ పీ॰), నిరాసకం (?)] విసంయుత్తం, తమహం బ్రూమి బ్రాహ్మణం.

౬౪౦.“యస్సాలయా న విజ్జన్తి, అఞ్ఞాయ అకథంకథీ;

అమతోగధమనుప్పత్తం, తమహం బ్రూమి బ్రాహ్మణం.

౬౪౧.“యోధ పుఞ్ఞఞ్చ పాపఞ్చ, ఉభో సఙ్గముపచ్చగా;

అసోకం విరజం సుద్ధం, తమహం బ్రూమి బ్రాహ్మణం.

౬౪౨.“చన్దంవ విమలం సుద్ధం, విప్పసన్నమనావిలం;

నన్దీభవపరిక్ఖీణం, తమహం బ్రూమి బ్రాహ్మణం.

౬౪౩. “యోమం పలిపథం దుగ్గం, సంసారం మోహమచ్చగా;

తిణ్ణో పారఙ్గతో ఝాయీ, అనేజో అకథంకథీ;

అనుపాదాయ నిబ్బుతో, తమహం బ్రూమి బ్రాహ్మణం.

౬౪౪.“యోధ కామే పహన్త్వాన, అనాగారో పరిబ్బజే;

కామభవపరిక్ఖీణం, తమహం బ్రూమి బ్రాహ్మణం.

౬౪౫.“యోధ తణ్హం పహన్త్వాన, అనాగారో పరిబ్బజే;

తణ్హాభవపరిక్ఖీణం, తమహం బ్రూమి బ్రాహ్మణం.

౬౪౬.“హిత్వా మానుసకం యోగం, దిబ్బం యోగం ఉపచ్చగా;

సబ్బయోగవిసంయుత్తం, తమహం బ్రూమి బ్రాహ్మణం.

౬౪౭. “హిత్వా రతిఞ్చ అరతిం, సీతిభూతం నిరూపధిం;

సబ్బలోకాభిభుం వీరం, తమహం బ్రూమి బ్రాహ్మణం.

౬౪౮.“చుతిం యో వేది [యోవేతి (?) ఇతివుత్తకే ౯౯ అట్ఠకథాసంవణ్ణనా పస్సితబ్బా] సత్తానం, ఉపపత్తిఞ్చ సబ్బసో;

అసత్తం సుగతం బుద్ధం, తమహం బ్రూమి బ్రాహ్మణం.

౬౪౯.“యస్స గతిం న జానన్తి, దేవా గన్ధబ్బమానుసా;

ఖీణాసవం అరహన్తం, తమహం బ్రూమి బ్రాహ్మణం.

౬౫౦.“యస్స పురే చ పచ్ఛా చ, మజ్ఝే చ నత్థి కిఞ్చనం;

అకిఞ్చనం అనాదానం, తమహం బ్రూమి బ్రాహ్మణం.

౬౫౧.“ఉసభం పవరం వీరం, మహేసిం విజితావినం;

అనేజం న్హాతకం బుద్ధం, తమహం బ్రూమి బ్రాహ్మణం.

౬౫౨.“పుబ్బేనివాసం యో వేది [యో’వేతి (?) ఇతివుత్తకే ౯౯ అట్ఠకథాసంవణ్ణనా పస్సితబ్బా], సగ్గాపాయఞ్చ పస్సతి;

అథో జాతిక్ఖయం పత్తో, తమహం బ్రూమి బ్రాహ్మణం.

౬౫౩.“సమఞ్ఞా హేసా లోకస్మిం, నామగోత్తం పకప్పితం;

సమ్ముచ్చా సముదాగతం, తత్థ తత్థ పకప్పితం.

౬౫౪.“దీఘరత్తమనుసయితం, దిట్ఠిగతమజానతం;

అజానన్తా నో [అజానన్తా తే (అట్ఠ.) మ. ని. ౨.౪౬౦] పబ్రువన్తి, జాతియా హోతి బ్రాహ్మణో.

౬౫౫.“న జచ్చా బ్రాహ్మణో హోతి, న జచ్చా హోతి అబ్రాహ్మణో;

కమ్మునా బ్రాహ్మణో హోతి, కమ్మునా హోతి అబ్రాహ్మణో.

౬౫౬.“కస్సకో కమ్మునా హోతి, సిప్పికో హోతి కమ్మునా;

వాణిజో కమ్మునా హోతి, పేస్సికో హోతి కమ్మునా.

౬౫౭.“చోరోపి కమ్మునా హోతి, యోధాజీవోపి కమ్మునా;

యాజకో కమ్మునా హోతి, రాజాపి హోతి కమ్మునా.

౬౫౮.“ఏవమేతం యథాభూతం, కమ్మం పస్సన్తి పణ్డితా;

పటిచ్చసముప్పాదదస్సా, కమ్మవిపాకకోవిదా.

౬౫౯.“కమ్మునా వత్తతి లోకో, కమ్మునా వత్తతి పజా;

కమ్మనిబన్ధనా సత్తా, రథస్సాణీవ యాయతో.

౬౬౦.“తపేన బ్రహ్మచరియేన, సంయమేన దమేన చ;

ఏతేన బ్రాహ్మణో హోతి, ఏతం బ్రాహ్మణముత్తమం.

౬౬౧.“తీహి విజ్జాహి సమ్పన్నో, సన్తో ఖీణపునబ్భవో;

ఏవం వాసేట్ఠ జానాహి, బ్రహ్మా సక్కో విజానత”న్తి.

ఏవం వుత్తే, వాసేట్ఠభారద్వాజా మాణవా భగవన్తం ఏతదవోచుం – “అభిక్కన్తం, భో గోతమ…పే॰… ఉపాసకే నో భవం గోతమో ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతే [పాణుపేతం (క.)] సరణం గతే”తి.

వాసేట్ఠసుత్తం నవమం నిట్ఠితం.

౧౦. కోకాలికసుత్తం

ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో కోకాలికో భిక్ఖు యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో కోకాలికో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – "పాపిచ్ఛా, భన్తే, సారిపుత్తమోగ్గల్లానా, పాపికానం ఇచ్ఛానం వసం గతా"తి.

ఏవం వుత్తే, భగవా కోకాలికం భిక్ఖుం ఏతదవోచ – "మా హేవం, కోకాలిక, మా హేవం, కోకాలిక! పసాదేహి, కోకాలిక, సారిపుత్తమోగ్గల్లానేసు చిత్తం. పేసలా సారిపుత్తమోగ్గల్లానా"తి.

దుతియమ్పి ఖో...పే.... తతియమ్పి ఖో కోకాలికో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – "కిఞ్చాపి మే, భన్తే, భగవా సద్ధాయికో పచ్చయికో, అథ ఖో పాపిచ్ఛావ సారిపుత్తమోగ్గల్లానా, పాపికానం ఇచ్ఛానం వసం గతా"తి. తతియమ్పి ఖో భగవా కోకాలికం భిక్ఖుం ఏతదవోచ – "మా హేవం, కోకాలిక , మా హేవం, కోకాలిక! పసాదేహి, కోకాలిక, సారిపుత్తమోగ్గల్లానేసు చిత్తం. పేసలా సారిపుత్తమోగ్గల్లానా"తి.

అథ ఖో కోకాలికో భిక్ఖు ఉట్ఠాయాసనా భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా పక్కామి. అచిరప్పక్కన్తస్స చ కోకాలికస్స భిక్ఖునో సాసపమత్తీహి పిళకాహి సబ్బో కాయో ఫుటో [ఫుట్ఠో (స్యా.)] అహోసి; సాసపమత్తియో హుత్వా ముగ్గమత్తియో అహేసుం; ముగ్గమత్తియో హుత్వా కళాయమత్తియో అహేసుం; కళాయమత్తియో హుత్వా కోలట్ఠిమత్తియో అహేసుం; కోలట్ఠిమత్తియో హుత్వా కోలమత్తియో అహేసుం; కోలమత్తియో హుత్వా ఆమలకమత్తియో అహేసుం; ఆమలకమత్తియో హుత్వా బేళువసలాటుకమత్తియో అహేసుం; బేళువసలాటుకమత్తియో హుత్వా బిల్లమత్తియో అహేసుం; బిల్లమత్తియో హుత్వా పభిజ్జింసు; పుబ్బఞ్చ లోహితఞ్చ పగ్ఘరింసు. అథ ఖో కోకాలికో భిక్ఖు తేనేవాబాధేన కాలమకాసి. కాలఙ్కతో చ కోకాలికో భిక్ఖు పదుమం నిరయం ఉపపజ్జి సారిపుత్తమోగ్గల్లానేసు చిత్తం ఆఘాతేత్వా .

అథ ఖో బ్రహ్మా సహమ్పతి అభిక్కన్తాయ రత్తియా అభిక్కన్తవణ్ణో కేవలకప్పం జేతవనం ఓభాసేత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి . ఏకమన్తం, ఠితో ఖో బ్రహ్మా సహమ్పతి భగవన్తం ఏతదవోచ – "కోకాలికో, భన్తే, భిక్ఖు కాలఙ్కతో; కాలఙ్కతో చ, భన్తే, కోకాలికో భిక్ఖు పదుమం నిరయం ఉపపన్నో సారిపుత్తమోగ్గల్లానేసు చిత్తం ఆఘాతేత్వా"తి. ఇదమవోచ బ్రహ్మా సహమ్పతి; ఇదం వత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా తత్థేవన్తరధాయి.

అథ ఖో భగవా తస్సా రత్తియా అచ్చయేన భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "ఇమం, భిక్ఖవే, రత్తిం బ్రహ్మా సహమ్పతి అభిక్కన్తాయ రత్తియా...పే.... ఇదమవోచ, భిక్ఖవే, బ్రహ్మా సహమ్పతి, ఇదం వత్వా మం పదక్ఖిణం కత్వా తత్థేవన్తరధాయీ"తి.

ఏవం వుత్తే, అఞ్ఞతరో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – "కీవదీఘం ను ఖో, భన్తే, పదుమే నిరయే ఆయుప్పమాణ"న్తి? "దీఘం ఖో, భిక్ఖు, పదుమే నిరయే ఆయుప్పమాణం; తం న సుకరం సఙ్ఖాతుం ఏత్తకాని వస్సాని ఇతి వా ఏత్తకాని

వస్ససతాని ఇతి వా ఏత్తకాని వస్ససహస్సాని ఇతి వా ఏత్తకాని వస్ససతసహస్సాని ఇతి వా’’తి. ‘‘సక్కా పన, భన్తే, ఉపమా [ఉపమం (సీ. స్యా. క.)] కాతు’’న్తి? ‘‘సక్కా, భిక్ఖూ’’తి భగవా అవోచ –

‘‘సేయ్యథాపి, భిక్ఖు, వీసతిఖారికో కోసలకో తిలవాహో; తతో పురిసో వస్ససతస్స వస్ససతస్స అచ్చయేన ఏకమేకం తిలం ఉద్ధరేయ్య. ఖిప్పతరం ఖో సో భిక్ఖు వీసతిఖారికో కోసలకో తిలవాహో ఇమినా ఉపక్కమేన పరిక్ఖయం పరియాదానం గచ్ఛేయ్య, నత్వేవ ఏకో అబ్బుదో నిరయో. సేయ్యథాపి, భిక్ఖు, వీసతి అబ్బుదా నిరయా ఏవమేకో నిరబ్బుదో నిరయో. సేయ్యథాపి, భిక్ఖు, వీసతి నిరబ్బుదా నిరయా ఏవమేకో అబబో నిరయో. సేయ్యథాపి, భిక్ఖు, వీసతి అబబా నిరయా ఏవమేకో అహహో నిరయో. సేయ్యథాపి, భిక్ఖు, వీసతి అహహా నిరయా ఏవమేకో అటటో నిరయో. సేయ్యథాపి, భిక్ఖు, వీసతి అటటా నిరయా ఏవమేకో కుముదో నిరయో. సేయ్యథాపి, భిక్ఖు, వీసతి కుముదా నిరయా ఏవమేకో సోగన్ధికో నిరయో. సేయ్యథాపి, భిక్ఖు, వీసతి సోగన్ధికా నిరయా ఏవమేకో ఉప్పలకో నిరయో. సేయ్యథాపి, భిక్ఖు, వీసతి ఉప్పలకా నిరయా ఏవమేకో పుణ్డరీకో నిరయో. సేయ్యథాపి, భిక్ఖు, వీసతి పుణ్డరీకా నిరయా ఏవమేకో పదుమో నిరయో. పదుమం ఖో పన భిక్ఖు నిరయం కోకాలికో భిక్ఖు ఉపపన్నో సారిపుత్తమోగ్గల్లానేసు చిత్తం ఆఘాతేత్వా’’తి. ఇదమవోచ భగవా, ఇదం వత్వాన సుగతో అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

౬౬౨.‘‘పురిసస్స హి జాతస్స, కుఠారీ [కుధారీ (క.)] జాయతే ముఖే;
యాయ ఛిన్దతి అత్తానం, బాలో దుబ్భాసితం భణం.

౬౬౩. ‘‘యో నిన్దియం పసంసతి, తం వా నిన్దతి యో పసంసియో;
విచినాతి ముఖేన సో కలిం, కలినా తేన సుఖం న విన్దతి.

౬౬౪.‘‘అప్పమత్తో అయం కలి, యో అక్ఖేసు ధనపరాజయో;
సబ్బస్సాపి సహాపి అత్తనా, అయమేవ మహత్తరో [మహన్తతరో (సీ.)] కలి;
యో సుగతేసు మనం పదోసయే.

౬౬౫.‘‘సతం సహస్సానం నిరబ్బుదానం, ఛత్తింసతి పఞ్చ చ అబ్బుదాని [అబ్బుదానం (క.)];
యమరియగరహీ నిరయం ఉపేతి, వాచం మనఞ్చ పణిధాయ పాపకం.

౬౬౬.‘‘అభూతవాదీ నిరయం ఉపేతి, యో వాపి కత్వా న కరోమిచాహ;
ఉభోపి తే పేచ్చ సమా భవన్తి, నిహీనకమ్మా మనుజా పరత్థ.

౬౬౭. ‘‘యో అప్పదుట్ఠస్స నరస్స దుస్సతి, సుద్ధస్స పోసస్స అనఙ్గణస్స;
తమేవ బాలం పచ్చేతి పాపం, సుఖుమో రజో పటివాతంవ ఖిత్తో.

౬౬౮.‘‘యో లోభగుణే అనుయుత్తో, సో వచసా పరిభాసతి అఞ్ఞే;
అసద్ధో కదరియో అవదఞ్ఞూ, మచ్ఛరి పేసుణియం [పేసుణియస్మిం (బహూసు)] అనుయుత్తో.

౬౬౯.“ముఖదుగ్గ విభూత అనరియ, భూనహు [భునహత (స్యా. క.)] పాపక దుక్కటకారి;

పురిసన్త కలీ అవజాత, మా బహుభాణిధ నేరయికోసి.

౬౭౦.“రజమాకిరసీ అహితాయ, సన్తే గరహసి కిబ్బిసకారీ;

బహూని దుచ్చరితాని చరిత్వా, గచ్ఛసి ఖో పపతం చిరరత్తం.

౬౭౧.“న హి నస్సతి కస్సచి కమ్మం, ఏతి హతం లభతేవ సువామి;

దుక్ఖం మన్దో పరలోకే, అత్తని పస్సతి కిబ్బిసకారీ.

౬౭౨.“అయోసఙ్కుసమాహతట్ఠానం , తిణ్హధారమయసూలముపేతి;

అథ తత్తఅయోగుళసన్నిభం, భోజనమత్థి తథా పతిరూపం.

౬౭౩. “న హి వగ్గు వదన్తి వదన్తా, నాభిజవన్తి న తాణముపేన్తి;

అఙ్గారే సన్థతే సయన్తి [సేన్తి (సీ. స్యా. పీ.)], గినిసమ్పజ్జలితం పవిసన్తి.

౬౭౪.“జాలేన చ ఓనహియాన, తత్థ హనన్తి అయోమయకుటేభి [అయోమయకూటేహి (సీ. స్యా. పీ.)];

అన్ధంవ తిమిసమాయన్తి, తం వితతఞ్హి యథా మహికాయో.

౬౭౫.“అథ లోహమయం పన కుమ్భిం, గినిసమ్పజ్జలితం పవిసన్తి;

పచ్చన్తి హి తాసు చిరరత్తం, అగ్గినిసమాసు [గినిస్సమాసు (క.)] సముప్పిలవాతే.

౬౭౬.“అథ పుబ్బలోహితమిస్సే, తత్థ కిం పచ్చతి కిబ్బిసకారీ;

యం యం దిసకం [దిసతం (సీ. స్యా. పీ.)] అధిసేతి, తత్థ కిలిస్సతి సమ్ఫుసమానో.

౬౭౭. “పుళవావసథే సలిలస్మిం, తత్థ కిం పచ్చతి కిబ్బిసకారీ;

గన్తుం న హి తీరమపత్థి, సబ్బసమా హి సమన్తకపల్లా.

౬౭౮.“అసిపత్తవనం పన తిణ్హం, తం పవిసన్తి సముచ్ఛిదగత్తా;

జివ్హం బలిసేన గహేత్వా, ఆరజయారజయా విహనన్తి.

౬౭౯.“అథ వేతరణిం పన దుగ్గం, తిణ్హధారఖురధారముపేన్తి;

తత్థ మన్దా పపతన్తి, పాపకరా పాపాని కరిత్వా.

౬౮౦.“ఖాదన్తి హి తత్థ రుదన్తే, సామా సబలా కాకోలగణా చ;

సోణా సిఙ్గాలా [సిగాలా (సీ. పీ.)] పటిగిద్ధా [పటిగిజ్ఝా (స్యా. పీ.)], కులలా వాయసా చ [కులలా చ వాయసా (?)] వితుదన్తి.

౬౮౧.“కిచ్చా వతయం ఇధ వుత్తి, యం జనో ఘుసతి [పస్సతి (సీ. స్యా. పీ.)] కిబ్బిసకారీ;
తస్మా ఇధ జీవితసేసే, కిచ్చకరో సియా నరో న చప్పమజ్జే.

౬౮౨.“తే గణితా విదూహి తిలవాహా, యే పదుమే నిరయే ఉపనీతా;
నహుతాని హి కోటియో పఞ్చ భవన్తి, ద్వాదస కోటిసతాని పునఞ్ఞా [పనయ్యే (క.)].

౬౮౩.“యావ దుఖా [దుక్ఖా (సీ. స్యా.), దుక్ఖ (పీ. క.)] నిరయా ఇధ వుత్తా, తత్థపి తావ చిరం వసితబ్బం;
తస్మా సుచిపేసలసాధుగుణేసు, వాచం మనం సతతం [పకతం (స్యా.)] పరిరక్ఖే”తి.

కోకాలికసుత్తం దసమం నిట్ఠితం.

౧౧. నాలకసుత్తం

౬౮౪.ఆనన్దజాతే తిదసగణే పతీతే, సక్కఞ్చ ఇన్దం సుచివసనే చ దేవే;
దుస్సం గహేత్వా అతిరివ థోమయన్తే, అసితో ఇసి అద్దస దివావిహారే.

౬౮౫.దిస్వాన దేవే ముదితమనే ఉదగ్గే, చిత్తిం కరిత్వాన ఇదమవోచ [కరిత్వా ఇదమవోచాసి (సీ.)] తత్థ;
“కిం దేవసఙ్ఘో అతిరివ కల్యరూపో, దుస్సం గహేత్వా రమయథ [భమయథ (సీ.)] కిం పటిచ్చ.

౬౮౬.“యదాపి ఆసీ అసురేహి సఙ్గమో, జయో సురానం అసురా పరాజితా.
తదాపి నేతాదిసో లోమహంసనో, కిమబ్భుతం దట్ఠు మరూ పమోదితా.

౬౮౭.“సేళేన్తి గాయన్తి చ వాదయన్తి చ, భుజాని ఫోటేన్తి [పోథేన్తి (సీ. పీ.), పోథేన్తి (క.)] చ నచ్చయన్తి చ;
పుచ్ఛామి వోహం మేరుముద్ధవాసినే, ధునాథ మే సంసయం ఖిప్ప మారిసా”.

౬౮౮.“సో బోధిసత్తో రతనవరో అతుల్యో, మనుస్సలోకే హితసుఖత్థాయ [హితసుఖతాయ (సీ. స్యా. పీ.)] జాతో;
సక్యాన గామే జనపదే లుమ్బినేయ్యే, తేనమ్హ తుట్ఠా అతిరివ కల్యరూపా.

౬౮౯.“సో సబ్బసత్తుత్తమో అగ్గపుగ్గలో, నరాసభో సబ్బపజానముత్తమో;
వత్తేస్సతి చక్కమిసివ్హయే వనే, నదంవ సీహో బలవా మిగాభిభూ”.

౬౯౦.తం సద్దం సుత్వా తురితమవసరీ సో, సుద్ధోదనస్స తద భవనం ఉపావిసి [ఉపాగమి (సీ. పీ.)];
నిసజ్జ తత్థ ఇదమవోచాసి సక్యే, “కుహిం కుమారో అహమపి దట్ఠుకామో”.

౬౯౧.తతో కుమారం జలితమివ సువణ్ణం, ఉక్కాముఖేవ సుకుసలసమ్పహట్ఠం [సుకుసలేన సమ్పహట్ఠం (క.)];
దద్దల్లమానం [దద్ధళ్హమానం (క.)] సిరియా అనోమవణ్ణం, దస్సేసు పుత్తం అసితవ్హయస్స సక్యా.

౬౯౨.దిస్వా కుమారం సిఖిమివ పజ్జలన్తం, తారాసభంవ నభసిగమం విసుద్ధం;

సూరియం తపన్తం సరదరివబ్భముత్తం, ఆనన్దజాతో విపులమలత్థ పీతిం.

౬౯౩. అనేకసాఖఞ్చ సహస్సమణ్డలం, ఛత్తం మరూ ధారయుమన్తలిక్ఖే;

సువణ్ణదణ్డా వీతిపతన్తి చామరా, న దిస్సరే చామరఛత్తగాహకా.

౬౯౪.దిస్వా జటీ కణ్హసిరివ్హయో ఇసి, సువణ్ణనిక్ఖం వియ పణ్డుకమ్బలే;

సేతఞ్చ ఛత్తం ధరియన్త [ధారియన్త (స్యా.), ధారయన్తం (సీ. క.)] ముద్ధని, ఉదగ్గచిత్తో సుమనో పటిగ్గహే.

౬౯౫.పటిగ్గహేత్వా పన సక్యపుఙ్గవం, జిగీసతో [జిగింసకో (సీ. స్యా. పీ.)] లక్ఖణమన్తపారగూ;

పసన్నచిత్తో గిరమబ్భుదీరయి, "అనుత్తరాయం ద్విపదానముత్తమో" [దిపదానముత్తమో (సీ. స్యా. పీ.)].

౬౯౬.అథత్తనో గమనమనుస్సరన్తో, అకల్యరూపో గళయతి అస్సుకాని;

దిస్వాన సక్యా ఇసిమవోచుం రుదన్తం,

"నో చే కుమారే భవిస్సతి అన్తరాయో".

౬౯౭.దిస్వాన సక్యే ఇసిమవోచ అకల్యే, "నాహం కుమారే అహితమనుస్సరామి;

న చాపిమస్స భవిస్సతి అన్తరాయో, న ఓరకాయం అధిమానసా [అధిమనసా (సీ. స్యా.)] భవాథ.

౬౯౮."సమ్బోధియగ్గం ఫుసిస్సతాయం కుమారో, సో ధమ్మచక్కం పరమవిసుద్ధదస్సీ;

వత్తేస్సతాయం బహుజనహితానుకమ్పీ, విత్థారికస్స భవిస్సతి బ్రహ్మచరియం.

౬౯౯."మమఞ్చ ఆయు న చిరమిధావసేసో, అథన్తరా మే భవిస్సతి కాలకిరియా;

సోహం న సోస్సం [సుస్సం (సీ. స్యా.)] అసమధురస్స ధమ్మం, తేనమ్హి అట్టో బ్యసనంగతో అఘావీ".

౭౦౦. సో సాకియానం విపులం జనేత్వా పీతిం, అన్తేపురమ్హా నిగ్గమా [నిరగమా (సీ. స్యా.), నిగమా (క. సీ.), నిరగమ (పీ.)] బ్రహ్మచారీ;

సో భాగినేయ్యం సయం అనుకమ్పమానో, సమాదపేసి అసమధురస్స ధమ్మే.

౭౦౧."బుద్ధోతి ఘోసం యద [యది (స్యా. క.)] పరతో సుణాసి, సమ్బోధిపత్తో వివరతి ధమ్మమగ్గం;

గన్త్వాన తత్థ సమయం పరిపుచ్ఛమానో [సయం పరిపుచ్ఛియానో (సీ. స్యా.)], చరస్సు తస్మిం భగవతి బ్రహ్మచరియం".

౭౦౨.తేనానుసిట్ఠో హితమనేన తాదినా, అనాగతే పరమవిసుద్ధదస్సినా;

సో నాలకో ఉపచితపుఞ్ఞసఞ్చయో, జినం పతిక్ఖం [పతి + ఇక్ఖం = పతిక్ఖం] పరివసి రక్ఖితిన్ద్రియో.

౭౦౩. సుత్వాన ఘోసం జినవరచక్కవత్తనే, గన్త్వాన దిస్వా ఇసినిసభం పసన్నో;
మోనేయ్యసేట్ఠం మునిపవరం అపుచ్ఛి, సమాగతే అసితావ్హయస్స సాసనేతి.

వత్థుగాథా నిట్ఠితా.

౭౦౪. "అఞ్ఞాతమేతం వచనం, అసితస్స యథాతథం;
తం తం గోతమ పుచ్ఛామి, సబ్బధమ్మాన పారగుం.

౭౦౫. "అనగారియుపేతస్స, భిక్ఖాచరియం జిగీసతో;
ముని పబ్రూహి మే పుట్ఠో, మోనేయ్యం ఉత్తమం పదం".

౭౦౬. "మోనేయ్యం తే ఉపఞ్ఞిస్సం, (ఇతి భగవా) దుక్కరం దురభిసమ్భవం;
హన్ద తే నం పవక్ఖామి, సన్థమ్భస్సు దళ్హో భవ.

౭౦౭. "సమానభాగం కుబ్బేథ, గామే అక్కుట్ఠవన్దితం;
మనోపదోసం రక్ఖేయ్య, సన్తో అనుణ్ణతో చరే.

౭౦౮. "ఉచ్చావచా నిచ్ఛరన్తి, దాయే అగ్గిసిఖూపమా;
నారియో మునిం పలోభేన్తి, తాసు తం మా పలోభయుం.

౭౦౯. "విరతో మేథునా ధమ్మా, హిత్వా కామే పరోపరే [పరోవరే (సీ. పీ.), వరావరే (స్యా.)];
అవిరుద్ధో అసారత్తో, పాణేసు తసథావరే.

౭౧౦. "యథా అహం తథా ఏతే, యథా ఏతే తథా అహం;
అత్తానం ఉపమం కత్వా, న హనేయ్య న ఘాతయే.

౭౧౧. "హిత్వా ఇచ్ఛఞ్చ లోభఞ్చ, యత్థ సత్తో పుథుజ్జనో;
చక్ఖుమా పటిపజ్జేయ్య, తరేయ్య నరకం ఇమం.

౭౧౨. "ఊనూదరో మితాహారో, అప్పిచ్ఛస్స అలోలుపో;
సదా [స వే (పీ.)] ఇచ్ఛాయ నిచ్ఛాతో, అనిచ్ఛో హోతి నిబ్బుతో.

౭౧౩. "స పిణ్డచారం చరిత్వా, వనన్తమభిహారయే;
ఉపట్ఠితో రుక్ఖమూలస్మిం, ఆసనూపగతో ముని.

౭౧౪. "స ఝానపసుతో ధీరో, వనన్తే రమితో సియా;
ఝాయేథ రుక్ఖమూలస్మిం, అత్తానమభితోసయం.

౭౦౫."తతో రత్యా వివసానే [వివసనే (సీ. స్యా. పీ.)], గామన్తమభిహారయే;
అవ్హానం నాభినన్దేయ్య, అభిహారఞ్చ గామతో.

౭౦౬."న మునీ గామమాగమ్మ, కులేసు సహసా చరే;
ఘాసేసనం ఛిన్నకథో, న వాచం పయుతం భణే.

౭౦౭."అలత్థం యదిదం సాధు, నాలత్థం కుసలం ఇతి;
ఉభయేనేవ సో తాదీ, రుక్ఖంవుపనివత్తతి [రుక్ఖంవు’పతివత్తతి (క.), రుక్ఖంవ ఉపాతివత్తతి (స్యా.)].

౭౦౮."స పత్తపాణి విచరన్తో, అమూగో మూగసమ్మతో;
అప్పం దానం న హీళేయ్య, దాతారం నావజానియా.

౭౦౯."ఉచ్చావచా హి పటిపదా, సమణేన పకాసితా;
న పారం దిగుణం యన్తి, నయిదం ఏకగుణం ముతం.

౭౧౦."యస్స చ విసతా నత్థి, ఛిన్నసోతస్స భిక్ఖునో;
కిచ్చాకిచ్చప్పహీనస్స, పరిళాహో న విజ్జతి.

౭౧౧."మోనేయ్యం తే ఉపఞ్ఞిస్సం, ఖురధారూపమో భవే;
జివ్హాయ తాలుమాహచ్చ, ఉదరే సఞ్ఞతో సియా.

౭౧౨."అలీనచిత్తో చ సియా, న చాపి బహు చిన్తయే;
నిరామగన్ధో అసితో, బ్రహ్మచరియపరాయణో.

౭౧౩. "ఏకాసనస్స సిక్ఖేథ, సమణూపాసనస్స చ;
ఏకత్తం మోనమక్ఖాతం, ఏకో చే అభిరమిస్ససి;
అథ భాహిసి [భాసిహి (సీ. స్యా. పీ.)] దసదిసా.

౭౧౪."సుత్వా ధీరానం నిగ్ఘోసం, ఝాయీనం కామచాగినం;
తతో హిరిఞ్చ సద్ధఞ్చ, భియ్యో కుబ్బేథ మామకో.

౭౧౫."తం నదీహి విజానాథ, సోబ్భేసు పదరేసు చ;
సణన్తా యన్తి కుసోబ్భా [కుస్సుబ్భా (సీ.)], తుణ్హీయన్తి మహోదధీ.

౭౧౬."యదూనకం తం సణతి, యం పూరం సన్తమేవ తం;
అడ్ఢకుమ్భూపమో బాలో, రహదో పూరోవ పణ్డితో.

౭౨౭. “యం సమణో బహుం భాసతి, ఉపేతం అత్థసఞ్హితం;
జానం సో ధమ్మం దేసేతి, జానం సో బహు భాసతి.

౭౨౮. “యో చ జానం సంయతత్తో, జానం న బహు భాసతి;
స మునీ మోనమరహతి, స మునీ మోనమజ్ఝగా”తి.

నాలకసుత్తం ఏకాదసమం నిట్ఠితం.

౧౨. ద్వయతానుపస్సనాసుత్తం

ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి పుబ్బారామే మిగారమాతుపాసాదే. తేన ఖో పన సమయేన భగవా తదహుపోసథే పన్నరసే పుణ్ణాయ పుణ్ణమాయ రత్తియా భిక్ఖుసఙ్ఘపరివుతో అబ్భోకాసే నిసిన్నో హోతి . అథ ఖో భగవా తుణ్హీభూతం తుణ్హీభూతం భిక్ఖుసఙ్ఘం అనువిలోకేత్వా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి –

“‘యే తే, భిక్ఖవే, కుసలా ధమ్మా అరియా నియ్యానికా సమ్బోధగామినో, తేసం వో, భిక్ఖవే, కుసలానం ధమ్మానం అరియానం నియ్యానికానం సమ్బోధగామీనం కా ఉపనిసా సవనాయా’తి ఇతి చే, భిక్ఖవే, పుచ్ఛితారో అస్సు, తే ఏవమస్సు వచనీయా – ‘యావదేవ ద్వయతానం ధమ్మానం యథాభూతం ఞాణాయా’తి. కిఞ్చ ద్వయతం వదేథ?

(౧) “ఇదం దుక్ఖం, అయం దుక్ఖసముదయోతి అయమేకానుపస్సనా. అయం దుక్ఖనిరోధో, అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదాతి, అయం దుతియానుపస్సనా. ఏవం సమ్మా ద్వయతానుపస్సినో ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో అప్పమత్తస్స ఆతాపినో పహితత్తస్స విహరతో ద్విన్నం ఫలానం అఞ్ఞతరం ఫలం పాటికఙ్ఖం – దిట్ఠేవ ధమ్మే అఞ్ఞా, సతి వా ఉపాదిసేసే అనాగామితా”తి.

ఇదమవోచ భగవా. ఇదం వత్వాన సుగతో అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

౭౨౯. “యే దుక్ఖం నప్పజానన్తి, అథో దుక్ఖస్స సమ్భవం;
యత్థ చ సబ్బసో దుక్ఖం, అసేసం ఉపరుజ్ఝతి;
తఞ్చ మగ్గం న జానన్తి, దుక్ఖూపసమగామినం.

౭౩౦. “చేతోవిముత్తిహీనా తే, అథో పఞ్ఞావిముత్తియా;
అభబ్బా తే అన్తకిరియాయ, తే వే జాతిజరూపగా.

౭౩౧. “యే చ దుక్ఖం పజానన్తి, అథో దుక్ఖస్స సమ్భవం;
యత్థ చ సబ్బసో దుక్ఖం, అసేసం ఉపరుజ్ఝతి;
తఞ్చ మగ్గం పజానన్తి, దుక్ఖూపసమగామినం.

౭౩౨. “చేతోవిముత్తిసమ్పన్నా, అథో పఞ్ఞావిముత్తియా;

భబ్బా తే అన్తకిరియాయ, న తే జాతిజరూపగా”తి.

(౨) “‘సియా అఞ్ఞేనపి పరియాయేన సమ్మా ద్వయతానుపస్సనా’తి, ఇతి చే, భిక్ఖవే, పుచ్ఛితారో అస్సు; ‘సియా’తిస్సు వచనీయా. కథఞ్చ సియా? యం కిఞ్చి దుక్ఖం సమ్భోతి సబ్బం ఉపధిపచ్చయాతి, అయమేకానుపస్సనా. ఉపధీనం త్వేవ అసేసవిరాగనిరోధా నత్థి దుక్ఖస్స సమ్భవోతి, అయం దుతియానుపస్సనా. ఏవం సమ్మా…పే.… అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

౭౩౩. “ఉపధినిదానా పభవన్తి దుక్ఖా, యే కేచి లోకస్మిమనేకరూపా;
యో వే అవిద్వా ఉపధిం కరోతి, పునప్పునం దుక్ఖముపేతి మన్దో;
తస్మా పజానం ఉపధిం న కయిరా, దుక్ఖస్స జాతిప్పభవానుపస్సీ”తి.

(౩) “‘సియా అఞ్ఞేనపి పరియాయేన సమ్మా ద్వయతానుపస్సనా’తి, ఇతి చే, భిక్ఖవే, పుచ్ఛితారో అస్సు; ‘సియా’తిస్సు వచనీయా. కథఞ్చ సియా? యం కిఞ్చి దుక్ఖం సమ్భోతి సబ్బం అవిజ్జాపచ్చయాతి, అయమేకానుపస్సనా. అవిజ్జాయ త్వేవ అసేసవిరాగనిరోధా నత్థి దుక్ఖస్స సమ్భవోతి, అయం దుతియానుపస్సనా. ఏవం సమ్మా…పే.… అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

౭౩౪. “జాతిమరణసంసారం , యే వజన్తి పునప్పునం;
ఇత్థభావఞ్ఞథాభావం, అవిజ్జాయేవ సా గతి.

౭౩౫. “అవిజ్జా హాయం మహామోహో, యేనిదం సంసితం చిరం;
విజ్జాగతా చ యే సత్తా, న తే గచ్ఛన్తి [నాగచ్ఛన్తి (సీ. పీ.)] పునబ్భవ”న్తి.

(౪) “సియా అఞ్ఞేనపి…పే.… కథఞ్చ సియా? యం కిఞ్చి దుక్ఖం సమ్భోతి సబ్బం సఙ్ఖారపచ్చయాతి, అయమేకానుపస్సనా. సఙ్ఖారానం త్వేవ అసేసవిరాగనిరోధా నత్థి దుక్ఖస్స సమ్భవోతి, అయం దుతియానుపస్సనా. ఏవం సమ్మా…పే.… అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

౭౩౬. “యం కిఞ్చి దుక్ఖం సమ్భోతి, సబ్బం సఙ్ఖారపచ్చయా;
సఙ్ఖారానం నిరోధేన, నత్థి దుక్ఖస్స సమ్భవో.

౭౩౭. “ఏతమాదీనవం ఞత్వా, దుక్ఖం సఙ్ఖారపచ్చయా;
సబ్బసఙ్ఖారసమథా, సఞ్ఞానం ఉపరోధనా;
ఏవం దుక్ఖక్ఖయో హోతి, ఏతం ఞత్వా యథాతథం.

౭౩౮. “సమ్మద్దసా వేదగునో, సమ్మదఞ్ఞాయ పణ్డితా;
అభిభుయ్య మారసంయోగం, న గచ్ఛన్తి [నాగచ్ఛన్తి (సీ. పీ.)] పునబ్భవ”న్తి.

(౫) “సియా అఞ్ఞేనపి…పే॰… కథఞ్చ సియా? యం కిఞ్చి దుక్ఖం సమ్భోతి సబ్బం విఞ్ఞాణపచ్చయాతి, అయమేకానుపస్సనా. విఞ్ఞాణస్స త్వేవ అసేసవిరాగనిరోధా నత్థి దుక్ఖస్స సమ్భవోతి, అయం దుతియానుపస్సనా. ఏవం సమ్మా…పే॰… అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

౭౩౯. “యం కిఞ్చి దుక్ఖం సమ్భోతి, సబ్బం విఞ్ఞాణపచ్చయా;
విఞ్ఞాణస్స నిరోధేన, నత్థి దుక్ఖస్స సమ్భవో.

౭౪౦. “ఏతమాదీనవం ఞత్వా, దుక్ఖం విఞ్ఞాణపచ్చయా;
విఞ్ఞాణూపసమా భిక్ఖు, నిచ్ఛాతో పరినిబ్బుతో”తి.

(౬) “సియా అఞ్ఞేనపి…పే॰… కథఞ్చ సియా? యం కిఞ్చి దుక్ఖం సమ్భోతి సబ్బం ఫస్సపచ్చయాతి, అయమేకానుపస్సనా. ఫస్సస్స త్వేవ అసేసవిరాగనిరోధా నత్థి దుక్ఖస్స సమ్భవోతి, అయం దుతియానుపస్సనా. ఏవం సమ్మా…పే॰… అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

౭౪౧. “తేసం ఫస్సపరేతానం, భవసోతానుసారినం;
కుమ్మగ్గపటిపన్నానం, ఆరా సంయోజనక్ఖయో.

౭౪౨. “యే చ ఫస్సం పరిఞ్ఞాయ, అఞ్ఞాయుపసమే [పఞ్ఞాయ ఉపసమే (స్యా॰)] రతా;
తే వే ఫస్సాభిసమయా, నిచ్ఛాతా పరినిబ్బుతా”తి.

(౭) “సియా అఞ్ఞేనపి…పే॰… కథఞ్చ సియా? యం కిఞ్చి దుక్ఖం సమ్భోతి సబ్బం వేదనాపచ్చయాతి, అయమేకానుపస్సనా. వేదనానం త్వేవ అసేసవిరాగనిరోధా నత్థి దుక్ఖస్స సమ్భవోతి, అయం దుతియానుపస్సనా. ఏవం సమ్మా…పే॰… అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

౭౪౩. “సుఖం వా యది వా దుక్ఖం, అదుక్ఖమసుఖం సహ;
అజ్ఝత్తఞ్చ బహిద్ధా చ, యం కిఞ్చి అత్థి వేదితం.

౭౪౪. “ఏతం దుక్ఖన్తి ఞత్వాన, మోసధమ్మం పలోకినం [పలోకితం (సీ॰)];
ఫుస్స ఫుస్స వయం పస్సం, ఏవం తత్థ విజానతి [విరజ్జతి (క॰ సీ॰)];
వేదనానం ఖయా భిక్ఖు, నిచ్ఛాతో పరినిబ్బుతో”తి.

(౮) “సియా అఞ్ఞేనపి…పే॰… కథఞ్చ సియా? యం కిఞ్చి దుక్ఖం సమ్భోతి సబ్బం తణ్హాపచ్చయాతి, అయమేకానుపస్సనా. తణ్హాయ త్వేవ అసేసవిరాగనిరోధా నత్థి దుక్ఖస్స సమ్భవోతి, అయం దుతియానుపస్సనా. ఏవం సమ్మా…పే॰… అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

౭౪౫.“తణ్హాదుతియో పురిసో, దీఘమద్ధాన సంసరం;

ఇత్థభావఞ్ఞథాభావం, సంసారం నాతివత్తతి.

౭౪౬.“ఏతమాదీనవం ఞత్వా, తణ్హం [తణ్హా (బహూసు) ఇతివుత్తకే ౧౫ పస్సితబ్బం] దుక్ఖస్స సమ్భవం;

వీతతణ్హో అనాదానో, సతో భిక్ఖు పరిబ్బజే”తి.

(౯) “సియా అఞ్ఞేనపి…పే.… కథఞ్చ సియా? యం కిఞ్చి దుక్ఖం సమ్భోతి సబ్బం ఉపాదానపచ్చయాతి, అయమేకానుపస్సనా. ఉపాదానానం [ఉపాదానస్స (స్యా. క.)] త్వేవ అసేసవిరాగనిరోధా నత్థి దుక్ఖస్స సమ్భవోతి, అయం దుతియానుపస్సనా. ఏవం సమ్మా…పే.… అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

౭౪౭.“ఉపాదానపచ్చయా భవో, భూతో దుక్ఖం నిగచ్ఛతి;

జాతస్స మరణం హోతి, ఏసో దుక్ఖస్స సమ్భవో.

౭౪౮.“తస్మా ఉపాదానక్ఖయా, సమ్మదఞ్ఞాయ పణ్డితా;

జాతిక్ఖయం అభిఞ్ఞాయ, న గచ్ఛన్తి పునబ్భవ”న్తి.

(౧౦) “సియా అఞ్ఞేనపి…పే.… కథఞ్చ సియా? యం కిఞ్చి దుక్ఖం సమ్భోతి సబ్బం ఆరమ్భపచ్చయాతి, అయమేకానుపస్సనా. ఆరమ్భానం త్వేవ అసేసవిరాగనిరోధా నత్థి దుక్ఖస్స సమ్భవోతి, అయం దుతియానుపస్సనా. ఏవం సమ్మా…పే.… అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

౭౪౯.“యం కిఞ్చి దుక్ఖం సమ్భోతి, సబ్బం ఆరమ్భపచ్చయా;

ఆరమ్భానం నిరోధేన, నత్థి దుక్ఖస్స సమ్భవో.

౭౫౦.“ఏతమాదీనవం ఞత్వా, దుక్ఖం ఆరమ్భపచ్చయా;

సబ్బారమ్భం పటినిస్సజ్జ, అనారమ్భే విముత్తినో.

౭౫౧.“ఉచ్ఛిన్నభవతణ్హస్స, సన్తచిత్తస్స భిక్ఖునో;

విక్ఖీణో [వితిణ్ణో (సీ.)] జాతిసంసారో, నత్థి తస్స పునబ్భవో”తి.

(౧౧) “సియా అఞ్ఞేనపి…పే.… కథఞ్చ సియా? యం కిఞ్చి దుక్ఖం సమ్భోతి సబ్బం ఆహారపచ్చయాతి, అయమేకానుపస్సనా. ఆహారానం త్వేవ అసేసవిరాగనిరోధా నత్థి దుక్ఖస్స సమ్భవోతి, అయం దుతియానుపస్సనా. ఏవం సమ్మా…పే.… అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

౭౫౨.“యం కిఞ్చి దుక్ఖం సమ్భోతి, సబ్బం ఆహారపచ్చయా;

ఆహారానం నిరోధేన, నత్థి దుక్ఖస్స సమ్భవో.

౭౩౩. “ఏతమాదీనవం ఞత్వా, దుక్ఖం ఆహారపచ్చయా;

సబ్బాహారం పరిఞ్ఞాయ, సబ్బాహారమనిస్సితో.

౭౩౪. “ఆరోగ్యం సమ్మదఞ్ఞాయ, ఆసవానం పరిక్ఖయా;

సఙ్ఖాయ సేవీ ధమ్మట్ఠో, సఙ్ఖ్యం [సఙ్ఖం (సీ. పీ.)] నోపేతి వేదగూ”తి.

(౧౨) “సియా అఞ్ఞేనపి…పే.… కథఞ్చ సియా? యం కిఞ్చి దుక్ఖం సమ్భోతి సబ్బం ఇఞ్జితపచ్చయాతి, అయమేకానుపస్సనా. ఇఞ్జితానం త్వేవ అసేసవిరాగనిరోధా నత్థి దుక్ఖస్స సమ్భవోతి, అయం దుతియానుపస్సనా. ఏవం సమ్మా…పే.… అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

౭౩౫. “యం కిఞ్చి దుక్ఖం సమ్భోతి, సబ్బం ఇఞ్జితపచ్చయా;

ఇఞ్జితానం నిరోధేన, నత్థి దుక్ఖస్స సమ్భవో.

౭౩౬. “ఏతమాదీనవం ఞత్వా, దుక్ఖం ఇఞ్జితపచ్చయా;

తస్మా హి ఏజం వోస్సజ్జ, సఙ్ఖారే ఉపరున్ధియ;

అనేజో అనుపాదానో, సతో భిక్ఖు పరిబ్బజే”తి.

(౧౩) “సియా అఞ్ఞేనపి…పే.… కథఞ్చ సియా? నిస్సితస్స చలితం హోతీతి, అయమేకానుపస్సనా. అనిస్సితో న చలతీతి, అయం దుతియానుపస్సనా. ఏవం సమ్మా…పే.… అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

౭౩౭. “అనిస్సితో న చలతి, నిస్సితో చ ఉపాదియం;

ఇత్థభావఞ్ఞథాభావం, సంసారం నాతివత్తతి.

౭౩౮. “ఏతమాదీనవం ఞత్వా, నిస్సయేసు మహబ్భయం;

అనిస్సితో అనుపాదానో, సతో భిక్ఖు పరిబ్బజే”తి.

(౧౪) “సియా అఞ్ఞేనపి…పే.… కథఞ్చ సియా? రూపేహి, భిక్ఖవే, అరూపా [ఆరుప్పా (సీ. పీ.)] సన్తతరాతి, అయమేకానుపస్సనా. అరూపేహి నిరోధో సన్తతరోతి, అయం దుతియానుపస్సనా. ఏవం సమ్మా…పే.… అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

౭౩౯. “యే చ రూపూపగా సత్తా, యే చ అరూపట్ఠాయినో [ఆరుప్పవాసినో (సీ. పీ.)];

నిరోధం అప్పజానన్తా, ఆగన్తారో పునబ్భవం.

౭౪౦. “యే చ రూపే పరిఞ్ఞాయ, అరూపేసు అసణ్ఠితా [సుసణ్ఠితా (సీ. స్యా. పీ.)];

నిరోధే యే విముచ్చన్తి, తే జనా మచ్చుహాయినో”తి.

(౧౫) “సియా అఞ్ఞేనపి…పే॰… కథఞ్చ సియా? యం, భిక్ఖవే, సదేవకస్స లోకస్స సమారకస్స సబ్రహ్మకస్స సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ ఇదం సచ్చన్తి ఉపనిజ్ఝాయితం తదమరియానం ఏతం ముసాతి యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠం, అయమేకానుపస్సనా. యం , భిక్ఖవే, సదేవకస్స…పే॰… సదేవమనుస్సాయ ఇదం ముసాతి ఉపనిజ్ఝాయితం, తదమరియానం ఏతం సచ్చన్తి యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠం, అయం దుతియానుపస్సనా. ఏవం సమ్మా…పే॰… అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

౭౬౧.“అనత్తని అత్తమానిం [అత్తమానీ (స్యా॰), అత్తమానం (పీ॰ క॰)], పస్స లోకం సదేవకం;
నివిట్ఠం నామరూపస్మిం, ఇదం సచ్చన్తి మఞ్ఞతి.

౭౬౨.“యేన యేన హి మఞ్ఞన్తి, తతో తం హోతి అఞ్ఞథా;
తఞ్హి తస్స ముసా హోతి, మోసధమ్మఞ్హి ఇత్తరం.

౭౬౩. “అమోసధమ్మం నిబ్బానం, తదరియా సచ్చతో విదూ;
తే వే సచ్చాభిసమయా, నిచ్ఛాతా పరినిబ్బుతా”తి.

(౧౬) “‘సియా అఞ్ఞేనపి పరియాయేన సమ్మా ద్వయతానుపస్సనా’తి, ఇతి చే, భిక్ఖవే, పుచ్ఛితారో అస్సు; ‘సియా’తిస్సు వచనీయా. కథఞ్చ సియా? యం, భిక్ఖవే, సదేవకస్స లోకస్స సమారకస్స సబ్రహ్మకస్స సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ ఇదం సుఖన్తి ఉపనిజ్ఝాయితం, తదమరియానం ఏతం దుక్ఖన్తి యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠం, అయమేకానుపస్సనా . యం, భిక్ఖవే, సదేవకస్స…పే॰… సదేవమనుస్సాయ ఇదం దుక్ఖన్తి ఉపనిజ్ఝాయితం తదమరియానం ఏతం సుఖన్తి యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠం, అయం దుతియానుపస్సనా. ఏవం సమ్మా ద్వయతానుపస్సినో ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో అప్పమత్తస్స ఆతాపినో పహితత్తస్స విహరతో ద్విన్నం ఫలానం అఞ్ఞతరం ఫలం పాటికఙ్ఖం – దిట్ఠేవ ధమ్మే అఞ్ఞా, సతి వా ఉపాదిసేసే అనాగామితాతి. ఇదమవోచ భగవా. ఇదం వత్వాన సుగతో అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

౭౬౪.“రూపా సద్దా రసా గన్ధా, ఫస్సా ధమ్మా చ కేవలా;
ఇట్ఠా కన్తా మనాపా చ, యావతత్థీతి వుచ్చతి.

౭౬౫.“సదేవకస్స లోకస్స, ఏతే వో సుఖసమ్మతా;
యత్థ చేతే నిరుజ్ఝన్తి, తం నేసం దుక్ఖసమ్మతం.

౭౬౬.“సుఖన్తి దిట్ఠమరియేహి, సక్కాయస్సుపరోధనం;
పచ్చనీకమిదం హోతి, సబ్బలోకేన పస్సతం.

౭౬౭. “యం పరే సుఖతో ఆహు, తదరియా ఆహు దుక్ఖతో;
యం పరే దుక్ఖతో ఆహు, తదరియా సుఖతో విదూ.

౨౬౮.“పస్స ధమ్మం దురాజానం, సమ్పమూళ్హేత్థవిద్దసు [సమ్పమూళ్హేత్థ అవిద్దసు (సీ. పీ.), సమ్మూళ్హేత్థ అవిద్దసు (?)];

నివుతానం తమో హోతి, అన్ధకారో అపస్సతం.

౨౬౯.“సతఞ్చ వివటం హోతి, ఆలోకో పస్సతామివ;

సన్తికే న విజానన్తి, మగ్గా ధమ్మస్స కోవిదా.

౨౭౦. “భవరాగపరేతేహి , భవసోతానుసారిభి;

మారధేయ్యానుపన్నేహి, నాయం ధమ్మో సుసమ్బుధో.

౨౭౧. “కో ను అఞ్ఞత్రమరియేహి, పదం సమ్బుద్ధుమరహతి;

యం పదం సమ్మదఞ్ఞాయ, పరినిబ్బన్తి అనాసవా”తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి. ఇమస్మిం చ [ఇమస్మిం ఖో (సీ.)] పన వేయ్యాకరణస్మిం భఞ్ఞమానే సట్ఠిమత్తానం భిక్ఖూనం అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తాని విముచ్చింసూతి.

ద్వయతానుపస్సనాసుత్తం ద్వాదసమం నిట్ఠితం.

తస్సుద్దానం –

సచ్చం ఉపధి అవిజ్జా చ, సఙ్ఖారే విఞ్ఞాణపఞ్చమం;
ఫస్సవేదనియా తణ్హా, ఉపాదానారమ్భఆహారా;
ఇఞ్జితం చలితం రూపం, సచ్చం దుక్ఖేన సోళసాతి.

మహావగ్గో తతియో నిట్ఠితో.

తస్సుద్దానం –

పబ్బజ్జా చ పధానఞ్చ, సుభాసితఞ్చ సున్దరి;
మాఘసుత్తం సభియో చ, సేలో సల్లఞ్చ వుచ్చతి.

వాసేట్ఠో చాపి కోకాలి, నాలకో ద్వయతానుపస్సనా;
ద్వాదసేతాని సుత్తాని, మహావగ్గోతి వుచ్చతీతి.

౪. అట్ఠకవగ్గో

౧. కామసుత్తం

౭౭౨. కామం కామయమానస్స, తస్స చే తం సమిజ్ఝతి;
అద్ధా పీతిమనో హోతి, లద్ధా మచ్చో యదిచ్ఛతి.

౭౭౩. తస్స చే కామయానస్స [కామయమానస్స (క.)], ఛన్దజాతస్స జన్తునో;
తే కామా పరిహాయన్తి, సల్లవిద్ధోవ రుప్పతి.

౭౭౪. యో కామే పరివజ్జేతి, సప్పస్సేవ పదా సిరో;
సోమం [సో ఇమం (సీ. పీ.)] విసత్తికం లోకే, సతో సమతివత్తతి.

౭౭౫. ఖేత్తం వత్థుం హిరఞ్ఞం వా, గవస్సం [గవాస్సం (సీ. స్యా. పీ.)] దాసపోరిసం;
థియో బన్ధూ పుథు కామే, యో నరో అనుగిజ్ఝతి.

౭౭౬. అబలా నం బలీయన్తి, మద్దన్తేనం పరిస్సయా;
తతో నం దుక్ఖమన్వేతి, నావం భిన్నమివోదకం.

౭౭౭. తస్మా జన్తు సదా సతో, కామాని పరివజ్జయే;
తే పహాయ తరే ఓఘం, నావం సిత్వావ [సిఞ్చిత్వా (సీ.)] పారగూతి.

కామసుత్తం పఠమం నిట్ఠితం.

౨. గుహట్ఠకసుత్తం

౭౭౮. సత్తో గుహాయం బహునాభిఛన్నో, తిట్ఠం నరో మోహనస్మిం పగాళ్హో;
దూరే వివేకా హి తథావిధో సో, కామా హి లోకే న హి సుప్పహాయా.

౭౭౯. ఇచ్ఛానిదానా భవసాతబద్ధా, తే దుప్పముఞ్చా న హి అఞ్ఞమోక్ఖా;
పచ్ఛా పురే వాపి అపేక్ఖమానా, ఇమేవ కామే పురిమేవ జప్పం.

౭౮౦. కామేసు గిద్ధా పసుతా పమూళ్హా, అవదానియా తే విసమే నివిట్ఠా;
దుక్ఖూపనీతా పరిదేవయన్తి, కింసూ భవిస్సామ ఇతో చుతాసే.

౭౮౧. తస్మా హి సిక్ఖేథ ఇధేవ జన్తు, యం కిఞ్చి జఞ్ఞా విసమన్తి లోకే;

న తస్స హేతూ విసమం చరేయ్య, అప్పక్ఖిదం జీవితమాహు ధీరా.

౭౭౨.పస్సామి లోకే పరిఫన్దమానం, పజం ఇమం తణ్హగతం భవేసు;
హీనా నరా మచ్చుముఖే లపన్తి, అవీతతణ్హాసే భవాభవేసు.

౭౭౩. మమాయితే పస్సథ ఫన్దమానే, మచ్ఛేవ అప్పోదకే ఖీణసోతే;
ఏతమ్పి దిస్వా అమమో చరేయ్య, భవేసు ఆసత్తిమకుబ్బమానో.

౭౭౪.ఉభోసు అన్తేసు వినేయ్య ఛన్దం, ఫస్సం పరిఞ్ఞాయ అనానుగిద్ధో;
యదత్తగరహీ తదకుబ్బమానో, న లిప్పతీ [న లిమ్పతీ (స్యా. క.)] దిట్ఠసుతేసు ధీరో.

౭౭౫.సఞ్ఞం పరిఞ్ఞా వితరేయ్య ఓఘం, పరిగ్గహేసు ముని నోపలిత్తో;
అబ్బూళ్హసల్లో చరమప్పమత్తో, నాసీసతీ [నాసింసతీ (సీ. స్యా. పీ.)] లోకమిమం పరఞ్చాతి.

గుహట్ఠకసుత్తం దుతియం నిట్ఠితం.

౩. దుట్ఠట్ఠకసుత్తం

౭౭౬.వదన్తి వే దుట్ఠమనాపి ఏకే, అథోపి వే సచ్చమనా వదన్తి;
వాదఞ్చ జాతం ముని నో ఉపేతి, తస్మా మునీ నత్థి ఖిలో కుహిఞ్చి.

౭౭౭. సకఞ్హి దిట్ఠిం కథమచ్చయేయ్య, ఛన్దానునీతో రుచియా నివిట్ఠో;
సయం సమత్తాని పకుబ్బమానో, యథా హి జానేయ్య తథా వదేయ్య.

౭౭౮.యో అత్తనో సీలవతాని జన్తు, అనానుపుట్ఠోవ పరేస [పరస్స (క.)] పావ [పావా (సీ. స్యా. పీ.)];
అనరియధమ్మం కుసలా తమాహు, యో ఆతుమానం సయమేవ పావ.

౭౭౯.సన్తో చ భిక్ఖు అభినిబ్బుతత్తో, ఇతిహన్తి సీలేసు అకత్థమానో;
తమరియధమ్మం కుసలా వదన్తి, యస్సుస్సదా నత్థి కుహిఞ్చి లోకే.

౭౮౦.పకప్పితా సఙ్ఖతా యస్స ధమ్మా, పురక్ఖతా [పురేక్ఖతా (సీ.)] సన్తి అవీవదాతా;
యదత్తని పస్సతి ఆనిసంసం, తం నిస్సితో కుప్పపటిచ్చ సన్తిం.

౭౮౧.దిట్ఠీనివేసా న హి స్వాతివత్తా, ధమ్మేసు నిచ్ఛేయ్య సముగ్గహీతం;
తస్మా నరో తేసు నివేసనేసు, నిరస్సతీ ఆదియతీ చ ధమ్మం.

౭౮౨.ధోనస్స హి నత్థి కుహిఞ్చి లోకే, పకప్పితా దిట్ఠి భవాభవేసు;

మాయఞ్చ మానఞ్చ పహాయ ధోనో, స కేన గచ్ఛేయ్య అనూపయో సో.

౭౮౩. ఉపయో హి ధమ్మేసు ఉపేతి వాదం, అనూపయం కేన కథం వదేయ్య;

అత్తా నిరత్తా [అత్తం నిరత్తం (బహూసు)] న హి తస్స అత్థి, అధోసి సో దిట్ఠిమిధేవ సబ్బన్తి.

దుట్ఠట్ఠకసుత్తం తతియం నిట్ఠితం.

౪. సుద్ధట్ఠకసుత్తం

౭౮౪.పస్సామి సుద్ధం పరమం అరోగం, దిట్ఠేన సంసుద్ధి నరస్స హోతి;

ఏవాభిజానం [ఏతాభిజానం (సీ. పీ.)] పరమన్తి ఞత్వా, సుద్ధానుపస్సీతి పచ్చేతి ఞాణం.

౭౮౫.దిట్ఠేన చే సుద్ధి నరస్స హోతి, ఞాణేన వా సో పజహాతి దుక్ఖం;

అఞ్ఞేన సో సుజ్ఝతి సోపధీకో, దిట్ఠీ హి నం పావ తథా వదానం.

౭౮౬.న బ్రాహ్మణో అఞ్ఞతో సుద్ధిమాహ, దిట్ఠే సుతే సీలవతే ముతే వా;

పుఞ్ఞే చ పాపే చ అనూపలిత్తో, అత్తఞ్జహో నయిధ పకుబ్బమానో.

౭౮౭. పురిమం పహాయ అపరం సితాసే, ఏజానుగా తే న తరన్తి సఙ్గం;

తే ఉగ్గహాయన్తి నిరస్సజన్తి, కపీవ సాఖం పముఞ్చం గహాయం [పముఖం గహాయ (స్యా.), పముఞ్చ గహాయ (క.)].

౭౮౮.సయం సమాదాయ వతాని జన్తు, ఉచ్చావచం గచ్ఛతి సఞ్ఞసత్తో;

విద్వా చ వేదేహి సమేచ్చ ధమ్మం, న ఉచ్చావచం గచ్ఛతి భూరిపఞ్ఞో.

౭౮౯.స సబ్బధమ్మేసు విసేనిభూతో, యం కిఞ్చి దిట్ఠం వ సుతం ముతం వా;

తమేవ దస్సిం వివటం చరన్తం, కేనీధ లోకస్మి వికప్పయేయ్య.

౭౯౦.న కప్పయన్తి న పురేక్ఖరోన్తి, అచ్చన్తసుద్ధీతి న తే వదన్తి;

ఆదానగన్థం గథితం విసజ్జ, ఆసం న కుబ్బన్తి కుహిఞ్చి లోకే.

౭౯౧.సీమాతిగో బ్రాహ్మణో తస్స నత్థి, ఞత్వా వ దిస్వా వ [ఞత్వా చ దిస్వా చ (క. సీ. క.)] సముగ్గహీతం;

న రాగరాగీ న విరాగరత్తో, తస్సీధ నత్థీ పరముగ్గహీతన్తి.

సుద్ధట్ఠకసుత్తం చతుత్థం నిట్ఠితం.

౫. పరమట్ఠకసుత్తం

౮౦౨.పరమన్తి దిట్ఠీసు పరిబ్బసానో, యదుత్తరి కురుతే జన్తు లోకే;
హీనాతి అఞ్ఞే తతో సబ్బమాహ, తస్మా వివాదాని అవీతివత్తో.

౮౦౩.యదత్తనీ పస్సతి ఆనిసంసం, దిట్ఠే సుతే సీలవతే [సీలబ్బతే (స్యా.)] ముతే వా;
తదేవ సో తత్థ సముగ్గహాయ, నిహీనతో పస్సతి సబ్బమఞ్ఞం.

౮౦౪.తం వాపి గన్థం కుసలా వదన్తి, యం నిస్సితో పస్సతి హీనమఞ్ఞం;
తస్మా హి దిట్ఠం వ సుతం ముతం వా, సీలబ్బతం భిక్ఖు న నిస్సయేయ్య.

౮౦౫.దిట్ఠిమ్పి లోకస్మిం న కప్పయేయ్య, ఞాణేన వా సీలవతేన వాపి;
సమోతి అత్తానమనూపనేయ్య, హీనో న మఞ్ఞేథ విసేసి వాపి.

౮౦౬.అత్తం పహాయ అనుపాదియానో, ఞాణేపి సో నిస్సయం నో కరోతి;
స వే వియత్తేసు [వియుత్తేసు (సీ. అట్ఠ.), ద్వయత్తేసు (క.)] న వగ్గసారీ, దిట్ఠిమ్పి [దిట్ఠిమపి (క.)] సో న పచ్చేతి కిఞ్చి.

౮౦౭.యస్సూభయన్తే పణిధీధ నత్థి, భవాభవాయ ఇధ వా హురం వా;
నివేసనా తస్స న సన్తి కేచి, ధమ్మేసు నిచ్ఛేయ్య సముగ్గహీతం.

౮౦౮.తస్సీధ దిట్ఠే వ సుతే ముతే వా, పకప్పితా నత్థి అణూపి సఞ్ఞా;
తం బ్రాహ్మణం దిట్ఠిమనాదియానం, కేనీధ లోకస్మిం వికప్పయేయ్య.

౮౦౯.న కప్పయన్తి న పురేక్ఖరోన్తి, ధమ్మాపి తేసం న పటిచ్ఛితాసే;
న బ్రాహ్మణో సీలవతేన నేయ్యో, పారఙ్గతో న పచ్చేతి తాదీతి.

పరమట్ఠకసుత్తం పఞ్చమం నిట్ఠితం.

౬. జరాసుత్తం

౮౧౦.అప్పం వత జీవితం ఇదం, ఓరం వస్ససతాపి మియ్యతి [మీయతి (సీ. అట్ఠ.)];
యో చేపి అతిచ్చ జీవతి, అథ ఖో సో జరసాపి మియ్యతి.

౮౧౧.సోచన్తి జనా మమాయితే, న హి సన్తి [న హి సన్తా (సీ.), న హీ సన్తి (కత్థచి)] నిచ్చా పరిగ్గహా;
వినాభావసన్తమేవిదం, ఇతి దిస్వా నాగారమావసే.

౮౧౨.

మరణేనపి తం పహీయతి [పహియ్యతి (సీ. స్యా. క.)], యం పురిసో మమిదన్తి [మమయిదన్తి (సీ. స్యా. క.), మమాయన్తి (క.)] మఞ్ఞతి;

ఏతమ్పి విదిత్వా [ఏతం దిస్వాన (నిద్దేస), ఏతమ్పి విదిత్వ (?)] పణ్డితో, న మమత్తాయ నమేథ మామకో.

౮౧౩. సుపినేన యథాపి సఙ్గతం, పటిబుద్ధో పురిసో న పస్సతి;

ఏవమ్పి పియాయితం జనం, పేతం కాలకతం న పస్సతి.

౮౧౪. దిట్ఠాపి సుతాపి తే జనా, యేసం నామమిదం పవుచ్చతి [నామమేవా వసిస్సతి (సీ. స్యా. పీ.)];

నామంయేవావసిస్సతి, అక్ఖేయ్యం పేతస్స జన్తునో.

౮౧౫. సోకప్పరిదేవమచ్ఛరం [సోకపరిదేవమచ్ఛరం (సీ. స్యా. పీ.), సోకం పరిదేవమచ్ఛరం (?)], న జహన్తి గిద్ధా మమాయితే;

తస్మా మునయో పరిగ్గహం, హిత్వా అచరింసు ఖేమదస్సినో.

౮౧౬. పతిలీనచరస్స భిక్ఖునో, భజమానస్స వివిత్తమాసనం;

సామగ్గియమాహు తస్స తం, యో అత్తానం భవనే న దస్సయే.

౮౧౭. సబ్బత్థ మునీ అనిస్సితో, న పియం కుబ్బతి నోపి అప్పియం;

తస్మిం పరిదేవమచ్ఛరం, పణ్ణే వారి యథా న లిమ్పతి [లిప్పతి (సీ. పీ.)].

౮౧౮. ఉదబిన్దు యథాపి పోక్ఖరే, పదుమే వారి యథా న లిమ్పతి;

ఏవం ముని నోపలిమ్పతి, యదిదం దిట్ఠసుతం ముతేసు వా.

౮౧౯. ధోనో న హి తేన మఞ్ఞతి, యదిదం దిట్ఠసుతం ముతేసు వా;

నాఞ్ఞేన విసుద్ధిమిచ్ఛతి, న హి సో రజ్జతి నో విరజ్జతీతి.

జరాసుత్తం ఛట్ఠం నిట్ఠితం.

౭. తిస్సమేత్తేయ్యసుత్తం

౮౨౦. ‘‘మేథునమనుయుత్తస్స, (ఇచ్చాయస్మా తిస్సో మేత్తేయ్యో) విఘాతం బ్రూహి మారిస;

సుత్వాన తవ సాసనం, వివేకే సిక్ఖిస్సామసే.

౮౨౧. ‘‘మేథునమనుయుత్తస్స, (మేత్తేయ్యాతి భగవా) ముస్సతే వాపి సాసనం;

మిచ్ఛా చ పటిపజ్జతి, ఏతం తస్మిం అనారియం.

౮౨౨.

“ఏకో పుబ్బే చరిత్వాన, మేథునం యో నిసేవతి;
యానం భన్తం వ తం లోకే, హీనమాహు పుథుజ్జనం.

౮౨౩.“యసో కిత్తి చ యా పుబ్బే, హాయతే వాపి తస్స సా;
ఏతమ్పి దిస్వా సిక్ఖేథ, మేథునం విప్పహాతవే.

౮౨౪.“సఙ్కప్పేహి పరేతో సో, కపణో వియ ఝాయతి;
సుత్వా పరేసం నిగ్ఘోసం, మఙ్కు హోతి తథావిధో.

౮౨౫.“అథ సత్థాని కురుతే, పరవాదేహి చోదితో;
ఏస ఖ్వస్స మహాగేధో, మోసవజ్జం పగాహతి.

౮౨౬.“పణ్డితోతి సమఞ్ఞాతో, ఏకచరియం అధిట్ఠితో;
అథాపి [స చాపి (నిద్దేస)] మేథునే యుత్తో, మన్దోవ పరికిస్సతి [పరికిలిస్సతి (సీ॰)].

౮౨౭.“ఏతమాదీనవం ఞత్వా, ముని పుబ్బాపరే ఇధ;
ఏకచరియం దళ్హం కయిరా, న నిసేవేథ మేథునం.

౮౨౮.“వివేకఞ్ఞేవ సిక్ఖేథ, ఏతదరియానముత్తమం;
న తేన సేట్ఠో మఞ్ఞేథ, స వే నిబ్బానసన్తికే.

౮౨౯.“రిత్తస్స మునినో చరతో, కామేసు అనపేక్ఖినో;
ఓఘతిణ్ణస్స పిహయన్తి, కామేసు గధితా [గథితా (సీ॰)] పజా”తి.

తిస్సమేత్తేయ్యసుత్తం సత్తమం నిట్ఠితం.

౮. పసూరసుత్తం

౮౩౦. ఇధేవ సుద్ధి ఇతి వాదయన్తి [విదియన్తి (సీ॰ పీ॰)], నాఞ్ఞేసు ధమ్మేసు విసుద్ధిమాహు;
యం నిస్సితా తత్థ సుభం వదానా, పచ్చేకసచ్చేసు పుథూ నివిట్ఠా.

౮౩౧.తే వాదకామా పరిసం విగయ్హ, బాలం దహన్తీ మిథు అఞ్ఞమఞ్ఞం;
వదన్తి తే అఞ్ఞసితా కథోజ్జం, పసంసకామా కుసలా వదానా.

౮౩౨.యుత్తో కథాయం పరిసాయ మజ్ఝే, పసంసమిచ్ఛం వినిఘాతి హోతి;
అపాహతస్మిం పన మఙ్కు హోతి, నిన్దాయ సో కుప్పతి రన్ధమేసీ.

౮౩౩. యమస్స వాదం పరిహీనమాహు, అపాహతం పఞ్హవిమంసకాసే;
పరిదేవతి సోచతి హీనవాదో, ఉపచ్చగా మన్తి అనుత్థునాతి.

౮౩౪. ఏతే వివాదా సమణేసు జాతా, ఏతేసు ఉగ్ఘాతి నిఘాతి హోతి;
ఏతమ్పి దిస్వా విరమే కథోజ్జం, న హఞ్ఞదత్థత్థిపసంసలాభా.

౮౩౫. పసంసితో వా పన తత్థ హోతి, అక్ఖాయ వాదం పరిసాయ మజ్ఝే;
సో హస్సతీ ఉణ్ణమతీ [ఉన్నమతీ (?)] చ తేన, పప్పుయ్య తమత్థం యథా మనో అహు.

౮౩౬. యా ఉణ్ణతీ [ఉన్నతీ (?)] సాస్స విఘాతభూమి, మానాతిమానం వదతే పనేసో;
ఏతమ్పి దిస్వా న వివాదయేథ, న హి తేన సుద్ధిం కుసలా వదన్తి.

౮౩౭. సూరో యథా రాజఖాదాయ పుట్ఠో, అభిగజ్జమేతి పటిసూరమిచ్ఛం;
యేనేవ సో తేన పలేహి సూర, పుబ్బేవ నత్థి యదిదం యుధాయ.

౮౩౮. యే దిట్ఠిముగ్గయ్హ వివాదయన్తి [వివాదియన్తి (సీ. పీ.)], ఇదమేవ సచ్చన్తి చ వాదయన్తి;
తే త్వం వదస్సూ న హి తేధ అత్థి, వాదమ్హి జాతే పటిసేనికత్తా.

౮౩౯. విసేనికత్వా పన యే చరన్తి, దిట్ఠీహి దిట్ఠిం అవిరుజ్ఝమానా;
తేసు త్వం కిం లభేథో పసూర, యేసీధ నత్థీ పరముగ్గహీతం.

౮౪౦. అథ త్వం పవితక్కమాగమా, మనసా దిట్ఠిగతాని చిన్తయన్తో;
ధోనేన యుగం సమాగమా, న హి త్వం సక్ఖసి సమ్పయాతవే.

పసూరసుత్తం అట్ఠమం నిట్ఠితం.

౯. మాగణ్డియసుత్తం

౮౪౧. "దిస్వాన తణ్హం అరతిం రగఞ్చ [అరతిఞ్చ రాగం (స్యా. క.)], నాహోసి ఛన్దో అపి మేథునస్మిం;
కిమేవిదం ముత్తకరీసపుణ్ణం, పాదాపి నం సమ్ఫుసితుం న ఇచ్ఛే".

౮౪౨. "ఏతాదిసం చే రతనం న ఇచ్ఛసి, నారిం నరిన్దేహి బహూహి పత్థితం;
దిట్ఠిగతం సీలవతం ను జీవితం [సీలవతానుజీవితం (సీ. పీ. క.)], భవూపపత్తిఞ్చ వదేసి కీదిసం".

౮౪౩. "ఇదం వదామీతి న తస్స హోతి, (మాగణ్డియాతి [మాగన్దియాతి (సీ. స్యా. పీ.)] భగవా)
ధమ్మేసు నిచ్ఛేయ్య సముగ్గహీతం;

పస్సామి దిట్ఠీసు అనుగ్గహాయ,
అజ్ఝత్తసన్తిం పచినం అదస్సం”.

౮౪౪.“వినిచ్ఛయా యాని పకప్పితాని, (ఇతి మాగణ్డియో [మాగన్దియో (సీ. స్యా. పీ.)])
తే వే మునీ బ్రూసి అనుగ్గహాయ;
అజ్ఝత్తసన్తీతి యమేతమత్థం,
కథం ను ధీరేహి పవేదితం తం”.

౮౪౫.“న దిట్ఠియా న సుతియా న ఞాణేన, (మాగణ్డియాతి భగవా)
సీలబ్బతేనాపి న సుద్ధిమాహ;
అదిట్ఠియా అస్సుతియా అఞాణా,
అసీలతా అబ్బతా నోపి తేన;
ఏతే చ నిస్సజ్జ అనుగ్గహాయ,
సన్తో అనిస్సాయ భవం న జప్పే”.

౮౪౬.“నో చే కిర దిట్ఠియా న సుతియా న ఞాణేన, (ఇతి మాగణ్డియో)
సీలబ్బతేనాపి న సుద్ధిమాహ;
అదిట్ఠియా అస్సుతియా అఞాణా,
అసీలతా అబ్బతా నోపి తేన;
మఞ్ఞామహం మోముహమేవ ధమ్మం,
దిట్ఠియా ఏకే పచ్చేన్తి సుద్ధిం”.

౮౪౭.“దిట్ఠఞ్చ నిస్సాయ అనుపుచ్ఛమానో, (మాగణ్డియాతి భగవా)
సముగ్గహీతేసు పమోహమాగా [సమోహమాగా (స్యా. క.)];
ఇతో చ నాద్దక్ఖి అణుమ్పి సఞ్ఞం,
తస్మా తువం మోముహతో దహాసి.

౮౪౮.“సమో విసేసీ ఉద వా నిహీనో, యో మఞ్ఞతీ సో వివదేథ తేన;
తీసు విధాసు అవికమ్పమానో, సమో విసేసీతి న తస్స హోతి.

౮౪౯.“సచ్చన్తి సో బ్రాహ్మణో కిం వదేయ్య, ముసాతి వా సో వివదేథ కేన;
యస్మిం సమం విసమం వాపి నత్థి, స కేన వాదం పటిసంయుజేయ్య.

౮౫౦.“ఓకం పహాయ అనికేతసారీ, గామే అకుబ్బం ముని సన్థవాని [సన్ధవాని (క.)];
కామేహి రిత్తో అపురేక్ఖరానో, కథం న విగ్గయ్హ జనేన కయిరా.

౮౫౧."యేహి వివిత్తో విచరేయ్య లోకే, న తాని ఉగ్గయ్హ వదేయ్య నాగో;
జలమ్బుజం [ఏలమ్బుజం (సీ॰ స్యా॰)] కణ్డకం వారిజం యథా, జలేన పఙ్కేన చనూపలిత్తం;
ఏవం మునీ సన్తివాదో అగిద్ధో, కామే చ లోకే చ అనూపలిత్తో.

౮౫౨."న వేదగూ దిట్ఠియాయకో [న వేదగూ దిట్ఠియా (క॰ సీ॰ స్యా॰ పీ॰)] న ముతియా, స మానమేతి న హి తమ్మయో సో;
న కమ్మునా నోపి సుతేన నేయ్యో, అనూపనీతో స నివేసనేసు.

౮౫౩."సఞ్ఞావిరత్తస్స న సన్తి గన్థా, పఞ్ఞావిముత్తస్స న సన్తి మోహా;
సఞ్ఞఞ్చ దిట్ఠిఞ్చ యే అగ్గహేసుం, తే ఘట్టయన్తా [ఘట్టమానా (స్యా॰ క॰)] విచరన్తి లోకే"తి.

మాగణ్డియసుత్తం నవమం నిట్ఠితం.

౧౦. పురాభేదసుత్తం

౮౫౪."కథందస్సీ కథంసీలో, ఉపసన్తోతి వుచ్చతి;
తం మే గోతమ పబ్రూహి, పుచ్ఛితో ఉత్తమం నరం".

౮౫౫."వీతతణ్హో పురా భేదా, (ఇతి భగవా) పుబ్బమన్తమనిస్సితో;
వేమజ్ఝే నుపసఙ్ఖేయ్యో, తస్స నత్థి పురక్ఖతం.

౮౫౬."అక్కోధనో అసన్తాసీ, అవికత్థీ అకుక్కుచో;
మన్తభాణీ [మన్తాభాణీ (స్యా॰ పీ॰)] అనుద్ధతో, స వే వాచాయతో ముని.

౮౫౭."నిరాసత్తి అనాగతే, అతీతం నానుసోచతి;
వివేకదస్సీ ఫస్సేసు, దిట్ఠీసు చ న నీయతి [నియ్యతి (బహూసు)].

౮౫౮."పతిలీనో అకుహకో, అపిహాలు అమచ్ఛరీ;
అప్పగబ్భో అజేగుచ్ఛో, పేసుణేయ్యే చ నో యుతో.

౮౫౯."సాతియేసు అనస్సావీ, అతిమానే చ నో యుతో;
సణ్హో చ పటిభానవా [పటిభాణవా (స్యా॰ పీ॰)], న సద్ధో న విరజ్జతి.

౮౬౦."లాభకమ్యా న సిక్ఖతి, అలాభే చ న కుప్పతి;
అవిరుద్ధో చ తణ్హాయ, రసేసు నానుగిజ్ఝతి.

౮౬౧.“ఉపేక్ఖకో సదా సతో, న లోకే మఞ్ఞతే సమం;

న విసేసీ న నీచేయ్యో, తస్స నో సన్తి ఉస్సదా.

౮౬౨.“యస్స నిస్సయనా [నిస్సయతా (సీ॰ స్యా॰ పీ॰)] నత్థి, ఞత్వా ధమ్మం అనిస్సితో;

భవాయ విభవాయ వా, తణ్హా యస్స న విజ్జతి.

౮౬౩.“తం బ్రూమి ఉపసన్తోతి, కామేసు అనపేక్ఖినం;

గన్థా తస్స న విజ్జన్తి, అతరీ సో విసత్తికం.

౮౬౪.“న తస్స పుత్తా పసవో, ఖేత్తం వత్థుఞ్చ విజ్జతి;

అత్తా వాపి నిరత్తా వా [అత్తం వాపి నిరత్తం వా (బహూసు)], న తస్మిం ఉపలబ్భతి.

౮౬౫.“యేన నం వజ్జుం పుథుజ్జనా, అథో సమణబ్రాహ్మణా;

తం తస్స అపురక్ఖతం, తస్మా వాదేసు నేజతి.

౮౬౬.“వీతగేధో అమచ్ఛరీ, న ఉస్సేసు వదతే ముని;

న సమేసు న ఓమేసు, కప్పం నేతి అకప్పియో.

౮౬౭.“యస్స లోకే సకం నత్థి, అసతా చ న సోచతి;

ధమ్మేసు చ న గచ్ఛతి, స వే సన్తోతి వుచ్చతీ”తి.

పురాభేదసుత్తం దసమం నిట్ఠితం.

౧౧. కలహవివాదసుత్తం

౮౬౮.“కుతోపహూతా కలహా వివాదా, పరిదేవసోకా సహమచ్ఛరా చ;

మానాతిమానా సహపేసుణా చ, కుతోపహూతా తే తదిఙ్ఘ బ్రూహి”.

౮౬౯.“పియప్పహూతా కలహా వివాదా,

పరిదేవసోకా సహమచ్ఛరా చ;

మానాతిమానా సహపేసుణా చ,

మచ్ఛేరయుత్తా కలహా వివాదా;

వివాదజాతేసు చ పేసుణాని”.

౮౭౦.“పియా సు [పియాను (స్యా॰), పియస్సు (క॰)] లోకస్మిం కుతోనిదానా, యే చాపి [యే వాపి (సీ॰ స్యా॰ పీ॰)]

లోభా విచరన్తి లోకే;

ఆసా చ నిట్ఠా చ కుతోనిదానా, యే సమ్పరాయాయ నరస్స హోన్తి”.

౮౭౧.“ఛన్దానిదానాని పియాని లోకే, యే చాపి లోభా విచరన్తి లోకే;

ఆసా చ నిట్ఠా చ ఇతోనిదానా, యే సమ్పరాయాయ నరస్స హోన్తి”.

౮౭౨.“ఛన్దో ను లోకస్మిం కుతోనిదానో, వినిచ్ఛయా చాపి [వాపి (సీ. స్యా. పీ.)] కుతోపహూతా;

కోధో మోసవజ్జఞ్చ కథంకథా చ, యే వాపి ధమ్మా సమణేన వుత్తా”.

౮౭౩. “సాతం అసాతన్తి యమాహు లోకే, తమూపనిస్సాయ పహోతి ఛన్దో;

రూపేసు దిస్వా విభవం భవఞ్చ, వినిచ్ఛయం కుబ్బతి [కురుతే (బహూసు)] జన్తు లోకే.

౮౭౪.“కోధో మోసవజ్జఞ్చ కథంకథా చ, ఏతేపి ధమ్మా ద్వయమేవ సన్తే;

కథంకథీ ఞాణపథాయ సిక్ఖే, ఞత్వా పవుత్తా సమణేన ధమ్మా”.

౮౭౫.“సాతం అసాతఞ్చ కుతోనిదానా, కిస్మిం అసన్తే న భవన్తి హేతే;

విభవం భవఞ్చాపి యమేతమత్థం, ఏతం మే పబ్రూహి యతోనిదానం”.

౮౭౬.“ఫస్సనిదానం సాతం అసాతం, ఫస్సే అసన్తే న భవన్తి హేతే;

విభవం భవఞ్చాపి యమేతమత్థం, ఏతం తే పబ్రూమి ఇతోనిదానం”.

౮౭౭. “ఫస్సో ను లోకస్మి కుతోనిదానో, పరిగ్గహా చాపి కుతోపహూతా;

కిస్మిం అసన్తే న మమత్తమత్థి, కిస్మిం విభూతే న ఫుసన్తి ఫస్సా”.

౮౭౮.“నామఞ్చ రూపఞ్చ పటిచ్చ ఫస్సో, ఇచ్ఛానిదానాని పరిగ్గహాని;

ఇచ్ఛాయసన్త్యా న మమత్తమత్థి, రూపే విభూతే న ఫుసన్తి ఫస్సా”.

౮౭౯.“కథంసమేతస్స విభోతి రూపం, సుఖం దుఖఞ్చాపి [దుఖం వాపి (సీ. స్యా.)] కథం విభోతి;

ఏతం మే పబ్రూహి యథా విభోతి, తం జానియామాతి [జానిస్సామాతి (సీ. క.)] మే మనో అహు”.

౮౮౦.“న సఞ్ఞసఞ్ఞీ న విసఞ్ఞసఞ్ఞీ, నోపి అసఞ్ఞీ న విభూతసఞ్ఞీ;

ఏవంసమేతస్స విభోతి రూపం, సఞ్ఞానిదానా హి పపఞ్చసఙ్ఖా”.

౮౮౧.“యం తం అపుచ్ఛిమ్హ అకిత్తయీ నో,

అఞ్ఞం తం పుచ్ఛామ తదిఙ్ఘ బ్రూహి;

ఏత్తావతగ్గం ను [నో (సీ. స్యా.)] వదన్తి హేకే,

యక్ఖస్స సుద్ధిం ఇధ పణ్డితాసే;

ఉదాహు అఞ్ఞమ్పి వదన్తి ఏత్తో.

౮౮౨.“ఏత్తావతగ్గమ్పి వదన్తి హేకే, యక్ఖస్స సుద్ధిం ఇధ పణ్డితాసే;
తేసం పనేకే సమయం వదన్తి, అనుపాదిసేసే కుసలా వదానా.

౮౮౩.“ఏతే చ ఞత్వా ఉపనిస్సితాతి, ఞత్వా మునీ నిస్సయే సో విమంసీ;
ఞత్వా విముత్తో న వివాదమేతి, భవాభవాయ న సమేతి ధీరో”తి.

కలహవివాదసుత్తం ఏకాదసమం నిట్ఠితం.

౧౨. చూళబ్యూహసుత్తం [చూళవియూహసుత్తం (సీ. స్యా. నిద్దేస)]

౮౮౪ సకంసకందిట్ఠిపరిబ్బసానా, విగ్గయ్హ నానా కుసలా వదన్తి;
యో ఏవం జానాతి స వేది ధమ్మం, ఇదం పటిక్కోసమకేవలీ సో.

౮౮౫ ఏవమ్పి విగ్గయ్హ వివాదయన్తి, బాలో పరో అక్కుసలోతి [అకుసలోతి (సీ. స్యా. పీ.)] చాహు;
సచ్చో ను వాదో కతమో ఇమేసం, సబ్బేవ హీమే కుసలా వదానా.

౮౮౬ పరస్స చే ధమ్మమనానుజానం, బాలోమకో [బాలో మగో (సీ. స్యా. క.)] హోతి నిహీనపఞ్ఞో;
సబ్బేవ బాలా సునిహీనపఞ్ఞా, సబ్బేవిమే దిట్ఠిపరిబ్బసానా.

౮౮౭.సన్దిట్ఠియా చేవ న వీవదాతా, సంసుద్ధపఞ్ఞా కుసలా ముతీమా;
న తేసం కోచి పరిహీనపఞ్ఞో [కోచిపి నిహీనపఞ్ఞో (సీ. స్యా. క.)], దిట్ఠీ హి తేసమ్పి తథా సమత్తా.

౮౮౮ న వాహమేతం తథియన్తి [తథివన్తి (స్యా. క.)] బ్రూమి, యమాహు బాలా మిథు అఞ్ఞమఞ్ఞం;
సకంసకందిట్ఠిమకంసు సచ్చం, తస్మా హి బాలోతి పరం దహన్తి.

౮౮౯.యమాహు సచ్చం తథియన్తి ఏకే, తమాహు అఞ్ఞే [అఞ్ఞేపి (స్యా.), అఞ్ఞే చ (?)] తుచ్ఛం ముసాతి;
ఏవమ్పి విగయ్హ వివాదయన్తి, కస్మా న ఏకం సమణా వదన్తి.

౮౯౦.ఏకఞ్హి సచ్చం న దుతీయమత్థి, యస్మిం పజా నో వివదే పజానం;
నానా తే [నానాతో (క.)] సచ్చాని సయం థునన్తి, తస్మా న ఏకం సమణా వదన్తి.

౮౯౧.కస్మా ను సచ్చాని వదన్తి నానా, పవాదియాసే కుసలా వదానా;
సచ్చాని సుతాని బహూని నానా, ఉదాహు తే తక్కమనుస్సరన్తి.

౮౯౨.

న హేవ సచ్చాని బహూని నానా, అఞ్ఞత్ర సఞ్ఞాయ నిచ్చాని లోకే;
తక్కఞ్చ దిట్ఠీసు పకప్పయిత్వా, సచ్చం ముసాతి ద్వయధమ్మమాహు.

౮౯౩. దిట్ఠే సుతే సీలవతే ముతే వా, ఏతే చ నిస్సాయ విమానదస్సీ;
వినిచ్ఛయే ఠత్వా పహస్సమానో, బాలో పరో అక్కుసలోతి చాహ.

౮౯౪. యేనేవ బాలోతి పరం దహాతి, తేనాతుమానం కుసలోతి చాహ;
సయమత్తనా సో కుసలో వదానో, అఞ్ఞం విమానేతి తదేవ పావ.

౮౯౫. అతిసారదిట్ఠియావ సో సమత్తో, మానేన మత్తో పరిపుణ్ణమానీ;
సయమేవ సామం మనసాభిసిత్తో, దిట్ఠీ హి సా తస్స తథా సమత్తా.

౮౯౬. పరస్స చే హి వచసా నిహీనో, తుమో సహా హోతి నిహీనపఞ్ఞో;
అథ చే సయం వేదగూ హోతి ధీరో, న కోచి బాలో సమణేసు అత్థి.

౮౯౭. అఞ్ఞం ఇతో యాభివదన్తి ధమ్మం, అపరద్ధా సుద్ధిమకేవలీ తే [సుద్ధిమకేవలీనో (సీ.)];
ఏవమ్పి తిత్థ్యా పుథుసో వదన్తి, సన్దిట్ఠిరాగేన హి తేభిరత్తా [త్యాభిరత్తా (స్యా. క.)].

౮౯౮. ఇధేవ సుద్ధి ఇతి వాదయన్తి, నాఞ్ఞేసు ధమ్మేసు విసుద్ధిమాహు;
ఏవమ్పి తిత్థ్యా పుథుసో నివిట్ఠా, సకాయనే తత్థ దళ్హం వదానా.

౮౯౯. సకాయనే వాపి దళ్హం వదానో, కమేత్థ బాలోతి పరం దహేయ్య;
సయమేవ సో మేధగమావహేయ్య [మేధకం ఆవహేయ్య (సీ. పీ.)], పరం వదం బాలమసుద్ధిధమ్మం.

౯౦౦. వినిచ్ఛయే ఠత్వా సయం పమాయ, ఉద్ధం స [ఉద్ధం సో (సీ. స్యా. పీ.)] లోకస్మిం వివాదమేతి;
హిత్వాన సబ్బాని వినిచ్ఛయాని, న మేధగం కుబ్బతి జన్తు లోకేతి.

చూళబ్యూహసుత్తం ద్వాదసమం నిట్ఠితం.

౧౩. మహాబ్యూహసుత్తం

౯౦౧. యే కేచిమే దిట్ఠిపరిబ్బసానా, ఇదమేవ సచ్చన్తి వివాదయన్తి [వివాదియన్తి (సీ. పీ.)];
సబ్బేవ తే నిన్దమన్వానయన్తి, అథో పసంసమ్పి లభన్తి తత్థ.

౯౦౨. అప్పఞ్హి ఏతం న అలం సమాయ, దువే వివాదస్స ఫలాని బ్రూమి;
ఏతమ్పి దిస్వా న వివాదయేథ, ఖేమాభిపస్సం అవివాదభూమిం.

౯౦౩. యా కాచిమా సమ్ముతియో పుథుజ్జా, సబ్బావ ఏతా న ఉపేతి విద్వా;
అనూపయో సో ఉపయం కిమేయ్య, దిట్ఠే సుతే ఖన్తిమకుబ్బమానో.

౯౦౪.సీలుత్తమా సఞ్ఞమేనాహు సుద్ధిం, వతం సమాదాయ ఉపట్ఠితాసే;
ఇధేవ సిక్ఖేమ అథస్స సుద్ధిం, భవూపనీతా కుసలా వదానా.

౯౦౫.సచే చుతో సీలవతతో హోతి, పవేధతీ [స వేధతి (సీ. పీ.)] కమ్మ విరాధయిత్వా;
పజప్పతీ పత్థయతీ చ సుద్ధిం, సత్థావ హీనో పవసం ఘరమ్హా.

౯౦౬.సీలబ్బతం వాపి పహాయ సబ్బం, కమ్మఞ్చ సావజ్జనవజ్జమేతం;
సుద్ధిం అసుద్ధిన్తి అపత్థయానో, విరతో చరే సన్తిమనుగ్గహాయ.

౯౦౭. తమూపనిస్సాయ జిగుచ్ఛితం వా, అథవాపి దిట్ఠం వ సుతం ముతం వా;
ఉద్ధంసరా సుద్ధిమనుత్థునన్తి, అవీతతణ్హాసే భవాభవేసు.

౯౦౮.పత్థయమానస్స హి జప్పితాని, పవేధితం వాపి పకప్పితేసు;
చుతూపపాతో ఇధ యస్స నత్థి, స కేన వేధేయ్య కుహింవ జప్పే [కుహిఞ్చి జప్పే (సీ. స్యా. క.), కుహిం పజప్పే (పీ.) నిద్దేసో పస్సితబ్బో].

౯౦౯.యమాహు ధమ్మం పరమన్తి ఏకే, తమేవ హీనన్తి పనాహు అఞ్ఞే;
సచ్చో ను వాదో కతమో ఇమేసం, సబ్బేవ హీమే కుసలా వదానా.

౯౧౦.సకఞ్హి ధమ్మం పరిపుణ్ణమాహు, అఞ్ఞస్స ధమ్మం పన హీనమాహు;
ఏవమ్పి విగ్గయ్హ వివాదయన్తి, సకం సకం సమ్ముతిమాహు సచ్చం.

౯౧౧.పరస్స చే వమ్భయితేన హీనో, న కోచి ధమ్మేసు విసేసి అస్స;
పుథూ హి అఞ్ఞస్స వదన్తి ధమ్మం, నిహీనతో సమ్హి దళ్హం వదానా.

౯౧౨.సద్ధమ్మపూజాపి నేసం తథేవ, యథా పసంసన్తి సకాయనాని;
సబ్బేవ వాదా [సబ్బే పవాదా (స్యా.)] తథియా [తథివా (సబ్బత్థ)] భవేయ్యుం, సుద్ధీ హి నేసం పచ్చత్తమేవ.

౯౧౩. న బ్రాహ్మణస్స పరనేయ్యమత్థి, ధమ్మేసు నిచ్ఛేయ్య సముగ్గహీతం;
తస్మా వివాదాని ఉపాతివత్తో, న హి సేట్ఠతో పస్సతి ధమ్మమఞ్ఞం.

౯౧౪.జానామి పస్సామి తథేవ ఏతం, దిట్ఠియా ఏకే పచ్చేన్తి సుద్ధిం;
అద్దక్ఖి చే కిఞ్హి తుమస్స తేన, అతిసిత్వా అఞ్ఞేన వదన్తి సుద్ధిం.

౯౧౫.పస్సం నరో దక్ఖతి [దక్ఖితి (సీ.)] నామరూపం, దిస్వాన వా ఞస్సతి తానిమేవ;
కామం బహుం పస్సతు అప్పకం వా, న హి తేన సుద్ధిం కుసలా వదన్తి.

౯౧౬.నివిస్సవాదీ న హి సుబ్బినాయో, పకప్పితం దిట్ఠి పురేక్ఖరానో;
యం నిస్సితో తత్థ సుభం వదానో, సుద్ధింవదో తత్థ తథద్దసా సో.

౯౧౭.న బ్రాహ్మణో కప్పముపేతి సఙ్ఖా [సఙ్ఖం (సీ. స్యా. పీ.)], న దిట్ఠిసారీ నపి ఞాణబన్ధు;
ఞత్వా చ సో సమ్ముతియో [సమ్ముతియో (స్యా.)] పుథుజ్జా, ఉపేక్ఖతీ ఉగ్గహణన్తి మఞ్ఞే.

౯౧౮.విస్సజ్జ గన్థాని మునీధ లోకే, వివాదజాతేసు న వగ్గసారీ;
సన్తో అసన్తేసు ఉపేక్ఖకో సో, అనుగ్గహో ఉగ్గహణన్తి మఞ్ఞే.

౯౧౯.పుబ్బాసవే హిత్వా నవే అకుబ్బం, న ఛన్దగూ నోపి నివిస్సవాదీ;
స విప్పముత్తో దిట్ఠిగతేహి ధీరో, న లిమ్పతి [న లిప్పతి (సీ. పీ.)] లోకే అనత్తగరహీ.

౯౨౦.స సబ్బధమ్మేసు విసేనిభూతో, యం కిఞ్చి దిట్ఠం వ సుతం ముతం వా;
స పన్నభారో ముని విప్పముత్తో, న కప్పియో నూపరతో న పత్థియోతి.

మహాబ్యూహసుత్తం తేరసమం నిట్ఠితం.

౧౪. తువటకసుత్తం

౯౨౧."పుచ్ఛామి తం ఆదిచ్చబన్ధు [ఆదిచ్చబన్ధుం (సీ. స్యా.)], వివేకం సన్తిపదఞ్చ మహేసి;
కథం దిస్వా నిబ్బాతి భిక్ఖు, అనుపాదియానో లోకస్మిం కిఞ్చి".

౯౨౨."మూలం పపఞ్చసఙ్ఖాయ, (ఇతి భగవా)
మన్తా అస్మీతి సబ్బముపరున్ధే [సబ్బముపరుద్ధే (స్యా. పీ. క.)];
యా కాచి తణ్హా అజ్ఝత్తం,
తాసం వినయా [వినయాయ (?)] సదా సతో సిక్ఖే.

౯౨౩."యం కిఞ్చి ధమ్మమభిజఞ్ఞా, అజ్ఝత్తం అథవాపి బహిద్ధా;
న తేన థామం [మానం (సీ. క.)] కుబ్బేథ, న హి సా నిబ్బుతి సతం వుత్తా.

౯౨౪."సేయ్యో న తేన మఞ్ఞేయ్య, నీచేయ్యో అథవాపి సరిక్ఖో;
ఫుట్ఠో [పుట్ఠో (సీ. స్యా. క.)] అనేకరూపేహి, నాతుమానం వికప్పయం తిట్ఠే.

౯౨౫."అజ్ఝత్తమేవుపసమే , న అఞ్ఞతో భిక్ఖు సన్తిమేసేయ్య;
అజ్ఝత్తం ఉపసన్తస్స, నత్థి అత్తా కుతో నిరత్తా వా.

౯౨౬."మజ్ఝే యథా సముద్దస్స, ఊమి నో జాయతీ ఠితో హోతి;
ఏవం ఠితో అనేజస్స, ఉస్సదం భిక్ఖు న కరేయ్య కుహిఞ్చి".

౯౨౭."అకిత్తయీ వివటచక్ఖు, సక్ఖిధమ్మం పరిస్సయవినయం;
పటిపదం వదేహి భద్దన్తే, పాతిమోక్ఖం అథవాపి సమాధిం".

౯౨౮."చక్ఖూహి నేవ లోలస్స, గామకథాయ ఆవరయే సోతం;
రసే చ నానుగిజ్ఝేయ్య, న చ మమాయేథ కిఞ్చి లోకస్మిం.

౯౨౯."ఫస్సేన యదా ఫుట్ఠస్స, పరిదేవం భిక్ఖు న కరేయ్య కుహిఞ్చి;
భవఞ్చ నాభిజప్పేయ్య, భేరవేసు చ న సమ్పవేధేయ్య.

౯౩౦. "అన్నానమథో పానానం, ఖాదనీయానం అథోపి వత్థానం;
లద్ధా న సన్నిధిం కయిరా, న చ పరిత్తసే తాని అలభమానో.

౯౩౧. "ఝాయీ న పాదలోలస్స, విరమే కుక్కుచ్చా నప్పమజ్జేయ్య;
అథాసనేసు సయనేసు, అప్పసద్దేసు భిక్ఖు విహరేయ్య.

౯౩౨."నిద్దం న బహులీకరేయ్య, జాగరియం భజేయ్య ఆతాపీ;
తన్దిం మాయం హస్సం ఖిడ్డం, మేథునం విప్పజహే సవిభూసం.

౯౩౩. "ఆథబ్బణం సుపినం లక్ఖణం, నో విదహే అథోపి నక్ఖత్తం;
విరుతఞ్చ గబ్భకరణం, తికిచ్ఛం మామకో న సేవేయ్య.

౯౩౪. "నిన్దాయ నప్పవేధేయ్య, న ఉణ్ణమేయ్య పసంసితో భిక్ఖు;
లోభం సహ మచ్ఛరియేన, కోధం పేసుణియఞ్చ పనుదేయ్య.

౯౩౫."కయవిక్కయే న తిట్ఠేయ్య, ఉపవాదం భిక్ఖు న కరేయ్య కుహిఞ్చి;
గామే చ నాభిసజ్జేయ్య, లాభకమ్యా జనం న లపయేయ్య.

౯౩౬. "న చ కత్థితా సియా భిక్ఖు, న చ వాచం పయుత్తం భాసేయ్య;
పాగబ్భియం న సిక్ఖేయ్య, కథం విగ్గాహికం న కథయేయ్య.

౯౩౭. "మోసవజ్జే న నీయేథ, సమ్పజానో సఠాని న కయిరా;

అథ జీవితేన పఞ్ఞాయ, సీలబ్బతేన నాఞ్ఞమతిమఞ్ఞే.

౯౩౮.“సుత్వా రుసితో బహుం వాచం, సమణానం వా పుథుజనానం [పుథువచనానం (సీ. స్యా. పీ.)];
ఫరుసేన నే న పటివజ్జా, న హి సన్తో పటిసేనికరోన్తి.

౯౩౯. “ఏతఞ్చ ధమ్మమఞ్ఞాయ, విచినం భిక్ఖు సదా సతో సిక్ఖే;
సన్తీతి నిబ్బుతిం ఞత్వా, సాసనే గోతమస్స న పమజ్జేయ్య.

౯౪౦.“అభిభూ హి సో అనభిభూతో, సక్ఖిధమ్మమనీతిహమదస్సీ;
తస్మా హి తస్స భగవతో సాసనే, అప్పమత్తో సదా నమస్సమనుసిక్ఖే”తి.

తువటకసుత్తం చుద్దసమం నిట్ఠితం.

౧౫. అత్తదణ్డసుత్తం

౯౪౧.“అత్తదణ్డా భయం జాతం, జనం పస్సథ మేధగం;
సంవేగం కిత్తయిస్సామి, యథా సంవిజితం మయా.

౯౪౨.“ఫన్దమానం పజం దిస్వా, మచ్ఛే అప్పోదకే యథా;
అఞ్ఞమఞ్ఞేహి బ్యారుద్ధే, దిస్వా మం భయమావిసి.

౯౪౩.“సమన్తమసారో లోకో, దిసా సబ్బా సమేరితా;
ఇచ్ఛం భవనమత్తనో, నాద్దసాసిం అనోసితం.

౯౪౪.“ఓసానేత్వేవ బ్యారుద్ధే, దిస్వా మే అరతీ అహు;
అథేత్థ సల్లమద్దక్ఖిం, దుద్దసం హదయనిస్సితం.

౯౪౫.“యేన సల్లేన ఓతిణ్ణో, దిసా సబ్బా విధావతి;
తమేవ సల్లమబ్బుయ్హ, న ధావతి న సీదతి.

౯౪౬.“తత్థ సిక్ఖానుగీయన్తి [సిక్ఖానుకిరియన్తి (క.)], యాని లోకే గధితాని;
న తేసు పసుతో సియా, నిబ్బిజ్ఝ సబ్బసో కామే;
సిక్ఖే నిబ్బానమత్తనో.

౯౪౭.“సచ్చో సియా అప్పగబ్భో, అమాయో రిత్తపేసుణో;
అక్కోధనో లోభపాపం, వేవిచ్ఛం వితరే ముని.

౯౪౮.“నిద్దం తన్దిం సహే థీనం, పమాదేన న సంవసే;

అతిమానే న తిట్ఠేయ్య, నిబ్బానమనసో నరో.

౯౪౯.“మోసవజ్జే న నీయేథ, రూపే స్నేహం న కుబ్బయే;

మానఞ్చ పరిజానేయ్య, సాహసా విరతో చరే.

౯౫౦.“పురాణం నాభినన్దేయ్య, నవే ఖన్తిం న కుబ్బయే;

హియ్యమానే న సోచేయ్య, ఆకాసం న సితో సియా.

౯౫౧.“గేధం బ్రూమి మహోఘోతి, ఆజవం బ్రూమి జప్పనం;

ఆరమ్మణం పకప్పనం, కామపఙ్కో దురచ్చయో.

౯౫౨.“సచ్చా అవోక్కమ్మ [అవోక్కమం (నిద్దేస)] ముని, థలే తిట్ఠతి బ్రాహ్మణో;

సబ్బం సో [సబ్బసో (స్యా. క.)] పటినిస్సజ్జ, స వే సన్తోతి వుచ్చతి.

౯౫౩.“స వే విద్వా స వేదగూ, ఞత్వా ధమ్మం అనిస్సితో;

సమ్మా సో లోకే ఇరియానో, న పిహేతీధ కస్సచి.

౯౫౪.“యోధ కామే అచ్చతరి, సఙ్గం లోకే దురచ్చయం;

న సో సోచతి నాజ్ఝేతి, ఛిన్నసోతో అబన్ధనో.

౯౫౫.“యం పుబ్బే తం విసోసేహి, పచ్ఛా తే మాహు కిఞ్చనం;

మజ్ఝే చే నో గహేస్ససి, ఉపసన్తో చరిస్ససి.

౯౫౬.“సబ్బసో నామరూపస్మిం, యస్స నత్థి మమాయితం;

అసతా చ న సోచతి, స వే లోకే న జీయతి.

౯౫౭.“యస్స నత్థి ఇదం మేతి, పరేసం వాపి కిఞ్చనం;

మమత్తం సో అసంవిన్దం, నత్థి మేతి న సోచతి.

౯౫౮.“అనిట్ఠురీ అననుగిద్ధో, అనేజో సబ్బధీ సమో;

తమానిసంసం పబ్రూమి, పుచ్ఛితో అవికమ్పినం.

౯౫౯.“అనేజస్స విజానతో, నత్థి కాచి నిసఙ్ఖతి [నిసఙ్ఖితి (సీ. పీ.)].

విరతో సో వియారబ్భా, ఖేమం పస్సతి సబ్బధి.

౯౬౦.“న సమేసు న ఓమేసు, న ఉస్సేసు వదతే ముని;

సన్తో సో వీతమచ్ఛరో, నాదేతి న నిరస్సతీ”తి.

అత్తదణ్డసుత్తం పన్నరసమం నిట్ఠితం.

౧౬. సారిపుత్తసుత్తం

౯౬౧.“న మే దిట్ఠో ఇతో పుబ్బే, (ఇచ్చాయస్మా సారిపుత్తో)
న సుతో ఉద కస్సచి;
ఏవం వగ్గువదో సత్థా,
తుసితా గణిమాగతో.

౯౬౨.“సదేవకస్స లోకస్స, యథా దిస్సతి చక్ఖుమా;
సబ్బం తమం వినోదేత్వా, ఏకోవ రతిమజ్ఝగా.

౯౬౩.“తం బుద్ధం అసితం తాదిం, అకుహం గణిమాగతం;
బహూనమిధ బద్ధానం, అత్థి పఞ్హేన ఆగమం.

౯౬౪.“భిక్ఖునో విజిగుచ్ఛతో, భజతో రిత్తమాసనం;
రుక్ఖమూలం సుసానం వా, పబ్బతానం గుహాసు వా.

౯౬౫.“ఉచ్చావచేసు సయనేసు, కీవన్తో తత్థ భేరవా;
యేహి భిక్ఖు న వేధేయ్య, నిగ్ఘోసే సయనాసనే.

౯౬౬.“కతీ పరిస్సయా లోకే, గచ్ఛతో అగతం దిసం;
యే భిక్ఖు అభిసమ్భవే, పన్తమ్హి సయనాసనే.

౯౬౭.“క్యాస్స బ్యప్పథయో అస్సు, క్యాస్సస్సు ఇధ గోచరా;
కాని సీలబ్బతానాస్సు, పహితత్తస్స భిక్ఖునో.

౯౬౮.“కం సో సిక్ఖం సమాదాయ, ఏకోది నిపకో సతో;
కమ్మారో రజతస్సేవ, నిద్ధమే మలమత్తనో”.

౯౬౯.“విజిగుచ్ఛమానస్స యదిదం ఫాసు, (సారిపుత్తాతి భగవా)
రిత్తాసనం సయనం సేవతో చే;
సమ్బోధికామస్స యథానుధమ్మం,
తం తే పవక్ఖామి యథా పజానం.

౯౭౦. “పఞ్చన్నం ధీరో భయానం న భాయే, భిక్ఖు సతో సపరియన్తచారీ;
డంసాధిపాతానం సరీసపానం, మనుస్సఫస్సానం చతుప్పదానం.

౯౭౧. “పరధమ్మికానమ్పి న సన్తసేయ్య, దిస్వాపి తేసం బహుభేరవాని;
అథాపరాని అభిసమ్భవేయ్య, పరిస్సయాని కుసలానుఏసీ.

౯౭౨. “ఆతఙ్కఫస్సేన ఖుదాయ ఫుట్ఠో, సీతం అతుణ్హం [అచ్చుణ్హం (సీ. స్యా.)] అధివాసయేయ్య;
సో తేహి ఫుట్ఠో బహుధా అనోకో, వీరియం పరక్కమ్మదళ్హం కరేయ్య.

౯౭౩. “థేయ్యం న కారే [న కరేయ్య (సీ. స్యా. క.)] న ముసా భణేయ్య, మేత్తాయ ఫస్సే తసథావరాని;
యదావిలత్తం మనసో విజఞ్ఞా, కణ్హస్స పక్ఖోతి వినోదయేయ్య.

౯౭౪. “కోధాతిమానస్స వసం న గచ్ఛే, మూలమ్పి తేసం పలిఖఞ్ఞ తిట్ఠే;
అథప్పియం వా పన అప్పియం వా, అద్ధా భవన్తో అభిసమ్భవేయ్య.

౯౭౫. “పఞ్ఞం పురక్ఖత్వా కల్యాణపీతి, విక్ఖమ్భయే తాని పరిస్సయాని;
అరతిం సహేథ సయనమ్హి పన్తే, చతురో సహేథ పరిదేవధమ్మే.

౯౭౬. “కింసూ అసిస్సామి కువం వా [కుధ వా (క.), కుథ వా (నిద్దేస)] అసిస్సం, దుక్ఖం వత సేత్థ క్వజ్జ సేస్సం;
ఏతే వితక్కే పరిదేవనేయ్యే, వినయేథ సేఖో అనికేతచారీ.

౯౭౭. “అన్నఞ్చ లద్ధా వసనఞ్చ కాలే, మత్తం సో జఞ్ఞా ఇధ తోసనత్థం;
సో తేసు గుత్తో యతచారి గామే, రుసితోపి వాచం ఫరుసం న వజ్జా.

౯౭౮. “ఓక్ఖిత్తచక్ఖు న చ పాదలోలో, ఝానానుయుత్తో బహుజాగరస్స;
ఉపేక్ఖమారబ్భ సమాహితత్తో, తక్కాసయం కుక్కుచ్చియూపఛిన్దే.

౯౭౯. “చుదితో వచీభి సతిమాభినన్దే, సబ్రహ్మచారీసు ఖిలం పభిన్దే;
వాచం పముఞ్చే కుసలం నాతివేలం, జనవాదధమ్మాయ న చేతయేయ్య.

౯౮౦. “అథాపరం పఞ్చ రజాని లోకే, యేసం సతీమా వినయాయ సిక్ఖే;
రూపేసు సద్దేసు అథో రసేసు, గన్ధేసు ఫస్సేసు సహేథ రాగం.

౯౮౧. “ఏతేసు ధమ్మేసు వినేయ్య ఛన్దం, భిక్ఖు సతిమా సువిముత్తచిత్తో;
కాలేన సో సమ్మా ధమ్మం పరివీమంసమానో,
ఏకోదిభూతో విహనే తమం సో”తి.

సారిపుత్తసుత్తం సోళసమం నిట్ఠితం. అట్ఠకవగ్గో చతుత్థో

నిట్ఠితో.

తస్సుద్దానం –

కామం గుహఞ్చ దుట్ఠా చ, సుద్ధఞ్చ పరమా జరా;
మేత్తేయ్యో చ పసూరో చ, మాగణ్డి పురాభేదనం.

కలహం ద్వే చ బ్యూహాని [బ్యూహాని (సీ॰)], పునదేవ తువట్టకం;
అత్తదణ్డవరం సుత్తం, థేరపుట్ఠేన [థేరపఞ్హేన (సీ॰), సారిపుత్తేన (స్యా॰)] సోళస;
ఇతి ఏతాని సుత్తాని, సబ్బానట్ఠకవగ్గికాతి.

౫. పారాయనవగ్గో

వత్థుగాథా

౯౮౨.కోసలానం పురా రమ్మా, అగమా దక్ఖిణాపథం;
ఆకిఞ్చఞ్ఞం పత్థయానో, బ్రాహ్మణో మన్తపారగూ.

౯౮౩.సో అస్సకస్స విసయే, అళకస్స [ముళకస్స (స్యా॰), మూళ్హకస్స (క॰), మళకస్స (నిద్దేస)] సమాసనే;
వసి గోధావరీకూలే, ఉఞ్ఛేన చ ఫలేన చ.

౯౮౪.తస్సేవ ఉపనిస్సాయ, గామో చ విపులో అహు;
తతో జాతేన ఆయేన, మహాయఞ్ఞమకప్పయి.

౯౮౫.మహాయఞ్ఞం యజిత్వాన, పున పావిసి అస్సమం;
తస్మిం పటిపవిట్ఠమ్హి, అఞ్ఞో ఆగఞ్ఛి బ్రాహ్మణో.

౯౮౬.ఉగ్ఘట్టపాదో తసితో [తస్సితో (క॰)], పఙ్కదన్తో రజస్సిరో;
సో చ నం ఉపసఙ్కమ్మ, సతాని పఞ్చ యాచతి.

౯౮౭.తమేనం బావరీ దిస్వా, ఆసనేన నిమన్తయి;
సుఖఞ్చ కుసలం పుచ్ఛి, ఇదం వచనమబ్రవి.

౯౮౮."యం ఖో మమ దేయ్యధమ్మం, సబ్బం విసజ్జితం మయా;
అనుజానాహి మే బ్రహ్మే, నత్థి పఞ్చసతాని మే".

౯౮౯."సచే మే యాచమానస్స, భవం నానుపదస్సతి;
సత్తమే దివసే తుయ్హం, ముద్ధా ఫలతు సత్తధా".

౯౯౦.అభిసఙ్ఖరిత్వా కుహకో, భేరవం సో అకిత్తయి;
తస్స తం వచనం సుత్వా, బావరీ దుక్ఖితో అహు.

౯౯౧.ఉస్సుస్సతి అనాహారో, సోకసల్లసమప్పితో;
అథోపి ఏవం చిత్తస్స, ఝానే న రమతీ మనో.

౯౯౨.ఉత్రస్తం దుక్ఖితం దిస్వా, దేవతా అత్థకామినీ;
బావరిం ఉపసఙ్కమ్మ, ఇదం వచనమబ్రవి.

౯౯౩. “న సో ముద్ధం పజానాతి, కుహకో సో ధనత్థికో;
ముద్ధని ముద్ధపాతే వా, ఞాణం తస్స న విజ్జతి”.

౯౯౪.“భోతీ చరహి జానాసి, తం మే అక్ఖాహి పుచ్ఛితా;
ముద్ధం ముద్ధాధిపాతఞ్చ, తం సుణోమ వచో తవ”.

౯౯౫.“అహమ్పేతం న జానామి, ఞాణమేత్థ న విజ్జతి;
ముద్ధని ముద్ధాధిపాతే చ, జినానం హేత్థ [ముద్ధం ముద్ధాధిపాతో చ, జినానం హేత (సీ. స్యా. పీ.)] దస్సనం”.

౯౯౬.“అథ కో చరహి జానాతి, అస్మిం పథవిమణ్డలే [పుథవిమణ్డలే (సీ. పీ.)];
ముద్ధం ముద్ధాధిపాతఞ్చ, తం మే అక్ఖాహి దేవతే”.

౯౯౭. “పురా కపిలవత్థుమ్హా, నిక్ఖన్తో లోకనాయకో;
అపచ్చో ఓక్కాకరాజస్స, సక్యపుత్తో పభఙ్కరో.

౯౯౮.“సో హి బ్రాహ్మణ సమ్బుద్ధో, సబ్బధమ్మాన పారగూ;
సబ్బాభిఞ్ఞాబలప్పత్తో, సబ్బధమ్మేసు చక్ఖుమా;
సబ్బకమ్మక్ఖయం పత్తో, విముత్తో ఉపధిక్ఖయే.

౯౯౯.“బుద్ధో సో భగవా లోకే, ధమ్మం దేసేతి చక్ఖుమా;
తం త్వం గన్త్వాన పుచ్ఛస్సు, సో తే తం బ్యాకరిస్సతి”.

౧౦౦౦.సమ్బుద్ధోతి వచో సుత్వా, ఉదగ్గో బావరీ అహు;
సోకస్స తనుకో ఆసి, పీతిఞ్చ విపులం లభి.

౧౦౦౧.సో బావరీ అత్తమనో ఉదగ్గో, తం దేవతం పుచ్ఛతి వేదజాతో;
“కతమమ్హి గామే నిగమమ్హి వా పన, కతమమ్హి వా జనపదే లోకనాథో;
యత్థ గన్త్వాన పస్సేము [గన్త్వా నమస్సేము (సీ. స్యా. పీ.)], సమ్బుద్ధం ద్విపదుత్తమం” [ద్విపదుత్తమం (సీ. స్యా. పీ.)],.

౧౦౦౨.సావత్థియం కోసలమన్దిరే జినో, పహూతపఞ్ఞో వరభూరిమేధసో;
సో సక్యపుత్తో విధురో అనాసవో, ముద్ధాధిపాతస్స విదూ నరాసభో”.

౧౦౦౩.తతో ఆమన్తయీ సిస్సే, బ్రాహ్మణే మన్తపారగే;
“ఏథ మాణవా అక్ఖిస్సం, సుణాథ వచనం మమ.

౧౦౦౪ యస్సనో దుల్లభో లోకే, పాతుభావో అభిణ్హసో;

స్వాజ్జ లోకమ్హి ఉప్పన్నో, సమ్బుద్ధో ఇతి విస్సుతో;

ఖిప్పం గన్త్వాన సావత్థిం, పస్సవ్హో ద్విపదుత్తమం”.

౧౦౦౫ కథం చరహి జానేము, దిస్వా బుద్ధోతి బ్రాహ్మణ;

అజానతం నో పబ్రూహి, యథా జానేము తం మయం”.

౧౦౦౬ “ఆగతాని హి మన్తేసు, మహాపురిసలక్ఖణా;

ద్వత్తింసాని చ [ద్విత్తింసా చ (సీ. స్యా. పీ.), ద్విత్తింస తాని (?)] బ్యాక్ఖాతా, సమత్తా అనుపుబ్బసో.

౧౦౦౭ ‘యస్సేతే హోన్తి గత్తేసు, మహాపురిసలక్ఖణా;

ద్వేయేవ తస్స గతియో, తతియా హి న విజ్జతి.

౧౦౦౮ “సచే అగారం ఆవసతి [అజ్ఝావసతి (క.)], విజేయ్య పథవిం ఇమం;

అదణ్డేన అసత్థేన, ధమ్మేనమనుసాసతి.

౧౦౦౯ “సచే చ సో పబ్బజతి, అగారా అనగారియం;

వివట్టచ్ఛదో [వివత్తఛద్దో (సీ.)] సమ్బుద్ధో, అరహా భవతి అనుత్తరో.

౧౦౧౦ ‘జాతిం గోత్తఞ్చ లక్ఖణం, మన్తే సిస్సే పునాపరే;

ముద్ధం ముద్ధాధిపాతఞ్చ, మనసాయేవ పుచ్ఛథ.

౧౦౧౧ ‘అనావరణదస్సావీ, యది బుద్ధో భవిస్సతి;

మనసా పుచ్ఛితే పఞ్హే, వాచాయ విస్సజేస్సతి”.

౧౦౧౨ బావరిస్స వచో సుత్వా, సిస్సా సోళస బ్రాహ్మణా;

అజితో తిస్సమేత్తేయ్యో, పుణ్ణకో అథ మేత్తగూ.

౧౦౧౩ ధోతకో ఉపసీవో చ, నన్దో చ అథ హేమకో;

తోదేయ్యకప్పా దుభయో, జతుకణ్ణీ చ పణ్డితో.

౧౦౧౪ భద్రావుధో ఉదయో చ, పోసాలో చాపి బ్రాహ్మణో;

మోఘరాజా చ మేధావీ, పిఙ్గియో చ మహాఇసి.

౧౦౧౫ పచ్చేకగణినో సబ్బే, సబ్బలోకస్స విస్సుతా;

ఝాయీ ఝానరతా ధీరా, పుబ్బవాసనవాసితా.

౧౦౧౬బావరిం అభివాదేత్వా, కత్వా చ నం పదక్ఖిణం;
జటాజినధరా సబ్బే, పక్కాముం ఉత్తరాముఖా.

౧౦౧౭అళకస్స పతిట్ఠానం, పురిమాహిస్సతిం [పురిమం మాహిస్సతిం (సీ. పీ.), పురం మాహిస్సతిం (స్యా.)] తదా;
ఉజ్జేనిఞ్చాపి గోనద్ధం, వేదిసం వనసవ్హయం.

౧౦౧౮కోసమ్బిఞ్చాపి సాకేతం, సావత్థిఞ్చ పురుత్తమం;
సేతబ్యం కపిలవత్థుం, కుసినారఞ్చ మన్దిరం.

౧౦౧౯పావఞ్చ భోగనగరం, వేసాలిం మాగధం పురం;
పాసాణకం చేతియఞ్చ, రమణీయం మనోరమం.

౧౦౨౦తసితోవుదకం సీతం, మహాలాభంవ వాణిజో;
ఛాయం ధమ్మాభితత్తోవ, తురితా పబ్బతమారుహుం.

౧౦౨౧భగవా తమ్హి సమయే, భిక్ఖుసఙ్ఘపురక్ఖతో;
భిక్ఖూనం ధమ్మం దేసేతి, సీహోవ నదతీ వనే.

౧౦౨౨అజితో అద్దస బుద్ధం, సతరంసిం [వీతరంసింవ (స్యా.), సతరంసీవ (క.), పీతరంసీవ (నిద్దేస)] వ భాణుమం;
చన్దం యథా పన్నరసే, పారిపూరిం ఉపాగతం.

౧౦౨౩అథస్స గత్తే దిస్వాన, పరిపూరఞ్చ బ్యఞ్జనం;
ఏకమన్తం ఠితో హట్ఠో, మనోపఞ్హే అపుచ్ఛథ.

౧౦౨౪ఆదిస్స జమ్మనం [జప్పనం (క.)] బ్రూహి, గోత్తం బ్రూహి సలక్ఖణం [బ్రూహిస్స లక్ఖణం (నిద్దేస)];
మన్తేసు పారమిం బ్రూహి, కతి వాచేతి బ్రాహ్మణో".

౧౦౨౫వీసం వస్ససతం ఆయు, సో చ గోత్తేన బావరీ;
తీణిస్స లక్ఖణా గత్తే, తిణ్ణం వేదాన పారగూ.

౧౦౨౬లక్ఖణే ఇతిహాసే చ, సనిఘణ్డుసకేటుభే;
పఞ్చసతాని వాచేతి, సధమ్మే పారమిం గతో".

౧౦౨౭లక్ఖణానం పవిచయం, బావరిస్స నరుత్తమ;
కఙ్ఖచ్ఛిద [తణ్హచ్ఛిద (బహూసు)] పకాసేహి, మా నో కఙ్ఖాయితం అహు".

౧౦౨౮.

“ముఖం జివ్హాయ ఛాదేతి, ఉణ్ణస్స భముకన్తరే;
కోసోహితం వత్థగుయ్హం, ఏవం జానాహి మాణవ”.

౧౦౨౯పుచ్ఛఞ్హి కిఞ్చి అసుణన్తో, సుత్వా పఞ్హే వియాకతే;
విచిన్తేతి జనో సబ్బో, వేదజాతో కతఞ్జలీ.

౧౦౩౦‘‘కో ను దేవో వా బ్రహ్మా వా, ఇన్దో వాపి సుజమ్పతి;
మనసా పుచ్ఛితే పఞ్హే, కమేతం పటిభాసతి.

౧౦౩౧‘‘ముద్ధం ముద్ధాధిపాతఞ్చ, బావరీ పరిపుచ్ఛతి;
తం బ్యాకరోహి భగవా, కఙ్ఖం వినయ నో ఇసే”.

౧౦౩౨‘‘అవిజ్జా ముద్ధాతి జానాహి, విజ్జా ముద్ధాధిపాతినీ;
సద్ధాసతిసమాధీహి, ఛన్దవీరియేన సంయుతా”.

౧౦౩౩తతో వేదేన మహతా, సన్థమ్భిత్వాన మాణవో;
ఏకంసం అజినం కత్వా, పాదేసు సిరసా పతి.

౧౦౩౪‘‘బావరీ బ్రాహ్మణో భోతో, సహ సిస్సేహి మారిస;
ఉదగ్గచిత్తో సుమనో, పాదే వన్దతి చక్ఖుమ”.

౧౦౩౫‘‘సుఖితో బావరీ హోతు, సహ సిస్సేహి బ్రాహ్మణో;
త్వఞ్చాపి సుఖితో హోహి, చిరం జీవాహి మాణవ.

౧౦౩౬‘‘బావరిస్స చ తుయ్హం వా, సబ్బేసం సబ్బసంసయం;
కతావకాసా పుచ్ఛవ్హో, యం కిఞ్చి మనసిచ్ఛథ”.

౧౦౩౭సమ్బుద్ధేన కతోకాసో, నిసీదిత్వాన పఞ్జలీ;
అజితో పఠమం పఞ్హం, తత్థ పుచ్ఛి తథాగతం.

వత్థుగాథా నిట్ఠితా.

౧. అజితమాణవపుచ్ఛా

౧౦౩౮‘‘కేనస్సు నివుతో లోకో, (ఇచ్చాయస్మా అజితో)
కేనస్సు నప్పకాసతి;
కిస్సాభిలేపనం బ్రూసి, కింసు తస్స మహబ్భయం”.

౧౦౩౯‘‘అవిజ్జాయ నివుతో లోకో, (అజితాతి భగవా)
వేవిచ్ఛా పమాదా నప్పకాసతి;
జప్పాభిలేపనం బ్రూమి, దుక్ఖమస్స మహబ్భయం’’.

౧౦౪౦సవన్తి సబ్బధి సోతా, (ఇచ్చాయస్మా అజితో)
సోతానం కిం నివారణం;
సోతానం సంవరం బ్రూహి, కేన సోతా పిధియ్యరే’’ [పిధియ్యరే (సీ. స్యా. పీ.), పిధీయరే (సీ. అట్ఠ.), పిధీయరే (?)].

౧౦౪౧యాని సోతాని లోకస్మిం, (అజితాతి భగవా)
సతి తేసం నివారణం;
సోతానం సంవరం బ్రూమి, పఞ్ఞాయేతే పిధియ్యరే’’.

౧౦౪౨పఞ్ఞా చేవ సతి యఞ్చ [సతీ చేవ (సీ.), సతీ చ (స్యా.), సతీ చాపి (పీ. నిద్దేస), సతి చాపి (నిద్దేస)], (ఇచ్చాయస్మా అజితో)
నామరూపఞ్చ మారిస;
ఏతం మే పుట్ఠో పబ్రూహి, కత్థేతం ఉపరుజ్ఝతి’’.

౧౦౪౩‘‘యమేతం పఞ్హం అపుచ్ఛి, అజిత తం వదామి తే;
యత్థ నామఞ్చ రూపఞ్చ, అసేసం ఉపరుజ్ఝతి;
విఞ్ఞాణస్స నిరోధేన, ఏత్థేతం ఉపరుజ్ఝతి’’.

౧౦౪౪యే చ సఙ్ఖాతధమ్మాసే, యే చ సేఖా పుథూ ఇధ;
తేసం మే నిపకో ఇరియం, పుట్ఠో పబ్రూహి మారిస’’.

౧౦౪౫కామేసు నాభిగిజ్ఝేయ్య, మనసానావిలో సియా;
కుసలో సబ్బధమ్మానం, సతో భిక్ఖు పరిబ్బజే’’తి.

అజితమాణవపుచ్ఛా పఠమా నిట్ఠితా.

౨. తిస్సమేత్తేయ్యమాణవపుచ్ఛా

౧౦౪౬‘‘కోధ సన్తుసితో లోకే, (ఇచ్చాయస్మా తిస్సమేత్తేయ్యో)
కస్స నో సన్తి ఇఞ్జితా;
కో ఉభన్తమభిఞ్ఞాయ, మజ్ఝే మన్తా న లిప్పతి [లిమ్పతి (క.)];
కం బ్రూసి మహాపురిసోతి, కో ఇధ సిబ్బినిమచ్చగా’’.

౧౦౪౭కామేసు బ్రహ్మచరియవా, (మేత్తేయ్యాతి భగవా)
వీతతణ్హో సదా సతో;
సఙ్ఖాయ నిబ్బుతో భిక్ఖు, తస్స నో సన్తి ఇఞ్జితా.

౧౦౪౮సో ఉభన్తమభిఞ్ఞాయ, మజ్ఝే మన్తా న లిప్పతి;
తం బ్రూమి మహాపురిసోతి, సో ఇధ సిబ్బినిమచ్చగా”తి.

తిస్సమేత్తేయ్యమాణవపుచ్ఛా దుతియా నిట్ఠితా.

౩. పుణ్ణకమాణవపుచ్ఛా

౧౦౪౯అనేజం మూలదస్సావిం, (ఇచ్చాయస్మా పుణ్ణకో)
అత్థి [అత్థీ (స్యా.)] పఞ్హేన ఆగమం;
కిం నిస్సితా ఇసయో మనుజా, ఖత్తియా బ్రాహ్మణా దేవతానం;
యఞ్ఞమకప్పయింసు పుథూధ లోకే, పుచ్ఛామి తం భగవా బ్రూహి మే తం”.

౧౦౫౦యే కేచిమే ఇసయో మనుజా, (పుణ్ణకాతి భగవా)
ఖత్తియా బ్రాహ్మణా దేవతానం;
యఞ్ఞమకప్పయింసు పుథూధ లోకే, ఆసీసమానా పుణ్ణక ఇత్థత్తం [ఇత్థభావం (సీ. స్యా.)];
జరం సితా యఞ్ఞమకప్పయింసు”.

౧౦౫౧యే కేచిమే ఇసయో మనుజా, (ఇచ్చాయస్మా పుణ్ణకో)
ఖత్తియా బ్రాహ్మణా దేవతానం;
యఞ్ఞమకప్పయింసు పుథూధ లోకే, కచ్చిస్సు తే భగవా యఞ్ఞపథే అప్పమత్తా;
అతారుం జాతిఞ్చ జరఞ్చ మారిస, పుచ్ఛామి తం భగవా బ్రూహి మే తం”.

౧౦౫౨ఆసీసన్తి థోమయన్తి, అభిజప్పన్తి జుహన్తి; (పుణ్ణకాతి భగవా)
కామాభిజప్పన్తి పటిచ్చ లాభం, తే యాజయోగా భవరాగరత్తా;
నాతరింసు జాతిజరన్తి బ్రూమి”.

౧౦౫౩తే చే నాతరింసు యాజయోగా, (ఇచ్చాయస్మా పుణ్ణకో)
యఞ్ఞేహి జాతిఞ్చ జరఞ్చ మారిస;
అథ కో చరహి దేవమనుస్సలోకే, అతారి జాతిఞ్చ జరఞ్చ మారిస;
పుచ్ఛామి తం భగవా బ్రూహి మే తం”.

౧౦౫౪సఙ్ఖాయ లోకస్మి పరోపరాని [పరోవరాని (సీ. స్యా.)], (పుణ్ణకాతి భగవా)

యస్సిఞ్జితం నత్థి కుహిఞ్చి లోకే;

సన్తో విధూమో అనీఘో నిరాసో, అతారి సో జాతిజరన్తి బ్రూమీ”తి.

పుణ్ణకమాణవపుచ్ఛా తతియా నిట్ఠితా.

౪. మేత్తగూమాణవపుచ్ఛా

౧౦౫౫పుచ్ఛామి తం భగవా బ్రూహి మే తం, (ఇచ్చాయస్మా మేత్తగూ)

మఞ్ఞామి తం వేదగుం భావితత్తం;

కుతో ను దుక్ఖా సముదాగతా ఇమే, యే కేచి లోకస్మిమనేకరూపా”.

౧౦౫౬దుక్ఖస్స వే మం పభవం అపుచ్ఛసి, (మేత్తగూతి భగవా)

తం తే పవక్ఖామి యథా పజానం;

ఉపధినిదానా పభవన్తి దుక్ఖా, యే కేచి లోకస్మిమనేకరూపా.

౧౦౫౭యో వే అవిద్వా ఉపధిం కరోతి, పునప్పునం దుక్ఖముపేతి మన్దో;

తస్మా పజానం ఉపధిం న కయిరా, దుక్ఖస్స జాతిప్పభవానుపస్సీ”.

౧౦౫౮యం తం అపుచ్ఛిమ్హ అకిత్తయీ నో, అఞ్ఞం తం పుచ్ఛామ [పుచ్ఛామి (సీ॰ పీ॰)] తదిఙ్ఘ బ్రూహి;

కథం ను ధీరా వితరన్తి ఓఘం, జాతిం జరం సోకపరిద్దవఞ్చ;

తం మే ముని సాధు వియాకరోహి, తథా హి తే విదితో ఏస ధమ్మో”.

౧౦౫౯కిత్తయిస్సామి తే ధమ్మం, (మేత్తగూతి భగవా)

దిట్ఠే ధమ్మే అనీతిహం;

యం విదిత్వా సతో చరం, తరే లోకే విసత్తికం”.

౧౦౬౦తఞ్చాహం అభినన్దామి, మహేసి ధమ్మముత్తమం;

యం విదిత్వా సతో చరం, తరే లోకే విసత్తికం”.

౧౦౬౧యం కిఞ్చి సమ్పజానాసి, (మేత్తగూతి భగవా)

ఉద్ధం అధో తిరియఞ్చాపి మజ్ఝే;

ఏతేసు నన్దిఞ్చ నివేసనఞ్చ, పనుజ్జ విఞ్ఞాణం భవే న తిట్ఠే.

౧౦౬౨ఏవంవిహారీ సతో అప్పమత్తో, భిక్ఖు చరం హిత్వా మమాయితాని;

జాతిం జరం సోకపరిద్దవఞ్చ, ఇధేవ విద్వా పజహేయ్య దుక్ఖం”.

౧౦౬౩ఏతాభినన్దామి వచో మహేసినో, సుకిత్తితం గోతమనూపధీకం;

అద్ధా హి భగవా పహాసి దుక్ఖం, తథా హి తే విదితో ఏస ధమ్మో.

౧౦౬౪తే చాపి నూనప్పజహేయ్యు దుక్ఖం, యే త్వం ముని అట్ఠితం ఓవదేయ్య;

తం తం నమస్సామి సమేచ్చ నాగ, అప్పేవ మం భగవా అట్ఠితం ఓవదేయ్య”.

౧౦౬౫‘‘యం బ్రాహ్మణం వేదగుమాభిజఞ్ఞా, అకిఞ్చనం కామభవే అసత్తం;

అద్ధా హి సో ఓఘమిమం అతారి, తిణ్ణో చ పారం అఖిలో అకఙ్ఖో.

౧౦౬౬‘‘విద్వా చ యో [సో (సీ. స్యా. పీ.)] వేదగూ నరో ఇధ, భవాభవే సఙ్గమిమం విసజ్జ;

సో వీతతణ్హో అనీఘో నిరాసో, అతారి సో జాతిజరన్తి బ్రూమీ”తి.

మేత్తగూమాణవపుచ్ఛా చతుత్థీ నిట్ఠితా.

౫. ధోతకమాణవపుచ్ఛా

౧౦౬౭‘‘పుచ్ఛామి తం భగవా బ్రూహి మే తం, (ఇచ్చాయస్మా ధోతకో)

వాచాభికఙ్ఖామి మహేసి తుయ్హం;

తవ సుత్వాన నిగ్ఘోసం, సిక్ఖే నిబ్బానమత్తనో”.

౧౦౬౮‘‘తేనహాతప్పం కరోహి, (ధోతకాతి భగవా) ఇధేవ నిపకో సతో;

ఇతో సుత్వాన నిగ్ఘోసం, సిక్ఖే నిబ్బానమత్తనో”.

౧౦౬౯‘‘పస్సామహం దేవమనుస్సలోకే, అకిఞ్చనం బ్రాహ్మణమిరియమానం;

తం తం నమస్సామి సమన్తచక్ఖు, పముఞ్చ మం సక్క కథంకథాహి”.

౧౦౭౦‘‘నాహం సహిస్సామి [సమిస్సామి (స్యా.), గమిస్సామి (సీ.), సమీహామి (పీ.)] పమోచనాయ, కథంకథిం

ధోతక కఞ్చి లోకే;

ధమ్మఞ్చ సేట్ఠం అభిజానమానో [ఆజానమానో (సీ. స్యా. పీ.)], ఏవం తువం ఓఘమిమం తరేసి”.

౧౦౭౧‘‘అనుసాస బ్రహ్మే కరుణాయమానో, వివేకధమ్మం యమహం విజఞ్ఞం;

యథాహం ఆకాసోవ అబ్యాపజ్జమానో, ఇధేవ సన్తో అసితో చరేయ్యం”.

౧౦౭౨‘‘కిత్తయిస్సామి తే సన్తిం, (ధోతకాతి భగవా) దిట్ఠే ధమ్మే అనీతిహం;

యం విదిత్వా సతో చరం, తరే లోకే విసత్తికం”.

౧౦౭౩‘‘తఞ్చాహం అభినన్దామి, మహేసి సన్తిముత్తమం;

యం విదిత్వా సతో చరం, తరే లోకే విసత్తికం”.

౧౦౬౮“యం కిఞ్చి సమ్పజానాసి, (ధోతకాతి భగవా)
ఉద్ధం అధో తిరియఞ్చాపి మజ్ఝే;
ఏతం విదిత్వా సఙ్గోతి లోకే, భవాభవాయ మాకాసి తణ్హ”న్తి.

ధోతకమాణవపుచ్ఛా పఞ్చమీ నిట్ఠితా.

౬. ఉపసీవమాణవపుచ్ఛా

౧౦౬౯“ఏకో అహం సక్క మహన్తమోఘం, (ఇచ్చాయస్మా ఉపసీవో)
అనిస్సితో నో విసహామి తారితుం;
ఆరమ్మణం బ్రూహి సమన్తచక్ఖు, యం నిస్సితో ఓఘమిమం తరేయ్యం”.

౧౦౭౦“ఆకిఞ్చఞ్ఞం పేక్ఖమానో సతిమా, (ఉపసీవాతి భగవా)
నత్థీతి నిస్సాయ తరస్సు ఓఘం;
కామే పహాయ విరతో కథాహి, తణ్హక్ఖయం నత్తమహాభిపస్స” [రత్తమహాభిపస్స (స్యా॰), రత్తమహం విపస్స (క॰)].

౧౦౭౧“సబ్బేసు కామేసు యో వీతరాగో, (ఇచ్చాయస్మా ఉపసీవో)
ఆకిఞ్చఞ్ఞం నిస్సితో హిత్వా మఞ్ఞం;
సఞ్ఞావిమోక్ఖే పరమే విముత్తో [ధిముత్తో (క॰)], తిట్ఠే ను సో తత్థ అనానుయాయీ” [అనానువాయీ (స్యా॰ క॰)].

౧౦౭౨“సబ్బేసు కామేసు యో వీతరాగో, (ఉపసీవాతి భగవా)
ఆకిఞ్చఞ్ఞం నిస్సితో హిత్వా మఞ్ఞం;
సఞ్ఞావిమోక్ఖే పరమే విముత్తో, తిట్ఠేయ్య సో తత్థ అనానుయాయీ”.

౧౦౭౩“తిట్ఠే చే సో తత్థ అనానుయాయీ, పూగమ్పి వస్సానం సమన్తచక్ఖు;
తత్థేవ సో సీతిసియా విముత్తో, చవేథ విఞ్ఞాణం తథావిధస్స”.

౧౦౭౪“అచ్చి యథా వాతవేగేన ఖిత్తా [ఖిత్తం (స్యా॰), ఖిత్తో (పీ॰)], (ఉపసీవాతి భగవా)
అత్థం పలేతి న ఉపేతి సఙ్ఖం;
ఏవం మునీ నామకాయా విముత్తో, అత్థం పలేతి న ఉపేతి సఙ్ఖం”.

౧౦౭౫“అత్థఙ్గతో సో ఉద వా సో నత్థి, ఉదాహు వే సస్సతియా అరోగో;
తం మే మునీ సాధు వియాకరోహి, తథా హి తే విదితో ఏస ధమ్మో”.

౧౦౮౨. అత్థఙ్గతస్స న పమాణమత్థి, (ఉపసీవాతి భగవా)
యేన నం వజ్జుం తం తస్స నత్థి;
సబ్బేసు ధమ్మేసు సమోహతేసు, సమూహతా వాదపథాపి సబ్బే”తి.

ఉపసీవమాణవపుచ్ఛా ఛట్ఠీ నిట్ఠితా.

౭. నన్దమాణవపుచ్ఛా

౧౦౮౩. ‘‘సన్తి లోకే మునయో, (ఇచ్చాయస్మా నన్దో)
జనా వదన్తి తయిదం కథంసు;
ఞాణూపపన్నం నో మునిం [ముని నో (స్యా. క.)] వదన్తి, ఉదాహు వే జీవితేనూపపన్నం’’.

౧౦౮౪. ‘‘న దిట్ఠియా న సుతియా న ఞాణేన, (న సీలబ్బతేన) [( ) నత్థి సీ.-పీ పోత్థకేసు]
మునీధ నన్ద కుసలా వదన్తి;
విసేనికత్వా అనీఘా నిరాసా, చరన్తి యే తే మునయోతి బ్రూమి’’.

౧౦౮౫. ‘‘యే కేచిమే సమణబ్రాహ్మణాసే, (ఇచ్చాయస్మా నన్దో)
దిట్ఠస్సుతేనాపి [దిట్ఠేన సుతేనాపి (సీ.), దిట్ఠే సుతేనాపి (స్యా. పీ. క.)] వదన్తి సుద్ధిం;
సీలబ్బతేనాపి వదన్తి సుద్ధిం, అనేకరూపేన వదన్తి సుద్ధిం;
కచ్చిస్సు తే భగవా తత్థ యతా చరన్తా, అతారు జాతిఞ్చ జరఞ్చ మారిస;
పుచ్ఛామి తం భగవా బ్రూహి మే తం’’.

౧౦౮౬. ‘‘యే కేచిమే సమణబ్రాహ్మణాసే, (నన్దాతి భగవా)
దిట్ఠస్సుతేనాపి వదన్తి సుద్ధిం;
సీలబ్బతేనాపి వదన్తి సుద్ధిం, అనేకరూపేన వదన్తి సుద్ధిం;
కిఞ్చాపి తే తత్థ యతా చరన్తి, నారింసు జాతిజరన్తి బ్రూమి’’.

౧౦౮౭. ‘‘యే కేచిమే సమణబ్రాహ్మణాసే, (ఇచ్చాయస్మా నన్దో)
దిట్ఠస్సుతేనాపి వదన్తి సుద్ధిం;
సీలబ్బతేనాపి వదన్తి సుద్ధిం, అనేకరూపేన వదన్తి సుద్ధిం;
తే చే ముని [సచే ముని (సీ.)] బ్రూసి అనోఘతిణ్ణే, అథ కో చరహి దేవమనుస్సలోకే;
అతారి జాతిఞ్చ జరఞ్చ మారిస, పుచ్ఛామి తం భగవా బ్రూహి మే తం’’.

౧౦౮౮. ‘‘నాహం సబ్బే సమణబ్రాహ్మణాసే, (నన్దాతి భగవా)
జాతిజరాయ నివుతాతి బ్రూమి;

యే సీధ దిట్ఠంవ సుతం ముతం వా, సీలబ్బతం వాపి పహాయ సబ్బం;
అనేకరూపమ్పి పహాయ సబ్బం, తణ్హం పరిఞ్ఞాయ అనాసవాసే;
తే వే నరా ఓఘతిణ్ణాతి బ్రూమి”.

౧౦౮౯ఏతాభినన్దామి వచో మహేసినో, సుకిత్తితం గోతమనూపధీకం;
యే సీధ దిట్ఠం వ సుతం ముతం వా, సీలబ్బతం వాపి పహాయ సబ్బం;
అనేకరూపమ్పి పహాయ సబ్బం, తణ్హం పరిఞ్ఞాయ అనాసవాసే;
అహమ్పి తే ఓఘతిణ్ణాతి బ్రూమీ”తి.

నన్దమాణవపుచ్ఛా సత్తమా నిట్ఠితా.

౮. హేమకమాణవపుచ్ఛా

౧౦౯౦యే మే పుబ్బే వియాకంసు, (ఇచ్చాయస్మా హేమకో)
హురం గోతమసాసనా;
ఇచ్చాసి ఇతి భవిస్సతి, సబ్బం తం ఇతిహీతిహం;
సబ్బం తం తక్కవడ్ఢనం, నాహం తత్థ అభిరమిం.

౧౦౯౧త్వఞ్చ మే ధమ్మమక్ఖాహి, తణ్హానిగ్ఘాతనం ముని;
యం విదిత్వా సతో చరం, తరే లోకే విసత్తికం”.

౧౦౯౨ఇధ దిట్ఠసుతముతవిఞ్ఞాతేసు, పియరూపేసు హేమక;
ఛన్దరాగవినోదనం, నిబ్బానపదమచ్చుతం.

౧౦౯౩ఏతదఞ్ఞాయ యే సతా, దిట్ఠధమ్మాభినిబ్బుతా;
ఉపసన్తా చ తే సదా, తిణ్ణా లోకే విసత్తిక”న్తి.

హేమకమాణవపుచ్ఛా అట్ఠమా నిట్ఠితా.

౯. తోదేయ్యమాణవపుచ్ఛా

౧౦౯౪యస్మిం కామా న వసన్తి, (ఇచ్చాయస్మా తోదేయ్యో)
తణ్హా యస్స న విజ్జతి;
కథంకథా చ యో తిణ్ణో, విమోక్ఖో తస్స కీదిసో”.

౧౦౯౫యస్మిం కామా న వసన్తి, (తోదేయ్యాతి భగవా)
తణ్హా యస్స న విజ్జతి;

కథంకథా చ యో తిణ్ణో, విమోక్ఖో తస్స నాపరో’’.

౧౦౯౬నిరాససో సో ఉద ఆససానో, పఞ్ఞాణవా సో ఉద పఞ్ఞకప్పీ;

మునిం అహం సక్క యథా విజఞ్ఞం, తం మే వియాచిక్ఖ సమన్తచక్ఖు’’.

౧౦౯౭నిరాససో సో న చ ఆససానో, పఞ్ఞాణవా సో న చ పఞ్ఞకప్పీ;

ఏవమ్పి తోదేయ్య మునిం విజాన, అకిఞ్చనం కామభవే అసత్త’’న్తి.

తోదేయ్యమాణవపుచ్ఛా నవమా నిట్ఠితా.

౧౦. కప్పమాణవపుచ్ఛా

౧౦౯౮మజ్ఝే సరస్మిం తిట్ఠతం, (ఇచ్చాయస్మా కప్పో)

ఓఘే జాతే మహబ్భయే;

జరామచ్చుపరేతానం, దీపం పబ్రూహి మారిస;

త్వఞ్చ మే దీపమక్ఖాహి, యథాయిదం నాపరం సియా’’.

౧౦౯౯మజ్ఝే సరస్మిం తిట్ఠతం, (కప్పాతి భగవా)

ఓఘే జాతే మహబ్భయే;

జరామచ్చుపరేతానం, దీపం పబ్రూమి కప్ప తే.

౧౧౦౦అకిఞ్చనం అనాదానం, ఏతం దీపం అనాపరం;

నిబ్బానం ఇతి [నిబ్బానమీతి (సీ.)] నం బ్రూమి, జరామచ్చుపరిక్ఖయం.

౧౧౦౧ఏతదఞ్ఞాయ యే సతా, దిట్ఠధమ్మాభినిబ్బుతా;

న తే మారవసానుగా, న తే మారస్స పద్ధగూ’’తి [పట్ఠగూతి (స్యా. క.)].

కప్పమాణవపుచ్ఛా దసమా నిట్ఠితా.

౧౧. జతుకణ్ణిమాణవపుచ్ఛా

౧౧౦౨సుత్వానహం వీరమకామకామిం, (ఇచ్చాయస్మా జతుకణ్ణి)

ఓఘాతిగం పుట్ఠుమకామమాగమం;

సన్తిపదం బ్రూహి సహజనేత్త, యథాతచ్ఛం భగవా బ్రూహి మే తం.

౧౧౦౩భగవా హి కామే అభిభుయ్య ఇరియతి, ఆదిచ్చోవ పథవిం తేజీ తేజసా;

పరిత్తపఞ్ఞస్స మే భూరిపఞ్ఞ, ఆచిక్ఖ ధమ్మం యమహం విజఞ్ఞం;

జాతిజరాయ ఇధ విప్పహానం”.

౧౧౦౪కామేసు వినయ గేధం, (జతుకణ్ణీతి భగవా) నేక్ఖమ్మం దట్ఠు ఖేమతో;
ఉగ్గహీతం నిరత్తం వా, మా తే విజ్జిత్థ కిఞ్చనం.

౧౧౦౫యం పుబ్బే తం విసోసేహి, పచ్ఛా తే మాహు కిఞ్చనం;
మజ్ఝే చే నో గహేస్ససి, ఉపసన్తో చరిస్ససి.

౧౧౦౬“సబ్బసో నామరూపస్మిం, వీతగేధస్స బ్రాహ్మణ;
ఆసవాస్స న విజ్జన్తి, యేహి మచ్చువసం వజే”తి.

జతుకణ్ణిమాణవపుచ్ఛా ఏకాదసమా నిట్ఠితా.

౧౨. భద్రావుధమాణవపుచ్ఛా

౧౧౦౭“ఓకఞ్జహం తణ్హచ్ఛిదం అనేజం, (ఇచ్చాయస్మా భద్రావుధో)
నన్దిఞ్జహం ఓఘతిణ్ణం విముత్తం;
కప్పఞ్జహం అభియాచే సుమేధం, సుత్వాన నాగస్స అపనమిస్సన్తి ఇతో.

౧౧౦౮నానాజనా జనపదేహి సఙ్గతా, తవ వీర వాక్యం అభికఙ్ఖమానా;
తేసం తువం సాధు వియాకరోహి, తథా హి తే విదితో ఏస ధమ్మో”.

౧౧౦౯ఆదానతణ్హం వినయేథ సబ్బం, (భద్రావుధాతి భగవా)
ఉద్ధం అధో తిరియఞ్చాపి మజ్ఝే;
యం యఞ్హి లోకస్మిముపాదియన్తి, తేనేవ మారో అన్వేతి జన్తుం.

౧౧౧౦తస్మా పజానం న ఉపాదియేథ, భిక్ఖు సతో కిఞ్చనం సబ్బలోకే;
ఆదానసత్తే ఇతి పేక్ఖమానో, పజం ఇమం మచ్చుధేయ్యే విసత్త”న్తి.

భద్రావుధమాణవపుచ్ఛా ద్వాదసమా నిట్ఠితా.

౧౩. ఉదయమాణవపుచ్ఛా

౧౧౧౧ఝాయిం విరజమాసీనం, (ఇచ్చాయస్మా ఉదయో) కతకిచ్చం అనాసవం;
పారగుం సబ్బధమ్మానం, అత్థి పఞ్హేన ఆగమం;
అఞ్ఞావిమోక్ఖం పబ్రూహి, అవిజ్జాయ పభేదనం”.

౧౧౧౨పహానం కామచ్ఛన్దానం, (ఉదయాతి భగవా) దోమనస్సాన చూభయం;

ధినస్స చ పనూదనం, కుక్కుచ్చానం నివారణం.

౧౧౧౩‘ఉపేక్ఖాసతిసంసుద్ధం, ధమ్మతక్కపురేజవం;

అఞ్ఞావిమోక్ఖం పబ్రూమి, అవిజ్జాయ పభేదనం”.

౧౧౧౪‘కింసు సంయోజనో లోకో, కింసు తస్స విచారణం;

కిస్సస్స విప్పహానేన, నిబ్బానం ఇతి వుచ్చతి”.

౧౧౧౫‘నన్దిసంయోజనో లోకో, వితక్కస్స విచారణం;

తణ్హాయ విప్పహానేన, నిబ్బానం ఇతి వుచ్చతి”.

౧౧౧౬‘కథం సతస్స చరతో, విఞ్ఞాణం ఉపరుజ్ఝతి;

భగవన్తం పుట్ఠుమాగమ్మ, తం సుణోమ వచో తవ”.

౧౧౧౭‘అజ్ఝత్తఞ్చ బహిద్ధా చ, వేదనం నాభినన్దతో;

ఏవం సతస్స చరతో, విఞ్ఞాణం ఉపరుజ్ఝతీ”తి.

ఉదయమాణవపుచ్ఛా తేరసమా నిట్ఠితా.

౧౪. పోసాలమాణవపుచ్ఛా

౧౧౧౮‘యో అతీతం ఆదిసతి, (ఇచ్చాయస్మా పోసాలో) అనేజో ఛిన్నసంసయో;

పారగుం సబ్బధమ్మానం, అత్థి పఞ్హేన ఆగమం.

౧౧౧౯‘విభూతరూపసఞ్ఞిస్స , సబ్బకాయప్పహాయినో;

అజ్ఝత్తఞ్చ బహిద్ధా చ, నత్థి కిఞ్చీతి పస్సతో;

ఞాణం సక్కానుపుచ్ఛామి, కథం నేయ్యో తథావిధో”.

౧౧౨౦‘విఞ్ఞాణట్ఠితియో సబ్బా, (పోసాలాతి భగవా) అభిజానం తథాగతో;

తిట్ఠన్తమేనం జానాతి, విముత్తం తప్పరాయణం.

౧౧౨౧‘ఆకిఞ్చఞ్ఞసమ్భవం ఞత్వా, నన్దీ సంయోజనం ఇతి;

ఏవమేతం అభిఞ్ఞాయ, తతో తత్థ విపస్సతి;

ఏతం [ఏవం (స్యా. క.)] ఞాణం తథం తస్స, బ్రాహ్మణస్స వుసీమతో”తి.

పోసాలమాణవపుచ్ఛా చుద్దసమా నిట్ఠితా.

౧౫. మోఘరాజమాణవపుచ్ఛా

౧౧౨౨ద్వాహం సక్కం అపుచ్ఛిస్సం, (ఇచ్చాయస్మా మోఘరాజా)

న మే బ్యాకాసి చక్ఖుమా;

యావతతియఞ్చ దేవీసి, బ్యాకరోతీతి మే సుతం.

౧౧౨౩అయం లోకో పరో లోకో, బ్రహ్మలోకో సదేవకో;

దిట్ఠిం తే నాభిజానాతి, గోతమస్స యసస్సినో.

౧౧౨౪ఏవం అభిక్కన్తదస్సావిం, అత్థి పఞ్హేన ఆగమం;

కథం లోకం అవేక్ఖన్తం, మచ్చురాజా న పస్సతి”.

౧౧౨౫సుఞ్ఞతో లోకం అవేక్ఖస్సు, మోఘరాజ సదా సతో;

అత్తానుదిట్ఠిం ఊహచ్చ, ఏవం మచ్చుతరో సియా;

ఏవం లోకం అవేక్ఖన్తం, మచ్చురాజా న పస్సతీ”తి.

మోఘరాజమాణవపుచ్ఛా పన్నరసమా నిట్ఠితా.

౧౬. పిఙ్గియమాణవపుచ్ఛా

౧౧౨౬జిణ్ణోహమస్మి అబలో వీతవణ్ణో, (ఇచ్చాయస్మా పిఙ్గియో)

నేత్తా న సుద్ధా సవనం న ఫాసు;

మాహం నస్సం మోముహో అన్తరావ

ఆచిక్ఖ ధమ్మం యమహం విజఞ్ఞం;

జాతిజరాయ ఇధ విప్పహానం”.

౧౧౨౭దిస్వాన రూపేసు విహఞ్ఞమానే, (పిఙ్గియాతి భగవా)

రుప్పన్తి రూపేసు జనా పమత్తా;

తస్మా తువం పిఙ్గియ అప్పమత్తో,

జహస్సు రూపం అపునబ్భవాయ”.

౧౧౨౮దిసా చతస్సో విదిసా చతస్సో, ఉద్ధం అధో దస దిసా ఇమాయో;

న తుయ్హం అదిట్ఠం అసుతం అముతం [అసుతం అముతం వా (సీ॰), అసుతాముతం వా (స్యా॰), అసుతం’ముతం వా (పీ॰)], అథో అవిఞ్ఞాతం కిఞ్చనమత్థి [కిఞ్చి మత్థి (స్యా॰), కిఞ్చి నత్థి (పీ॰), కిఞ్చినమత్థి (క॰)] లోకే;

ఆచిక్ఖ ధమ్మం యమహం విజఞ్ఞం, జాతిజరాయ ఇధ విప్పహానం”.

౧౧౨౯తణ్హాధిపన్నే మనుజే పేక్ఖమానో, (పిఙ్గియాతి భగవా)
సన్తాపజాతే జరసా పరేతే;
తస్మా తువం పిఙ్గియ అప్పమత్తో, జహస్సు తణ్హం అపునబ్భవాయా”తి.

పిఙ్గియమాణవపుచ్ఛా సోళసమా నిట్ఠితా.

పారాయనత్థుతిగాథా

ఇదమవోచ భగవా మగధేసు విహరన్తో పాసాణకే చేతియే, పరిచారకసోళసానం [పరిచారకసోళసన్నం (స్యా. క.)] బ్రాహ్మణానం అజ్ఝిట్ఠో పుట్ఠో పుట్ఠో పఞ్హం [పఞ్హే (సీ. పీ.)] బ్యాకాసి. ఏకమేకస్స చేపి పఞ్హస్స అత్థమఞ్ఞాయ ధమ్మమఞ్ఞాయ ధమ్మానుధమ్మం పటిపజ్జేయ్య, గచ్ఛేయ్యేవ జరామరణస్స పారం. పారఙ్గమనీయా ఇమే ధమ్మాతి, తస్మా ఇమస్స ధమ్మపరియాయస్స పారాయనన్తేవ [పారాయణంత్వేవ (సీ. అట్ఠ.)] అధివచనం.

౧౧౩౦అజితో తిస్సమేత్తేయ్యో, పుణ్ణకో అథ మేత్తగూ;
ధోతకో ఉపసీవో చ, నన్దో చ అథ హేమకో.

౧౧౩౧తోదేయ్య-కప్పా దుభయో, జతుకణ్ణీ చ పణ్డితో;
భద్రావుధో ఉదయో చ, పోసాలో చాపి బ్రాహ్మణో;
మోఘరాజా చ మేధావీ, పిఙ్గియో చ మహాఇసి.

౧౧౩౨ఏతే బుద్ధం ఉపాగచ్ఛుం, సమ్పన్నచరణం ఇసిం;
పుచ్ఛన్తా నిపుణే పఞ్హే, బుద్ధసేట్ఠం ఉపాగముం.

౧౧౩౩తేసం బుద్ధో పబ్యాకాసి, పఞ్హే పుట్ఠో యథాతథం;
పఞ్హానం వేయ్యాకరణేన, తోసేసి బ్రాహ్మణే ముని.

౧౧౩౪తే తోసితా చక్ఖుమతా, బుద్ధేనాదిచ్చబన్ధునా;
బ్రహ్మచరియమచరింసు, వరపఞ్ఞస్స సన్తికే.

౧౧౩౫ఏకమేకస్స పఞ్హస్స, యథా బుద్ధేన దేసితం;
తథా యో పటిపజ్జేయ్య, గచ్ఛే పారం అపారతో.

౧౧౩౬అపారా పారం గచ్ఛేయ్య, భావేన్తో మగ్గముత్తమం;
మగ్గో సో పారం గమనాయ, తస్మా పారాయనం ఇతి.

పారాయనానుగీతిగాథా

౧౧౩౭ పారాయనమనుగాయిస్సం, (ఇచ్చాయస్మా పిఙ్గియో)

యథాద్దక్ఖి తథాక్ఖాసి, విమలో భూరిమేధసో;

నిక్కామో నిబ్బనో [నిబ్బుతో (స్యా.)] నాగో, కిస్స హేతు ముసా భణే.

౧౧౩౮ పహీనమలమోహస్స , మానమక్ఖప్పహాయినో;

హన్దాహం కిత్తయిస్సామి, గిరం వణ్ణూపసఞ్హితం.

౧౧౩౯ తమోనుదో బుద్ధో సమన్తచక్ఖు, లోకన్తగూ సబ్బభవాతివత్తో;

అనాసవో సబ్బదుక్ఖపహీనో, సచ్చవ్హయో బ్రహ్మే ఉపాసితో మే.

౧౧౪౦ దిజో యథా కుబ్బనకం పహాయ, బహుప్ఫలం కాననమావసేయ్య;

ఏవం పహం అప్పదస్సే పహాయ, మహోదధిం హంసోరివ అజ్ఝపత్తో.

౧౧౪౧ యేమే పుబ్బే వియాకంసు, హురం గోతమసాసనా;

ఇచ్చాసి ఇతి భవిస్సతి;

సబ్బం తం ఇతిహితిహం, సబ్బం తం తక్కవడ్ఢనం.

౧౧౪౨ ఏకో తమనుదాసినో, జుతిమా సో పభఙ్కరో;

గోతమో భూరిపఞ్ఞాణో, గోతమో భూరిమేధసో.

౧౧౪౩ యో మే ధమ్మమదేసేసి, సన్దిట్ఠికమకాలికం;

తణ్హక్ఖయమనీతికం , యస్స నత్థి ఉపమా క్వచి”.

౧౧౪౪ కింను తమ్హా విప్పవససి, ముహుత్తమపి పిఙ్గియ;

గోతమా భూరిపఞ్ఞాణా, గోతమా భూరిమేధసా.

౧౧౪౫ యో తే ధమ్మమదేసేసి, సన్దిట్ఠికమకాలికం;

తణ్హక్ఖయమనీతికం, యస్స నత్థి ఉపమా క్వచి”.

౧౧౪౬ నాహం తమ్హా విప్పవసామి, ముహుత్తమపి బ్రాహ్మణ;

గోతమా భూరిపఞ్ఞాణా, గోతమా భూరిమేధసా.

౧౧౪౭ యో మే ధమ్మమదేసేసి, సన్దిట్ఠికమకాలికం;

తణ్హక్ఖయమనీతికం, యస్స నత్థి ఉపమా క్వచి.

౧౧౪౮ పస్సామి నం మనసా చక్ఖునావ, రత్తిన్దివం బ్రాహ్మణ అప్పమత్తో;

నమస్సమానో వివసేమి రత్తిం, తేనేవ మఞ్ఞామి అవిప్పవాసం.

౧౧౪౯సద్ధా చ పీతి చ మనో సతి చ, నాపేన్తి మే గోతమసాసనమ్హా;
యం యం దిసం వజతి భూరిపఞ్ఞో, స తేన తేనేవ నతోహమస్మి.

౧౧౫౦జిణ్ణస్స మే దుబ్బలథామకస్స, తేనేవ కాయో న పలేతి తత్థ;
సంకప్పయన్తాయ [సంకప్పయత్తాయ (సీ.)] వజామి నిచ్చం, మనో హి మే బ్రాహ్మణ తేన యుత్తో.

౧౧౫౧పఙ్కే సయానో పరిఫన్దమానో, దీపా దీపం ఉపప్లవిం [ఉపల్లవిం (స్యా. నిద్దేస)];
అథద్దసాసిం సమ్బుద్ధం, ఓఘతిణ్ణమనాసవం".

౧౧౫౨యథా అహూ వక్కలి ముత్తసద్ధో, భద్రావుధో ఆళవి గోతమో చ;
ఏవమేవ త్వమ్పి పముఞ్చస్సు సద్ధం,
గమిస్ససి త్వం పిఙ్గియ మచ్చుధేయ్యస్స పారం" [మచ్చుధేయ్యపారం (సీ.)].

౧౧౫౩ఏస భియ్యో పసీదామి, సుత్వాన మునినో వచో;
వివట్టచ్ఛదో సమ్బుద్ధో, అఖిలో పటిభానవా.

౧౧౫౪అధిదేవే అభిఞ్ఞాయ, సబ్బం వేది వరోవరం [పరో వరం (సీ. స్యా.), పరో పరం (నిద్దేస)];
పఞ్హానన్తకరో సత్థా, కఙ్ఖీనం పటిజానతం.

౧౧౫౫అసంహీరం అసఙ్కుప్పం, యస్స నత్థి ఉపమా క్వచి;
అద్ధా గమిస్సామి న మేత్థ కఙ్ఖా, ఏవం మం ధారేహి అధిముత్తచిత్త"న్తి.

పారాయనవగ్గో పఞ్చమో నిట్ఠితో.

సుత్తుద్దానం –

౧. ఉరగో [ఇమా ఉద్దానగాథాయో సీ. పీ. పోత్థకేసు న సన్తి] ధనియోపి చ, ఖగ్గవిసాణో కసి చ;
చున్దో భవో పునదేవ, వసలో చ కరణీయఞ్చ;
హేమవతో అథ యక్ఖో, విజయసుత్తం మునిసుత్తవరన్తి.

౨. పఠమకట్ఠవరో వరవగ్గో, ద్వాదససుత్తధరో సువిభత్తో;
దేసితో చక్ఖుమతా విమలేన, సుయ్యతి వగ్గవరో ఉరగోతి.

౩. రతనామగన్ధో హిరిమఙ్గలనామో, సుచిలోమకపిలో చ బ్రాహ్మణధమ్మో;

నావా [నాథ (క.)] కింసీలఉట్ఠహానో చ, రాహులో చ పునపి వజ్జీనో.

౪. సమ్మాపరిబ్బాజనీయోపి చేత్థ, ధమ్మికసుత్తవరో సువిభత్తో;
చుద్దససుత్తధరో దుతియమ్హి, చూళకవగ్గవరోతి తమాహు.

౫. పబ్బజ్జపధానసుభాసితనామో, పూరళాసో పునదేవ మాఘో చ;
సభియం కేణియమేవ సల్లనామో, వాసేట్ఠవరో కాలికోపి చ.

౬. నాలకసుత్తవరో సువిభత్తో, తం అనుపస్సి తథా పునదేవ;
ద్వాదససుత్తధరో తతియమ్హి, సుయ్యతి వగ్గవరో మహానామో.

౭. కామగుహట్ఠకదుట్ఠకనామా , సుద్ధవరో పరమట్ఠకనామో;
జరా మేత్తియవరో సువిభత్తో, పసూరమాగణ్డియా పురాభేదో.

౮. కలహవివాదో ఉభో వియుహా చ, తువటకఅత్తదణ్డసారిపుత్తా;
సోళససుత్తధరో చతుత్థమ్హి, అట్ఠకవగ్గవరోతి తమాహు.

౯. మగధే జనపదే రమణీయే, దేసవరే కతపుఞ్ఞనివేసే;
పాసాణకచేతియవరే సువిభత్తే, వసి భగవా గణసేట్ఠో.

౧౦. ఉభయవాసమాగతియమ్హి [ఉభయం వా పుణ్ణసమాగతం యమ్హి (స్యా.)], ద్వాదసయోజనియా పరిసాయ;
సోళసబ్రాహ్మణానం కిర పుట్ఠో, పుచ్ఛాయ సోళసపఞ్హకమ్మియా;
నిప్పకాసయి ధమ్మమదాసి.

౧౧. అత్థపకాసకబ్యఞ్జనపుణ్ణం, ధమ్మమదేసేసి పరఖేమజనియం [వరం ఖమనీయం (క.)];
లోకహితాయ జినో ద్విపదగ్గో, సుత్తవరం బహుధమ్మవిచిత్రం;
సబ్బకిలేసపమోచనహేతుం, దేసయి సుత్తవరం ద్విపదగ్గో.

౧౨. బ్యఞ్జనమత్థపదం సమయుత్తం [బ్యఞ్జనమత్థపదసమయుత్తం (స్యా.)], అక్ఖరసఞ్ఞితఓపమగాళ్హం;
లోకవిచారణఞాణపభగ్గం, దేసయి సుత్తవరం ద్విపదగ్గో.

౧౩. రాగమలే అమలం విమలగ్గం, దోసమలే అమలం విమలగ్గం;
మోహమలే అమలం విమలగ్గం, లోకవిచారణఞాణపభగ్గం;
దేసయి సుత్తవరం ద్విపదగ్గో.

౧౪. క్లేసమలే అమలం విమలగ్గం, దుచ్చరితమలే అమలం విమలగ్గం;

లోకవిచారణఞాణపభగ్గం, దేసయి సుత్తవరం ద్విపదగ్గో.

౧౩. ఆసవబన్ధనయోగాకిలేసం, నీవరణాని చ తీణి మలాని;
తస్స కిలేసపమోచనహేతుం, దేసయి సుత్తవరం ద్విపదగ్గో.

౧౬. నిమ్మలసబ్బకిలేసపనూదం, రాగవిరాగమనేజమసోకం;
సన్తపణీతసుదుద్దసధమ్మం, దేసయి సుత్తవరం ద్విపదగ్గో.

౧౭. రాగఞ్చ దోసకమభఞ్జితసన్తం [దోసఞ్చ భఞ్జితసన్తం (స్యా.)], యోనిచతుగ్గతిపఞ్చవిఞ్ఞాణం;
తణ్హారతచ్ఛదనతాణలతాపమోక్ఖం [తణ్హాతలరతచ్ఛేదనతాణపమోక్ఖం (స్యా.)], దేసయి సుత్తవరం ద్విపదగ్గో.

౧౮. గమ్భీరదుద్దససణ్హనిపుణం, పణ్డితవేదనియం నిపుణత్థం;
లోకవిచారణఞాణపభగ్గం, దేసయి సుత్తవరం ద్విపదగ్గో.

౧౯. నవఙ్గకుసుమమాలగీవేయ్యం, ఇన్ద్రియఝానవిమోక్ఖవిభత్తం;
అట్ఠఙ్గమగ్గధరం వరయానం, దేసయి సుత్తవరం ద్విపదగ్గో.

౨౦. సోముపమం విమలం పరిసుద్ధం, అణ్ణవమూపమరతనసుచిత్తం;
పుప్ఫసమం రవిమూపమతేజం, దేసయి సుత్తవరం ద్విపదగ్గో.

౨౧. ఖేమసివం సుఖసీతలసన్తం, మచ్చుతతాణపరం పరమత్థం;
తస్స సునిబ్బుతదస్సనహేతుం, దేసయి సుత్తవరం ద్విపదగ్గోతి.

సుత్తనిపాతపాళి నిట్ఠితా.